

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

Dette værk er downloadet fra

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Bemærk, at hjemmesiden indeholder værker, som er omfattet af ophavsret. For ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan PDF-filen frit downloades og anvendes.

For værker, som er omfattet af ophavsret, er det vigtigt at være opmærksom på, at PDF-filen kun må benyttes til rent personligt brug. Distribution og publicering af PDF-filen er ulovlig.

SAMFUNDET
FOR DANSK
GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE
STIFTET 1879

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

50DE AARGANG

(9. RÆKKE 2. BIND 1. HÆFTE)

1929

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE

INDHOLD

	Side
Nogle Slægtbogs- og Våbenbogs-Undersøgelser. Af Arkivar i Rigsarkivet, Dr. phil. <i>William Christensen</i>	1
Nogle Oplysninger om Adam Oehlenschlägers mødrene Slægt. Af Kontorchef <i>H. G. Orlík</i>	38
2 Breve fra Marechal af Frankrig, Valdemar Friherre af Løvendal til Grevinde Anna Sophie Schack. Ved kgl. Fuldmægtig, cand. jur. <i>Jørgen Swane</i>	64
Embedsetat for de kongelige Ordeners Kapitlul. 1671—1928. Udarbejdet af kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. <i>Louis Bobé</i>	68
Generallejtnant, Dr. phil. August Peder Tuxen. Af Arkivar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet <i>H. Hjorth-Nielsen</i>	79
Smaa Meddelelser	81
Spørgsmaal og Svar	83

I KOMMISSION: J. H. SCHULTZ ^{1/3} KØBENHAVN

MAJ 1929

Spørgsmaal af genealogisk og personalhistorisk Natur kunne Samfundets Medlemmer erholde optaget i Tidsskriftet. Disse sendes til Samfundets Sekretær: Arkivar og Bibliotekar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet *H. Hjorth-Nielsen*, Malmøgade 5, St. København Ø.

Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.

Medlemsbidraget er 12 Kr. aarlig.

Samfundet har siden dets Stiftelse i 1879 udgivet:

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

1. Række, Bind I—III (1880—82) ved *F. Krarup*.
1. — , — IV—VI (1883—85) ved *G. L. Wad*.
2. — , — I—IV (1886—89) ved *G. L. Wad*.
2. — , — V—VI (1890—91) ved *H. W. Harbou*.
3. — , — I—III (1892—94) ved *H. W. Harbou*.
3. — , — IV—VI (1895—97) ved *G. L. Grove*.
4. — , — I—II (1898—99) ved *C. E. A. Schøller*.
4. — , — III—VI (1900—03) ved *G. L. Grove*.
5. — , — I—VI (1904—09) ved *G. L. Grove*.
6. — , — I (1910) ved *G. L. Grove og Paul Hennings*.
6. — , — II—VI (1911—15) ved *Paul Hennings*.
7. — , — I—VI (1916—21) ved *Paul Hennings*.
8. — , — I—VI (1922—27) ved *Paul Hennings*.
9. — , — I (1928) ved *H. Hjorth-Nielsen*.

Foruden det aarlige Navneregister i Tidsskriftet findes i Aargangen 1892 Indholdsfortegnelse for 1.—2. Række (1880—91), i Aargangen 1904 Indholdsfortegnelse for 3.—4. Række (1892—1903) og i Aargangen 1916 Indholdsfortegnelse for 5.—6. Række (1904—1915).

Aargangene 1880—1882 og 1898 er udsolgt. Prisen for Aargangene 1883—1885 er 6 Kr. og for Aargangene 1886—1903 3 Kr. pr. Bind. Aargangen 1892 sælges ikke særskilt. — Prisen for Aargangene 1904—1915 er 5 Kr. pr. Bind. De efter 1915 udkomne Aargange koster 15 Kr. pr. Aargang. — Enkelte Hæfter sælges ikke.

Personalhistorisk Tidsskrift kan kun erholdes, naar Medlemsrettigheder i Samfundet erhverves. Henvendelse herom sker direkte til Bestyrelsens Sekretær, Arkivar og Bibliotekar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet *H. Hjorth-Nielsen*, Malmøgade 5, København Ø. Foreninger og Biblioteker har Adgang til at blive Medlemmer af Samfundet.

Nogle Slægtebogs- og Våbenbogs-Undersøgelser.

Af **William Christensen.**

De nedenfor meddelte Undersøgelser kan betragtes som en Art Fortsættelse af det i Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 1—50 trykte Bidrag »Nogle Bemærkninger om Slægtebøger, især om Sophie Belows Slægtebog«; men medens dette sidste Bidrag for en stor Del samlede sig om Sophie Belows Slægtebog, består de her givne Meddelelser af 4 indbyrdes uafhængige Afsnit. — Det skal anføres, at det har vist sig, at den i Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 22 (jfr. 50) omtalte »Lisbet Bryskes Vaabenbog paa Hvedholm« (der citeres på samme Måde i Danm. Adels Aarvog 1917 S. 595) i Virkeligheden ikke hører hjemme på Hvedholm, men er identisk med Håndskriftet Nr. 1636 i Karen Brahes Bibliotek, på hvis Bl. 27 b det på de pågældende Steder påberåbte Brevudtog findes. — Og det kan tilføjes, at når der i Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 45 Note 4 fremsættes det Spørgsmål, om et som »Fru Anne Trolles Vaabenbog« betegnet Håndskrift endnu er bevaret, kan dette besvares med, at Håndskriftet utvivlsomt er identisk med et, der findes i Karen Brahes Bibliotek, nuværende Nr. 57, men ikke er optaget i Vogelsangs Fortegnelse over Haandskrifterne i Karen Brahes Bibliothek. Når der i Citaterne fra »Fru Anne Trolles Vaabenbog« kan forekomme nogle enkelte Familier, der ikke nævnes i Karen-Brahe-Håndskriftet, hidrører det formentlig fra, at dette øjensynlig ikke er helt fuldstændig bevaret.

I.

Helvig Kaas's Slægtebog.

I det svenske Rigsarkiv opbevares en Del danske Slægte- og Våbenbøger af forskellig Oprindelse. En af disse Bøger¹⁾ betegnes Helvig Kaas's Slægtebog, idet den tidligere har været ejet af en Dame af dette Navn ifølge en egenhændig Bemærkning af hende, der findes på den forreste Bindplades Inderside og lyder:

»Dene bog hører mig Heluig Kaass' till med rette, och er den skreffued paa Oues holm hos min gode søster fru Kiersten Kaass s. Oue Vgerops aard 1628.

Heluig	s. Haneball
Kaass	Gyllenstierns
m. egen hand.«	

De nævnte 2 Søstre var Døtre af Bjørn Kaas til Starupgaard († 1581), der hørte til de saakaldte Sparre-Kaas'er og var Broder til den bekendte Kansler Niels Kaas. Kirsten Kaas var 1586 blevet gift med Ove Urup, der døde 1622; og Helvig Kaas havde 1594

¹⁾ Registreret i en håndskreven Registratur i det svenske Rigsarkiv, 3. Sektion VI. 1, som »Danska genealogica m. m. 9«.

ægtet Hannibal Gyldenstjerne til Restrup († 1608) og døde selv 1638¹⁾.

Som det vil ses, udtaler den citerede Indførsel af Helvig Kaas sig ikke om, hvem der har foranlediget Håndskriftets Tilblivelse, eller om, hvorvidt Helvig Kaas har ejet det straks fra Begyndelsen af. På Forhånd vilde man vel være mest tilbøjelig til at antage det sidste; men Bindets udvendige Forside har Bogstaverne K. K. indpressede, og det ligger nær at antage, at disse Bogstaver skal betegne Helvig Kaas's Søster Kirsten Kaas, og at Håndskriftet altså fra først af har tilhørt hende. Noget sikkert lader der sig dog ikke sige herom; og den Mulighed, at Tilføjelser, som kunde være gjorte med andre Hænder i Bogen efter dens Tilblivelse, kunde give Fingerpeg m. H. t. ældre Ejerforhold, er udelukket, idet Håndskriftet desværre er ganske blottet for sådanne senere Tilføjelser, bortset fra Helvig Kaas's ovenfor anførte Indførsel og fra en enkelt ubetydelig og lidet interessant Rettelse²⁾.

Håndskriftet er helt igennem skrevet med én Hånd og gør nærmest Indtryk af at være skrevet ud i ét Træk. Hånden ser tiltalende ud, men begår et ikke ringe Antal Fejl, uden at det dog altid kan afgøres, hvorvidt disse Fejl ikke allerede er forekommet i den skrivendes Kilde. Det kan være tvivlsomt, hvorvidt Håndskriftet er afskrevet efter ét samlet Forlæg; men i alt Fald er det sammensat af flere forskellige Bestanddele, der ikke kan have hørt sammen, da de oprindeligt blev til. Den første af disse Bestanddele udgør godt Halvdelen af Håndskriftet og viser sig i alt væsentligt at være en lidt ældre Redaktion af den Slægtebog, der har gået under J y t t e G y l d e n s t j e r n e s Navn³⁾. Dog kan der rundt om forekomme Afvigelser mellem de 2 Tekster, og ved Hjælp af Helvig Kaas's Slægtebog kan man udfylde en Lakune, der findes i »Jytte Gyldenstjerne«s Slægtebog i dens nuværende Skikkelse, hvor der et Sted mangler et eller et Par Blade⁴⁾. Særlig vil man dog ved et nærmere Gennemsyn blive opmærksom på, at Helvig Kaas's Tekst, som nylig nævnt, repræsenterer et lidt ældre Trin end »Jytte Gyldenstjerne«s. Medens den sidste Teksts oprindelige Hånd omtaler Begivenheder i alt Fald ned til År 1615⁵⁾, må Teksten i Helvig

1) Danm. Adels Aarvog 1899 S. 200, jfr. 1926 II. 25.

2) På Bl. 4 b.

3) Om denne sidste Slægtebog og den dermed sammenbundne Väbenbog se Thiset i Personalhist. Tidsskr. 5. R. IV. 1—30 og (om Arbejdets Tilblivelse) nærværende Meddelers Bemærkninger sstds. 7. R. IV. 14—21.

4) »Jytte-Gyldenstjerne«-Håndskriftet i Rigsarkivet (RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 48) mellem S. 120 og 121, sammenholdt med Teksten i det svenske Rigsarkivs Håndskrift Bl. 44 a—45 b.

5) Se Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 15. Når Lexicon over adel. Familier I S. XXII af en Indførsel i »Jytte-Gyldenstjerne«-Håndskriftets S. 91

Kaas's Bog antages at være fra Tiden 1605—7; den nævner nemlig den 1595 afdøde Christen Skeels ene Søn Olte som gift, men hans anden Søn Jørgen som forlovet, og disse 2 Personers Brylluper fandt Sted henholdsvis 1605 og 1607¹⁾. Helvig Kaas's Tekst kan altså som en Følge af denne sin Tilblivelsestid ikke have nogen af de Tilføjelser, som er gjorte med yngre Hænder i »Jytte Gyldenstjerne«s Tekst, og mangler derfor helt dennes sidste Sider²⁾, der er skrevne med en yngre Hånd. Omvendt er den Del af »Jytte Gyldenstjerne«s Tekst, som er skreven med den oprindelige Hånd, ikke afskrevet efter Helvig Kaas's Tekst af 1605—7; men de må gå tilbage til en fælles Kilde.

En karakteristisk Afvigelse mellem Helvig Kaas's og »Jytte Gyldenstjerne«s Tekst forekommer et Sted, hvor det i den førstnævnte hedder, at »jomfrue Anne Sparre holder nu hus wdi Nestedt i Jesus naffnn«³⁾, medens det i »Jytte-Gyldenstjerne«-Håndskriftet siges, at »jomfru Anna Sparre bleff gifft och fick enn thysch herrmandt Villich Vesthouff født i Thyskland; di faaer inngenn børnn sammen«; til Angivelsen om Ægtemandens Stand har Sophie Below dog i Margenen føjet den overlegne kritiske Anmærkning: »Willichius er fød y Sønderjylland; mand kiender well hanem och hans slecht, waar aldrig ingen aff adell eller ingen y hans ætt«⁴⁾. Hvem der oprindelig har affattet selve »Jytte-Gyldenstjerne«-Tekstens Bemærkning om Ægteskabet, kan være usikkert; men man kan vel gå ud fra, at Tilføjelsen: »di faaer inngenn børnn sammen« i alt Fald ikke skyldes Anne Jepsdatter Sparre⁵⁾. Derimod er der en overvejende Sandsynlighed for, at den ældre Teksts Nævnelser af, at hun holder Hus udi Næstved i Jesu Navn, oprindelig hidrører fra hende selv; og man bringes derved til den Antagelse, at Anne Sparre i ethvert Tilfælde har medvirket ved Tilvejebringelsen af Kilden til »Jytte Gyldenstjerne«s Slægtbog.

Der er i Virkeligheden flere Omstændigheder, der støtter en

om, at »Erich Vaßbye schall haffue jomfru Karen Pax«, slutter, at denne Notits er skreven »før 1616«, er dette rigtigt nok; men den er også skreven adskilligt før 1615 24. Juni, idet Karen Pax på denne sidste Dag var Enke efter Erik Vasspyd (R.A. Privatarkiver Perg., Erik Vasspyds Enke).

¹⁾ Stockholm-Håndskriftets Bl. 11 a; jfr. Danm. Adels Aarvog 1901 S. 424, 425.

²⁾ S. 241—46.

³⁾ Stockholm-Håndskriftet Bl. 43 a.

⁴⁾ R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 48 S. 117. Jfr. om Ægtemanden Dansk biograf. Lexikon XVIII. 462 og om Hustruen Danm. Adels Aarvog 1917 S. 508.

⁵⁾ Der hørte i øvrigt ikke stor Spådomsevne til at fremsætte en sådan Udtalelse; Bruden må nemlig ved Ægteskabets Indgåelse, der fandt Sted 1611, have været mindst en 53 År, idet hendes Fader var død 1557. Og hun har været en Snes År ældre end sin Mand, der var født 1577, så at det vel fra hans Side næppe har drejet sig om et Inklinationsparti (jfr. Wad, Meddel. om Rektorerne paa Herlufsholm S. 22 f.).

sådan Formodning. Thi ganske vist er der anden Steds¹⁾ påpeget Momenter, som kan tale for, at en Karen Rud, der døde 1612, kan være Forfatter til Kilden til »Jytte Gyldenstjerne«s Slægtbog; Slægtbogens Interesse for Familierne Rud og Krafse tyder jo her på ligesom den Omstændighed, at Karen Ruds og hendes Mands Hænder findes i et med »Jytte-Gyldenstjerne«-Håndskriftet beslægtet Håndskrift²⁾. Men andre af de Indicier, der kunde tale til Fordel for Karen Ruds Forfatterskab, taler også for Anne Sparres. De to Kvinder har sagtens været nogenlunde jævnaldrende; og endvidere er den Interesse, som »Jytte-Gyldenstjerne«-Teksten nærer for Familien Grubbe³⁾, lige så naturlig for Anne Sparre, hvis Moder var en Grubbe, som for Karen Rud, hvis Mand var det (hans Fader og Anne Sparres Moder var Søskende). Ja når et Menneske, der i »Jytte-Gyldenstjerne«-Teksten taler i første Person, begynder Opregningen af sin mødrene Slægt med »di Grubber⁴⁾, passer dette unægtelig langt bedre på Anne Sparre, hvis Moder var en Grubbe, end på Karen Rud, hvis Moder ikke var det. Også den Interesse, som »Jytte-Gyldenstjerne«-Teksten viser for Familien Sparre⁵⁾, er let forklarlig, når man tænker sig Anne Sparre som delagtig i dens Tilblivelse. Og når Teksten et Sted refererer Indholdet af et ret mærkeligt Brev, »der wi endnu haffuer«, og som en Jens Torbernsøn Sparre havde givet Erik af Pommern ved Slutningen af dennes Regeringstid⁶⁾, er det jo forståeligt, om man i Slægten (af hvilken Anne Jepsdatter Sparre var den nævnte Jens Torbernsøns Sønnesøns Sønnedatter) har opbevaret en Afskrift af dette Brev. Efter at have set Udtalelsen i Helvig Kaas's Slægtbog om Anne Sparre, der holder Hus udi Jesu Navn, vil man endvidere lægge mere Mærke til en Notits, der forekommer både i den nævnte Slægtbog⁷⁾ og i Rigsarkivets »Jytte-Gyldenstjerne«-Tekst⁸⁾ og lyder »Løffuedagenn for fastelaffnn 1604. Anne Sparris«. I Betragtning af den dårlige Redaktion, hvori de to Tekster foreligger, vilde man måske på Forhånd være tilbøjelig til at betragte denne Bemærkning som oprindelig nedskreven af en ganske tilfældig Læser og vilde i alt Fald være i Tvivl om, til hvilken af de 2 Anne Sparre'r, der levede og var voksne i 1604⁹⁾, Bemærkningen burde henføres; men Sagen stiller sig jo væsentlig anderledes efter de Tegn på Anne Jepsdatter

¹⁾ Personahist. Tidsskr. 7. R. IV. 19.

²⁾ Jfr. anf. St. S. 18 om Kallske Saml. Fol. 124.

³⁾ Anf. St. S. 19.

⁴⁾ Jfr. anf. St. S. 19 Note 4.

⁵⁾ Se RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 48 S. 23—26, 27, 29.

⁶⁾ Stedet er trykt af Thiset i Personahist. Tidsskr. 7. R. IV. 4 (hvor dog Ordet »brødescher« er misforstået som Brødæsker i Stedet for Brøddiske).

⁷⁾ Bl. 14 b.

⁸⁾ S. 29.

⁹⁾ Danm. Adels Aarvog 1917 S. 508, 510.

Sparres Forfatterskab, som er nævnte i det foregående. Og som et Indicium for denne sidstes personalhistoriske Interesse kan endelig anføres, at der i et Håndskrift, som må antages for Kilden til »Jytte Gyldenstjerne«s Våbenbog, ved et Par Våbenaffildninger med tilhørende Tekst er gjort den Bemærkning: »Dend ene saa god som den anden. A. S.«¹⁾, hvor Bogstaverne A. S. ikke usandsynlig skal læses Anne (Jepsdatter) Sparre. Man må da formentlig kunne gå ud fra, at denne Anne Sparre har medvirket ved Tilvejebringelsen af »Jytte-Gyldenstjerne«-Tekstens Forlæg.

Hvor Overensstemmelsen mellem »Jytte Gyldenstjerne«s Tekst og Helvig Kaas's Slægtbog ophører i Håndskriftet af denne sidste²⁾, betegnes dette Ophør ikke på nogen som helst anden Måde end ved en ganske almindelig ny Linie. Læser man videre i Bogen, taler noget længere fremme en »jeg« jævnlig i 1. Person³⁾, uden at man får at vide, hvem den talende er. Og atter noget senere træffer man et Afsnit, der skriver sig fra V i b e k e P o d e b u s k s Slægtbog eller dog en denne nærstående Kilde⁴⁾. Vibeke Podebusks egen Tekst er nemlig ret dårlig overleveret, hvad nogenlunde samtidige Håndskrifter angår, i alt Fald for så vidt det drejer sig om Håndskrifter, der opbevares her i Landet⁵⁾. Det er ikke helt klart, hvorledes hendes Slægtbog egentlig har set ud, og det er derfor ikke let at afgøre, i hvor stort et Omfang Helvig Kaas's Tekst har benyttet den.

Efter at denne Benyttelse er ophørt i Helvig Kaas's Bog, træffer man dér et Afsnit, hvis Forlæg må antages at hidrøre fra T i d e n 1 6 0 5⁶⁾—1 6 1 5⁷⁾. Dette Afsnits Forfatter har øjensynlig

¹⁾ Kallske Saml. Fol. 124 Bl. 39 a; blandt Våbnene på den pågældende Side findes både den sjællandske og den skånske Sparre-Slægts (jfr. i øvrigt om dette Håndskrift Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 14 f., 17 f.). Stedet er gentaget i Kallske Saml. Fol. 125 S. 85.

²⁾ Bl. 83 a L. 4 f. n.

³⁾ Bl. 92 b, 94 b, 95 b, 96 a, 97 b.

⁴⁾ Dette gælder i alt Fald Stykket Bl. 97 b L. 4 f. n.—115 b L. 3 f. n., der kan sammenholdes med Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 48 b—51 b, 19 b—25 b og 38 a—47 b (i den her anførte Orden). Helvig Kaas's Tekst (der i øvrigt ikke kan antages at hidrøre fra selve det nævnte Håndskrift Gl. kgl. Saml. Fol. 1083), gør sig dog skyldig i flere Fejltagelser; således læser den Bl. 105 b »her Erich Steenns auffkomb«, hvor Steenns er en Fejl for Ottessøns, som det ses ved en Sammenligning med Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 38 a.

⁵⁾ Jeg ser her bort fra en Tekst, der findes i Landsarkivet i Lund i Håndskriftet »Danska geneal. m. m. 6« Bl. 32 a ff., og som jeg ikke har haft ved Hånden samtidig med Helvig Kaas's Slægtbog. Men denne Tekst i Lund udtaler allerede på Bl. 46 a: »Hidtil følgis denne bog med den bogh, som fru Wibecke Podebusch haffuer gjort anno 1550 paa Raffinholdt« — så at man bliver tilbøjelig til at antage, at den efterfølgende Del af den Lund'ske Tekst ikke hidrører fra Vibeke Podebusk.

⁶⁾ Der nævnes Bl. 124 a et Ægtepar (Mette Banner og hendes 2. Mand), der først blev gift 1605 (Danm. Adels Aarbog 1885 S. 49).

⁷⁾ Den fra den udvalgte Prinses Historie kendte Anne Lykke, der blev gift 1615 (Danm. Adels Aarbog 1903 S. 274), kaldes Bl. 124 a Jomfru.

skrevet på Lolland; vedkommende bruger således Betegnelsen: Kærstrup her udi Lolland¹⁾ og viser en ret betydelig Interesse for lolland-falsterske Familier som Venstermand²⁾ og for Maribo Kloster; det siges således om en Abbedisse her ved Navn Margrethe Urne, der døde 1582, at hun »regneredt och stoedt chlosteredt for christeligenn, opregteligenn och vell, som ingenn abbediß haffuer giordt for eller eftter hinnde; daa stoedt Mariboe chloster wdi floer«³⁾. Forfatteren af det pågældende Afsnit udtaler flere Gange gode Ønsker for bestemte Personer⁴⁾, men uden at man deraf kan slutte noget sikkert om, hvem Forfatteren er⁵⁾.

Efter dette Afsnit følger i Helvig Kaas's Bog⁶⁾ et andet, der er affattet adskillig tidligere. Det begynder med en Række annalistiske Optegnelser (der dog ikke er kronologisk ordnede og ofte er skødesløst afskrevne, også med Hensyn til Årstallene, så at det sidste rigtige Årstal, der forekommer i dem, er 1542); og det fortsættes derefter som Slægtbog og beskæftiger sig ret indgående med Slægterne Trolle og Urup. Det viser sig da også, at Forfatteren er et Barn af Arvid Trolle († 1505) i dennes 3. Ægteskab med Ture Turesson Bjelkes Datter Birgitte⁷⁾. Men der var i dette Ægteskab flere Børn⁸⁾, og hvem der er Forfatteren, er ikke helt sikkert. Når Bogen nævner Sønnen Ture Trolles Dødsår 1555⁹⁾, kunde dette være en senere Tilføjelse i Forlægget (af sådanne findes der formentlig flere i dette Afsnit), så at Forfatteren måske alligevel kunde være Ture Trolle; men det rimeligste er dog vistnok, også i Betragtning af Forfatterens Interesse for Familien Urup, at antage, at Afsnittet hidrører fra Ture Trolles Søster Anne, der var gift med Axel Urup († 1540) og døde 1560¹⁰⁾. Det kan bemærkes, at

¹⁾ Håndskriftets Bl. 124 a.

²⁾ Sstds. Bl. 126 b—127 a.

³⁾ Sstds. Bl. 126 a; jfr. Danm. Adels Aarvog 1904 S. 492, 537, der viser, at den samme Passus er optagen i Sophie Brahes Slægtbog (Håndskriftet i Lunds Universitetsbibliotek S. 702).

⁴⁾ Således Bl. 123 b for Jytte Henriksdatter Gyldenstjerne († 1642) i Anledning af hendes forestående Ægteskab med Christopher v. d. Groeben og især Bl. 124 a for Børnene af Henrik Lykke († 1611) og Karine Banner.

⁵⁾ Man kunde tænke på den ovenfor nævnte, i Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 18 f. omtalte Karen Jørgensdatter Rud († 1612), der var gift med en Peder Grubbe. Men helt overbevisende er denne Antagelse ikke, bl. a. ikke hvis den i Personalhist. Tidsskr. anf. St. fremsatte Hypotese er rigtig, at den nævnte Karen Rud er Forfatter (eller dog i alt Fald Med-Forfatter) til Kilden til »Jytte Gyldenstjerne«s Slægtbog.

⁶⁾ Håndskriftets Bl. 129 b—148 a (?).

⁷⁾ Håndskriftets Bl. 129 b, 130 b, 141 a.

⁸⁾ Danm. Adels Aarvog 1891 S. 417 f.

⁹⁾ Håndskriftets Bl. 134 b.

¹⁰⁾ Se om hende Danm. Adels Aarvog 1891 S. 418, 1893 S. 542 og Dansk biograf. Lexikon XVIII. 113 f.

også store Dele af dette Afsnit forekommer i Vibeke Podebusks Slægtebog, men ganske vist således, at der på det sidste Sted jævnlig er gjort ret udførlige Tilføjelser om Begivenheder, som er indtrufne, efter at Kildens oprindelige Forfatter har nedlagt Pennen¹⁾. Særlig er Afvigelsen stor i Redaktionen af de annalistiske Optegnelser, idet Vibeke Podebusk her ikke blot har tilføjet en stor Mængde Notitser (således om Begivenheder under Frederik II samt i Slægten Podebusk og i andre med den beslægtede Familier), men også har udeladt ikke få af den ældre Redaktions Oplysninger om Trolle'rne²⁾. Og der er altså ikke Tale om, at det er Vibeke Podebusk, der er Kilden for dette Afsnit af Helvig Kaas's Slægtebog.

Det nævnte Afsnit efterfølges i Helvig Kaas's Tekst af et, der hidrører fra en helt anden Egn³⁾, idet Forfatteren her mod Sædvane navngiver sig, nemlig som »g a m m e l l e S ø f f r e n n S c h r i f f u e r,« der begyndte at skrive på Starupgaard i Jylland den 9. December 1578. Han havde da efter sin egen Angivelse tjent Ejeren af Bratskov Niels Jenssøn Rotfeld i 18 År, dennes Søn Jens Nielssøn Rotfeld på ottende År og den sidstnævntes Søster og hendes Mand Bjørn Kaas på Starupgaard (Forældre til vort Håndskrifts Ejerinde Helvig Kaas og til Kirsten Kaas) i 23 År⁴⁾. Antallet af År er dog vistnok her regnet lidt rigelig: det er tvivlsomt, om Jens Nielssøn Rotfeld har overlevet sin Fader på ottende År, og der kan i alt Fald ikke være gået 23 År fra Jens Nielssøns Død, der indtraf i 1558, til Året 1578⁵⁾. Men nogen ung Mand har Søren Skriver øjensynlig ikke været, da han begyndte sine Optegnelser; og det er endda ikke udelukket, at det er ham, der har fortsat dem endnu i en Årrække. Nogle Sider længere fremme i Håndskriftet⁶⁾ omtales nemlig Søstrene Berete og Helvig Brahe (af hvilke den ene var født 1591⁷⁾), idet den skrivende udtaler Ønsket: »denom Gudt wellsigne till euige thiidt« — et Ønske, der, hvis det hidrører fra Søren Skriver, er et karakteristisk Tegn på den gamle Tjeners trofaste Interesse

¹⁾ Man sammenligne Helvig Kaas's Håndskrift Bl. 133 a—140 a med Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 64 a—76 a. Helvig Kaas's Håndskrift Bl. 141 b L. 11—Bl. 147 a L. 17 er på samme Måde et ældre Trin af den Tekst, der findes i hendes eget Håndskrift Bl. 100 b L. 9 f. n.—Bl. 105 b L. 4 f. n., hvilket sidste Afsnit har Vibeke Podebusk til Kilde (jfr. ovfr. S. 5 Note 4). Men Helvig Kaas's Tekst har ikke haft Lejlighed til at underkaste de forskellige Kilder, som den har benyttet, nogen gennemgribende Redaktion og er derfor på disse Sider kommet til at fortælle mange Kendsgerninger 2 Gange.

²⁾ Sammenlign Helvig Kaas's Tekst Bl. 129 b—132 b med Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 5 a—13 b og 18 a—19 b.

³⁾ Håndskriftets Bl. 148 b—157 a.

⁴⁾ Håndskriftets Bl. 148 b.

⁵⁾ Se Danm. Adels Aarbog 1912 S. 428.

⁶⁾ Bl. 157 a.

⁷⁾ Danm. Adels Aarbog 1888 S. 109.

for sit oprindelige Herskabs Slægt; thi de 2 Småpiger var Datterdatterbørn af den ovennævnte Niels Jenssøn Rotfeld¹⁾.

Den ovenstående Gennemgang af Hovedindholdet af Helvig Kaas's Slægtbog viser, af hvor mange forskellige Bestanddele en sådan Bog kan være sammensat, selv om den i det rent ydre væsentlig fremtræder som en Enhed. Det er nævnt ovenfor, at Håndskriftet er skrevet med én Hånd og også nærmest gør Indtryk af at være skrevet ud i ét Træk; men hvorvidt det vil kunne lykkes at finde Kilden for noget af dets Afsnit blandt endnu bevarede Slægtbogs-Håndskrifter, turde være tvivlsomt. Det er omtalt, at Bogen er nedskreven på Ovesholm; og da der på denne Gård endnu findes en i det 17. Århundrede skreven Slægtbog²⁾, kunde man tænke sig Muligheden af et Slægtskab mellem disse 2 Håndskrifter. Men en sådan Formodning viser sig urigtig; thi den på Ovesholm opbevarede Bog, som jeg har haft til Låns i København ved Ejerne, Grev og Grevinde Hamiltons Velvillie, for hvilken jeg bringer min erkendeligste Tak, er i sit Indhold ganske forskellig fra Håndskriftet i det svenske Rigsarkiv.

II.

„Christence Krag's Våbenbog.“

Blandt de i det svenske Rigsarkiv opbevarede danske Slægte- og Våbenbøger findes en, som nuværende Professor L. Weibull i Lund, der har registreret disse Bøger, har betegnet som »Christense Krag's vapenbok« med udtrykkelig Angivelse af, at Bogen er »upplagd« af den nævnte Christence Krag³⁾. Weibull er kendt for sin Indsigt i dansk Historie, og han har også beskæftiget sig indgående med dansk personalhistorisk Forsknings Historie i det 16. og 17. Århundrede⁴⁾; men den Betegnelse, som han har givet Bogen, er alligevel utvivlsomt urigtig.

Den »Christense Krag«, som han henfører Bogen til, er en Christence Krag, der var Datter af Mogens Krag til Agerkrog († 1622) og Sophie Juel Nielsdatter († 1583) og selv ægtede Fasti Staverskov (Glambek) til Øllufgaard; men efter at han var død i

¹⁾ Jfr. Danm. Adels Aarvog, de her S. 7 Note 5 og 7 anførte Steder og 1925 S. 428.

²⁾ Se Omtalen af den i Danm. Adels Aarvog 1923 S. 545 f.; jfr. 1927 II. 90.

³⁾ Se den håndskrevne Registratur i det svenske Rigsarkiv, 3. Sektion VI. 1, »Danska genealogica m. m. 12«. Sammenlign Weibulls Udtalelser i Hist. tidskr. f. Skåneland II. 55.

⁴⁾ Jfr. hans Afhandling »Sophia Brahe« i Hist. tidskr. f. Skåneland II. 38—71.

1607, sad hun Enke i en meget lang Årrække, idet hun først døde i Tiden 1648—57¹⁾). Weibull anfører, at de to første i Bogen afbildede Våben er Christence Krag's Forældres (og hertil kan føjes, at i ethvert Fald den første halve Snes af de Våben, der er gengivne på Forsiden af Bogens Blade, utvivlsomt er tænkt som hendes og hendes Søskendes Anevåben). Endvidere har hun på Bagsiden af det foran for den første Våbenafbildning gående Blad egenhændig skrevet følgende:

»Altting er forgengelig
uden Guds naade och himmerig;
dett vaarer euindeligh.
Gud vende all min sorig och elende
tthil en god e[nde].
Huad Gud vill mig tthillføyе,
der mett laader ieg mig nøye.
Christens Krag s. Faßi
Staffuerskous egenn handt.«

Alt dette passer jo godt med Antagelsen om, at Bogen skylder Christence Krag sin Tilblivelse; og at hendes Hånd, så vidt det kan ses, ellers ikke forekommer i den, er i og for sig intet Bevis for det modsatte. I vore Dage vilde man vel også vanskelig kunne tænke sig, at nogen kunde skrive så personlige Vers som de anførte i en andens Bog (med mindre det da var en ligefrem Stambog); men at der dengang har hersket en anden Opfattelse, fremgår af, at en anden Enke på Bagsiden af det Blad, som følger efter det, der bærer Christence Krag's Vers, har skrevet følgende:

»Sønd icke, Gud ser dett; ingen skallt du fortalle;
ett bedrøffuitt hiertte skallt du husualle.
Acte dig sellff den rengest alt verre,
saa gar det dig vell bade hißitt och herre.
Gudz fryct gjør frome hierter.
Christendz Iull s. Kield
Iulls med egen handt.«

Ganske vist er disse Vers altså indførte bag efter Christence Krag's; men bortset herfra kunde man lige så godt som til Christence Krag henføre Bogens Affattelse til denne Christence Juel, der var en Datter af Herman Juel til Aabjærg (som var Broder til Christence Krag's Moder) og fra 1604 til 1606 havde været gift med den nævnte Keld Juel og efter endnu 2 senere Ægteskaber døde som Enke 1658²⁾).

Men endvidere kan man formentlig lige så godt antage, at ingen af de 2 Christence'r har ejet Bogen, men at de blot har indført

1) Danm. Adels Aarvog 1894 S. 135, 1899 S. 271.

2) Danm. Adels Aarvog 1927 II. 18, 29.

deres Vers i en Trediemands Ejendom. Det første, man sløder på, når man begynder at gennemblade Håndskriftet, er et, ganske vist ret ufuldkomment, Udkast til en Anetavle¹⁾ for en Niels Krag, der viser sig at være Broder til Christence Krag og har spillet en ikke helt ubetydelig Rolle, i sine yngre År som Sekretær og øverste Sekretær i Danske Kancelli og som Deltager i forskellige diplomatiske Sendelser, senere som Landsdommer i Jylland; han døde 1650 i en høj Alder, et lille Års Tid efter, at han var blevet Medlem af Rigsrådet²⁾. Bl. a. på Grund af hans offentlige Virksomhed er det ikke vanskeligt at finde Prøver på hans Hånd³⁾, der i øvrigt kan have en noget forskellig Karakter til forskellige Tider og i hans senere År viser kendelig Påvirkning af Alderen. Det ses da, at den nysnævnte Anetavle i Håndskriftet for alle dens yngre Leds Vedkommende er skreven med Niels Krags egen Hånd, og at denne Hånd forekommer utallige Steder i Våbenbogen. De Indførsler i den, som man hurtigst vil identificere som Niels Krags egne, er måske sådanne, der fremtræder som senere Tilføjelser og delvis som skrevne, da han var gammel, eller i ethvert Fald, når han var mindre oplagt til at skrive. Men ved en nærmere Betragtning viser der sig snart så mange Smånuancer af én og samme Hånd⁴⁾, at man ikke blot når til at fastslå, at mange af de kortere Underskrifter, der findes under Våbenafbildningerne, efter at man er kommet et Stykke ind i Håndskriftet, skyldes Niels Krags Hånd⁵⁾; men det samme gælder øjensynlig også den væsentligste Bestanddel af Våbenbogens Tekst, nemlig de fleste af en Mængde Stamtavler, der findes skrevne i Regelen på Bogens venstre Sider og i Regelen med et temmelig lyst Blæk⁶⁾. Og ganske vist kan man ofte finde Eksempler på, at Personer gør Tilføjelser i Slægte- eller Våbenbøger, der ikke er deres egne; men det vil dog i så Fald i Regelen dreje sig om et nogenlunde begrænset Antal af Tilføjelser⁷⁾. I det her foreliggende Tilfælde er derimod det, som Niels Krag egenhændig har

1) På Håndskriftets Bl. a's Bagside og Bl. b's Forside.

2) Se om ham Dansk biograf. Lexikon IX. 438 f. og Danm. Adels Aarbog 1899 S. 265.

3) Se således R.A. Indl. til Reg. og Tegn. 1611 12. Oktbr., 1617 5. Decbr., 1634 31. Marts—10. Decbr. Det har kunnet påvises, at det er ham, der har skrevet den gamle Kancelliregistrant i Danske Kancellis Arkiv, der spænder omtrent over Tidsrummet 1480—1545 (jfr. Vejled. Arkivregistr. I. 169 og den urigtige Angivelse sstds. S. 69), men altså i Virkeligheden er betydelig yngre.

4) Se således Håndskriftets Bl. 52 b og 53 a, 76 a, 80 b, 117 b, 119 b, 131 b, 313 b, 351 a.

5) Således Bl. 55 a, 64 a, 65 a, 68 a, 70 a, 71 a osv. osv.

6) Se således Bl. 3 b, 5 b, 9 b, 15 b, 21 b, 24 b, 33 b osv. osv.

7) Jfr. herom Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 12—14.

indført i Håndskriftet, af så overvældende et Omfang, at det sikkert må anses for udelukket, at han ikke skulde have ejet Bogen.

Og naturligvis kan man sige, at han ikke derfor behøver at have ladet den anlægge, men at han kunde have overtaget den kort efter, at en anden havde ladet den påbegynde. Men nogen positiv Støtte for en sådan Antagelse synes ikke at foreligge. De ovennævnte, af Niels Krag med det lyse Blæk skrevne Stamtavler gør Indtryk af at være noget af det oprindeligste af Bogens Indhold. Og når det ovenfor blev anført, at Bogen i sin Begyndelse har en Række Våben, der kan antages tænkte som Christence Krags Anevåben, kan disse Våben jo lige så godt være hendes Helbroder Niels Krags Anevåben som hendes egne. Ganske vist findes der på Håndskriftets Bl. 15 a et Våben med Overskrift: »De Skieler wabenn«, hvortil Niels Krag, formentlig på et noget senere Tidspunkt, har gjort denne Tilføjelse: »Wdi mine anne schal dette were de Wiffert deris waben, oc hiede hun f. Ingier Tønnisdatter, oc haffde hun Otte Stampe. Farffuen paa wabenit vide infra pag. 161«. Men denne Tilføjelse behøver ikke at bevise, at Våbenets oprindelige Overskrift skyldes en anden end ham, idet det jo godt kan tænkes, at Tilføjelsen er fremkommen, fordi hans Viden i Mellemtiden er bleven forøget.

Til de anførte Vidnesbyrd om Niels Krags Forfatterskab kan føjes, at der i 3 forskellige, til den berømte Tyge Brahes Søster Sophie Brahe henførte Slægte- og Våbenbøger, som nu opbevares i Landsarkivet i Lund, findes Henvisninger, én Gang til: »Niels Krags bog«, én Gang til: »Niels Krags vabenbog«, og én Gang til: »Niels Krags wabennbogh, som er begunnt anno 1606«, og at de Data, for hvilke de nævnte Håndskrifter anfører denne Niels Krags Bog som Kilde, alle genfindes i »Christence Krags Våbenbog«¹⁾. Der kan være en sjælden stilistisk Afvigelse mellem den sidste Tekst og Sophie-Brahe-Teksterne; til Gengæld kan det ét Sted påvises, at den ene Sophie-Brahe-Tekst har benyttet »Christence Krags Våbenbog« på et Tidspunkt, da denne kun havde sin oprindelige Tekst uden en senere gjort Rettelse og Tilføjelser²⁾. Og ganske vist nævnes det nu intet Steds i »Christence-Krag«-Håndskriftet, at dette er påbegyndt 1606. Men dets Bind er øjensynlig yngre end selve Håndskriftet; dets sidste Blad (361) er meget medtaget og har engang

¹⁾ Landsarkivet i Lund, »Danska genealogica m. m. 2« Bl. 68 b (og »Christence Krags Våbenbog« Bl. 88 b og 89 a); Landsarkivet i Lund, »Danska genealogica m. m. 3« Bl. 9 b nederst (og »Christence Krags Våbenbog« Bl. b's Bagside og Bl. 1 a); Landsarkivet i Lund, »Danska genealogica m. m. 4« Bl. 28 b (og »Christence Krags Våbenbog« Bl. b's For- og Bagside, Bl. 1 a, b, 2 a).

²⁾ Det sidst anførte Sted af Håndskrifterne i Lund, sammenholdt med »Christence Krags Våbenbog« Bl. 1 b.

været helt løst, og det er da ikke udelukket, at der engang har eksisteret et Titellblad, som har båret Årstallet 1606, men som kan være gået løst og i Tidens Løb helt forsvundet. Og Håndskriftets eget Indhold modbeviser ikke, at det kan være anlagt 1606. De 2 Christence's egenhændige Indførsler på dets første Blade behøver jo ikke at være skrevne straks, da det blev påbegyndt; og vel kan Christence Krag's Indførsel, hvori hun kalder sig Enke, ikke være skrevet før 1607, da hendes Mand døde; men omvendt kan man af Christence Juels Indførsel, hvori hun betegner sig som Enke efter sin første Mand, formentlig slutte, at hun da endnu ikke havde indgået sit andet Ægteskab, som fandt Sted 1611¹⁾.

Blandt de Dele af Våbenbogen, der skylder Niels Krag deres Tilblivelse (således som det fremgår af hans egenhændige Underskrift under Våbnene), kan der være Grund til særlig at nævne 2 forskellige Arter af Våben, fordi de på en ganske mærkelig Måde vidner om hans levende personalhistoriske Interesse. Den ene Art er en Række Våben, ved hvilke i Regelen Året, undertiden også Dagen og Stedet for det Brev, hvorved den pågældende adledes, er angivet. I adskillige sådanne Tilfælde kan Kilden for Opgivelsen ganske vist ikke fastslås²⁾. Men en ikke ubetydelig Del af de pågældende Adelsdiplomer er indført i Kancelliregistranterne³⁾; og da de 2 af disse Adelsdiplomer, hvis Originaler er bevarede, i deres Våbentegninger afviger så meget fra Niels Krag's Afbildninger⁴⁾, at det må anses for udelukket, at disse Originalbreve kan have ligget til Grund for hans Gengivelser, er det en ret nærliggende Formodning, at han har ladet sine Tegninger udføre på Grundlag af Beskrivelserne i Kancelliregistranterne. Han havde let Adgang til disse, idet han var Sekretær i Kancelliet fra 1596 og øverste Sekretær i Årene 1603—10⁵⁾, altså netop på den Tid, da han skal have anlagt Våbenbogen⁶⁾. Og hvis Sammenhængen er denne, er det ikke udelukket, at hans Kendskab til 3 nu ukendte Adelsdiplomer, som alle 3 af ham henføres til 1524⁷⁾, kan være hentet fra en Kancelliregistrant fra Begyndelsen af Frederik I.s Regering, der må antages at have eksisteret, men nu er forsvunden⁸⁾.

1) Danm. Adels Aarbog 1927 II. 29.

2) Se således »Christence Krag's Våbenbog« Bl. 242 a (År 1526) og 246 a (den bekendte Jørgen Kocks Våben, hvor unægtelig både Våbenafbildningen og Året for Adelsbrevet (1529) er urigtige).

3) Nemlig de, der citeres i Håndskriftets Bl. 209 a, 210 a, 254 a, 255 a, 256 a, 257 a, 258 a.

4) Det drejer sig om de 2, som er afbildede på Bl. 254 a og 255 a. De originale Diplomer (af 1571 31. Maj og 1560 8. Juli) findes i Rigsarkivet.

5) Dansk biograf. Lexikon IX. 438.

6) Ovfr. S. 11 f.

7) »Christence-Krag«-Håndskriftet Bl. 248 a, 249 a, 250 a.

8) Jfr. Kong Frederik I.s danske Registr., udg. ved Erslev og Mollerup S. III.

Med ganske afgørende Sikkerhed kan man måske ikke udtale sig om, hvorfra Niels Krag har hentet de ovennævnte Våbentegninger. Og næsten mere belegnende for hans Arbejds måde må derfor en anden Række af Afbildninger siges at være, om hvis Kilde der formentlig ikke kan herske nogen Tvivl. Der findes i »Christence-Krag«-Håndskriftet omtrent 40 Tegninger¹⁾, der i Modsætning til de fleste af de øvrige ikke er farvelagte, og som endvidere, ligeledes i Modsætning til de fleste af de øvrige, i deres Underskrifter henføres til en bestemt Person (ikke blot til en bestemt Slægt) med Angivelse for hver enkelt af et bestemt Årstal. Disse forskellige Ejendommeligheder vækker Formodning om, at Kilden til de vedkommende Afbildninger kunde være Segl. Det drejer sig ganske vist ikke om Segltegninger med den minutiøse Nøjagtighed, som Nutiden vilde kræve: Seglenes Omskrifter gengives aldrig i Våbenbogen, og der er ikke Tale om, at der er taget noget Hensyn til de vekslende Skjoldformer i de forskellige Segl, idet Våbenmærkerne alle er indtegnede i ensartede Chablon'er, som i Forvejen har været indtrykte i Våbenbogen. Men det ser ud, som om det kun har været i de Tilfælde, hvor de pågældende Personers (anden Steds fra kendte) Segl har en Hjelm over Skjoldet, at der på Chablonens trykte Hjelm er tegnet et Hjelmtegn²⁾. Og når Formodningen om, at Kilden til Våbenbogens Afbildninger har været Segl, herved vinder en væsentlig Bestyrkelse, lader det sig til Overflod påvise, hvilke Segl det har været, hvorefter i alt Fald en stor Del af Afbildningerne er tegnet. Det viser sig nemlig, at 17 af de c. 40 Personer, der anføres under Afbildningerne hver med sit bestemte Årstal, genfindes som Udstedere af Breve, der nævnes med nøjagtig de samme Årstal i den bevarede Registratur over Antvorskov Klosters Breve³⁾.

Denne Registratur angiver sig som affattet af 2 Kancellisekretærer i 1607, men er efter al Sandsynlighed kun en Afskrift af en

¹⁾ Håndskriftets Bl. 260—89, 291—95, 304—6, 318—19.

²⁾ Af de i forrige Note nævnte Afbildninger er det kun dem på Bl. 260—63, 269, 273, 275—76, 281—82, 284, 295, 304 og 319, der er forsynede med Hjelmtegn. Af disse er det atter kun de under Nr. 260—61, 269, 273, 275—76, 281—82, 284, 295 og 304 nævnte Personer, hvis Segl kendes i bevarede Originaler; men i alle disse Segl undtagen i dem, der svarer til Bl. 276 og 284, findes Hjelme, og næsten altid med de samme Hjelmtegn som i Våbenafbildningerne. Og modsat viser det sig, at når alle de øvrige af de nævnte Afbildninger intet Hjelmtegn gengiver, findes der på tilsvarende Måde i de pågældende Personers Segl, for så vidt sådanne er bevarede, ingen Hjelm, men kun Skjold.

³⁾ Man sammenligne Våbenbogens Bl. 263 a, 266 a, 272 b a, 275 a, 276 a, 277 a, 280 a, 281 a, 282 a, 283 a, 285 a, 287 a, 289 a, 292 a, 293 a, 294 a og 304 a med Breve fra de samme År i De ældste danske Archivregistraturer IV, henholdsvis S. 182, 90, 147, 104, 68 (eller 124 eller 262), 68, 75, 116, 130, 125, 128, 136, 136, 155, 157, 153 og 75.

noget ældre Arkivregistratur. Om Teksten af 1607 er nedskreven på Antvorskov eller København, er ikke klart, og heller ikke hvor meget de 2 Sekretærer har beskæftiget sig med selve Originalbrevene¹). Men det kan anses for givet, at Niels Krag, som i 1607 var øverste Sekretær, på en eller anden Måde er bleven opmærksom på Originalerne og har benyttet dem til sin Våbenbog. Om foruden de anførte 17 også de øvrige af de c. 40 Afbildninger i Våbenbogen, der er nævnte ovenfor som indbyrdes beslægtede, hidrører fra Segl under Antvorskov-Breve, er vanskeligt at sige; men det er vel ikke umuligt. Dels er det jo ikke udelukket, at der kan foreligge fejlskrevne Årstal så vel i Våbenbogen som i Antvorskov-Registraturen²); og dels kan det også tænkes, at Niels Krag har benyttet ikke blot Brevudstedernes, men også Medbeseglernes Segl til sit Arbejde³), i hvilket sidste Tilfælde Personernes Navne jo ikke vil findes i Arkivregistraturen. Men i ethvert Fald kan det efter det her anførte næppe bestrides, at han har omfattet sit Våbenbogs-Arbejde med en meget levende Interesse.

Den personalhistoriske Interesse, som Niels Krag efter det anførte må have været i Besiddelse af, er øjensynlig gået i Arv til hans mere navnkundige Søn Rigsråden O t t e K r a g, der vil være et større Publikum bedst bekendt fra sin Optræden på det vigtige Stændermøde i København 1660. Han nærrede både en ikke ringe almindelig historisk Interesse og også Interesse for Personalhistorien⁴); og han har utvivlsomt arvet Faderens Våbenbog, med mindre man da vil antage, at Faderen har foræret ham Bogen allerede inden sin Død. Thi at Bogen har været i Sønnens Eje, må anses for utvivlsomt. Otte Krags velkendte faste Hånd (der gør et ikke så lidt mere ensartet Indtryk end Faderens, måske til Dels, fordi Otte Krag døde i en væsentlig yngre Alder end den, som Niels Krag nåede) forekommer så hyppig i Våbenbogen, at der ikke er Grund til at betvivle, at han har ejet den. Det er ham, der har nedskrevet de

¹) De ældste danske Archivregistraturer IV. 59—61.

²) Når Våbenbogen Bl. 286 a nævner »Aagi Steegh« År 1430, må dette Årstal være urigtigt, idet Aage Steeg i 1412 omtales som død (Danm. Adels Aarvog 1918 S. 434).

³) Våbenbogen har således Bl. 267 a og 268 a 2 Afbildninger, som henføres til Året 1260 og til 2 Personer (»Tønne Arnfastæ« og »Thurgotus Romild«), hvis Segl ellers ikke kendes; det ligger nær at antage, at de har været Medbeseglere af det i De ældste danske Archivregistraturer IV. 88 under G. I registrerede Brev af År 1260.

⁴) Se herom Festskrift til Kristian Erslev fra danske Historikere S. 326—29, om hans personalhistoriske Interesse sstds. S. 328 Note 37 (denne Note er skreven, før jeg ved det svenske Rigsarkivs Velvillie fik det her omhandlede Håndskrift til Låns i København og derved blev i Stand til at undersøge det nærmere).

ældste Led¹⁾ af den ovenfor omtalte Anetavle, som findes i Bogens Begyndelse; og på over 40 af Bogens Sider træffer man længere eller kortere Bemærkninger (eller mindre Stam- eller Anetavler) skrevne med hans Hånd²⁾.

Men ikke blot Mængden af Otte Krags egenhændige Tilføjelser i Våbenbogen tyder på, at han har ejet den; det samme fremgår også på anden Måde. Den bekendte Bogsamler Jørgen Seefeldt Christopherssøn har selv skrevet en ret udførlig Tekst til en Våbenbog, der nu for de Slægters Vedkommende, hvis Navne begynder med Bogstaverne U og V, opbevares på det kongelige Bibliotek³⁾. I dette Håndskrift citerer Jørgen Seefeldt jævnlig »Ottis Bog« eller Otte Krags Bog⁴⁾, og ganske vist angiver han et enkelt Sted, at den Blåmand, som Familien Vendelbo fører i sit Våben, ifølge Otte Krags Bog skal være blå⁵⁾, medens Afbildningen i »Christence-Krag«-Håndskriftet viser en Neger af nærmest gråsort Farve⁶⁾; men bortset fra denne mindre Afvigelse stemmer de Steder, hvor Jørgen Seefeldt citerer »Ottis Bog« eller Otte Krags Bog, nøjagtig med de tilsvarende Steder i »Christence-Krag«-Håndskriftet⁷⁾. Ja Jørgen Seefeldts Overensstemmelse med det bevarede »Christence-Krag«-Håndskrift kan være så stor, at han et Sted⁸⁾ benytter en Lap, som først senere er tilsyet i dette og hidrører fra Slægtebogs-Forfatterinden Tale Ulfstand⁹⁾. Og et andet Sted siger han om Familien Venstermand, at den »menis at skall vere kommen aff Franckrige (effter Niels Krags observation)«¹⁰⁾, fordi der på det tilsvarende Sted i »Christence-Krag«-Håndskriftet¹¹⁾ med Niels Krags Hånd er skrevet: »Dette slegt er først kommen af Franchrich«.

Det er imidlertid ikke blot det kongelige Biblioteks Jørgen-Seefeldt-Håndskrift, der citerer Ottes Bog og Otte Krags Bog; det samme er Tilfældet med et tidligere på Stensballegaard opbevaret genealogisk-heraldisk Arbejde, der er blevet tilskrevet en »Frøken

1) På Bl. a's Bagside.

2) Således Bl. 4 a, 17 a, b, 19 a, 25 a, 28 a, 36 b, 37 a, 44 b, 45 a osv. osv.

3) Thottske Saml. Fol. 1107. Om Jørgen Seefeldts Forhold til dette Håndskrift se Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 24; jfr. den i Overensstemmelse hermed affattede Beskrivelse hos Behrend, Katalog ov. det kgl. Biblioteks Haandskr. vedr. dansk Personalhist. (II) S. 53.

4) Anf. St. Bl. 12 a, 23 a, 27 a, 29 a, 35 a, 39 a, 47 a, 49 a, 50 a, 53 a, 55 a.

5) Anf. St. Bl. 41 a.

6) Stockholm-Håndskriftet Bl. 67 b.

7) Sammenlign de i Note 4 anførte Steder med Stockholm-Håndskriftet, henholdsvis Bl. 358 b, 328 b, 253 a, 150 a, 307 a, 299 a, 296 a, 242 a, 252 a, 241 a, 158 a.

8) Bl. 68 a.

9) Stockholm-Håndskriftet Bl. 40 b.

10) Thottske Saml. Fol. 1107 Bl. 37 a.

11) Bl. 148 a.

Krag« og nu kun er Offentligheden bekendt gennem et i 1826 gjort udførligt Uddrag af det¹⁾. Og da dette Arbejde øjensynlig har været betydelig mere omfattende end det kongelige Biblioteks Jørgen-Seefeldt-Håndskrift, vil man finde adskillig flere Henvisninger til Ottes Bog og til Otte Krag's Bog i det bevarede Uddrag deraf end i Bibliotekets Jørgen-Seefeldt-Håndskrift. Også »Frøken Krag«s Arbejde viser, når det citerer Ottes Bog eller Otte Krag's Bog, gennemgående god Overensstemmelse med Stockholm-Håndskriftet; og man kan f. Eks. finde et Sted, hvor »Frøken Krag«²⁾ henviser både til en Våbenafbildning og til en derfra afvigende beskrivende Tekst i Stockholm-Håndskriftet³⁾. På den anden Side kan det ikke nægtes, at der kan forekomme nogle sjældne Tilfælde, hvor »Frøken Krag« citerer Otte Krag's Bog, uden at der kan bringes fuld Overensstemmelse mellem dem; der kan være Afvigelse i Angivelsen af Våbnet's Farver⁴⁾, og der kan også ellers en enkelt Gang træffes lidt Uoverensstemmelse⁵⁾. Men det må her erindres, at »Frøken Krag«s Arbejde nu kun er bekendt gennem det i 1826 gjorte Uddrag af det, og at Affatteren af dette Uddrag jo meget vel af og til kan have været unøjagtig i Gengivelsen af sin Kilde — ganske bortset fra, at selve denne Kilde også kan tænkes at have citeret urigtig en enkelt Gang. Og i ethvert Fald er det i langt de fleste Tilfælde, at de Citater, som Uddraget af »Frøken Krag«s Arbejde giver til Ottes Bog eller til Otte Krag's Bog, viser fuld Overensstemmelse med »Christence Krag's Våbenbog« i Stockholm⁶⁾.

Også hos den ovennævnte, for sin personalhistoriske Interesse bekendte Tale Ulfstand kan man træffe Henvisninger til en Bog, som hun betegner som »Othe Krag's slethebog«; og hendes Citater svarer nøje til »Christence Krag's Våbenbog«⁷⁾.

Efter det ovenfor anførte kan det da formentlig udtales, at der

---

1) Uddraget findes i Rigsarkivet, Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 65 A. Om »Frøken Krag«s Arbejde og dets Forhold til Jørgen Seefeldt se nærmere nedfr. i næste Afsnit.

2) Det i forrige Note anførte Håndskrift Bl. 45 b.

3) Stockholm-Håndskriftets Bl. 204 a.

4) Se RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 65 A Bl. 23 b, 23 b og 46 a, sammenholdt med Stockholm-Håndskriftet, henholdsvis Bl. 60 b, 302 a og 195 a.

5) Se de 2 i forrige Note nævnte Håndskrifter, det første på Bl. 38 a, sammenholdt med det andet Bl. 196 a.

6) I Kallske Saml. 4to 519 (et Håndskrift, der viser Slægtskab med Jørgen Seefeldts personalhistoriske Arbejder, og i hvilket Peder Hanssøn Resens Hånd jævnlig forekommer) kan man ligeledes finde Henvisninger (under Saltensee) til »Ottes Bog«, nemlig til noget, der forekommer i »Christence Krag's Våbenbog« Bl. 135 a og 211 a (jfr. også 134 b).

7) Kallske Saml. Fol. 127 Bl. 33 b, sammenholdt med Stockholm-Håndskriftet Bl. 56 a og 255 a.

ikke foreligger noget Bevis for, at dette sidste Håndskrift skylder Christence Krag sin Tilblivelse, hvorimod Håndskriftet må anses for identisk med de Bøger, som af Samtiden betegnedes som Niels Krags Våbenbog og som Otte Krags Bog; det må derfor også nu formentlig hellere betegnes som Niels og Otte Krags Våbenbog.

Foruden de allerede omtalte Hænder, der forekommer i »Christence Krags Våbenbog«, indeholder denne endnu adskillige andre, som imidlertid er betydelig mindre fremtrædende end i alt Fald de to mandlige Krag'ers. Nogle af disse Hænder er ikke blevet identificerede; en af dem tilhører dog mulig den historisk interesserede Adelsmand Erik Lauridssøn Lunov til Viskumgaard¹). Også den bekendte Slægtbogs-Forfatterinde Lisbet Bryskes Hånd findes nogle Gange i Håndskriftet²). Men den Hånd, som man, bortset fra Niels Krags og Otte Krags, lægger mest Mærke til i Våbenbogen, turde være den ovennævnte Tale Ulfstands; og da hun et Sted i Bogen selv navngiver sig, har dette ført til den Antagelse, at hun har ejet den³). I og for sig er dog de Steder i Bogen, hvor hendes Hånd forekommer, ikke overvættede talrige; og tilmed vidner de fleste af disse Steder ved den Måde, hvorpå de er skrevne, om en Hensynsfuldhed, som man ikke er vant til at træffe hos senere Slægtbogsbenyttetere. De fleste af hendes Tilføjelser er nemlig skrevne på løse Papirslapper, som først bagefter er indhæftet mellem Håndskriftets Blade eller fastsyede på et af dem⁴); og dette tyder jo afgjort i Retning af, at Tale Ulfstand ikke har ejet Håndskriftet, da hun gjorde sine Bemærkninger. Kun 2 af hendes Tilføjelser er skrevne på selve Bogens Blade⁵); men den første af disse er til Gengæld så mærkelig og så personlig, at den hos en Nutidslæser sikkert uvilkårlig vil fremkalde den Forestilling, at hun har ejet Bogen. Den lyder nemlig: »Ere vere Gud j himelen for den gode mand, ieg haaffuer faatt aff dene slegtt. Thale Ulfstand. Egen haand. 1655.«

¹) Den Hånd, som her er Tale om, er en, der forekommer på Håndskriftets Bl. 150 a, 173 b og 187 a; til Sammenligning kan efterses Erik Lunovs Hånd i RA. Indl. til Jydske Tegn. 1652 Nr. 24—25. Om Erik Lunov se Festskrift til Kristian Erslev fra danske Historikere S. 325.

²) Bl. 3 b, 53 b, 105 a, 162 a.

³) Se Bemærkninger herom på forreste Bindplades Inderside og på Titelbladet til det i det 19. Århundrede skrevne, bag i Bogen indhæftede alfabetiske Register. L. Weibull udtaler samme Mening i sin ovennævnte Registratur i det svenske Rigsarkiv af Håndskriftet og i Hist. tidskr. f. Skåneland II. 55.

⁴) Se Lapper indhæftet mellem Bl. 4 og 5 og fastsyede på Bl. 20 a, 32 b, 40 b, 44 b, 230 a (denne dog nu fastklistret, men tidligere fastsyet på Bl. 229 b) og 247 b.

⁵) På Bl. 33 a og 161 a.

Hermed kan sammenholdes en lignende smuk Udtalelse om hendes Mand og om hendes lykkelige Ægteskab, som hun har nedskrevet i sit eget store Slægtebogs-Håndskrift, og som lyder: »och hauer hand leffued mögitt crestilig, erllig, fromelig och vell med hinder, saa Gud allmechthiste spare ham lenge och vell med langt lif och god helbred och giffue ham thimelig och cuig velsignellse baade thill siell och lif, amen. Ingen kand giffue ham bedre vindißbyrd, end jeg kand, som hand leffuer fromelig och vell med. Dethe hauer jeg self skreuit anno 1645 den 20 januari. Thalle Wlfstand. Egen haandt.«¹⁾ Men ved Bedømmelsen af, hvorvidt hendes ovenfor anførte Indførsel i »Christence Krag's Våbenbog« kan bruges som Bevis for, at hun har ejet dette Håndskrift, må man betænke, at Datidens Opfattelse af, hvad det var tilladeligt at indføre i en lånt Bog, har været en Del afvigende fra vor²⁾. Og mod, at hun skulde have ejet Håndskriftet, taler ikke blot den teoretiske Betragtning, at det synes lidet troligt, at en så personallhistorisk interesseret Mand som Otte Krag skulde have foræret Bogen bort, tilmed få År efter hans Faders Død. Men det viser sig endvidere, at når Tale Ulfstand, som tidligere³⁾ omtalt, i et af sine Håndskrifter citerer »Othe Krag's slethebog« (som hun altså på det Tidspunkt ikke har ejet), sker dette på en Side, som hun selv foroven begynder med Årstallet 1655⁴⁾, altså netop det samme År, i hvilket hun har indført Bemærkningen om sit lykkelige Ægteskab i »Christence-Krag«-Håndskriftet. Hertil kommer, at Jørgen Seefeldt, således som allerede ovenfor⁵⁾ nævnt, på et Sted, hvor han citerer »Otte Krag's Bog«, herunder indbefatter en anden af de af Tale Ulfstand gjorde Tilføjelser; der er altså i ethvert Fald ikke Tale om, at Håndskriftet har været i hendes Eje på den Tid, da hun skrev denne sidste Tilføjelse. Og der synes overhovedet ingen tvingende Grund at være til at antage, at hun nogen Sinde skulde have ejet det⁶⁾.

¹⁾ Thottske Saml. Fol. 1077 Bl. 86 a (delvis citeret af Thiset i Dansk biograf. Lexikon XVIII 66).

²⁾ Jfr. her ovfr. S. 9.

³⁾ S. 16.

⁴⁾ Kallske Saml. Fol. 127 Bl. 33 b. Otte Krag har da også i »Christence-Krag«-Håndskriftet Bl. 126 a egenhændig nævnt 2 Personer (Kirsten Normann og Joachim Frederik Pentz) som gifte, der først havde Bryllup 1654 (Danm. Adels Aarvog 1906 S. 325).

⁵⁾ S. 15.

⁶⁾ Det kan bemærkes, at den originale »Christence Krag's Våbenbog« på Bl. 216 a afbilder et Våben, hvis Indehavere den betegner som »De Lux«. Denne Familie er opført i det gamle Adelsleksikon, men er i det ny udeladt som ukendt; og det vilde øjensynlig i ethvert Fald være ganske urigtigt, hvis man vilde identificere Våbenets Indehavere med *de* Lukser, der omtales af hin gamle Digter, som har givet sin beske, men ikke helt urigtige Livsvisdom Udtryk i dette Epigram:

»At stole på en Ven blandt denne Verdens Lukser
er: som med Blomsterstilk at binde sine Bukser!«

»Christence Krag's Våbenbog« er blevet kopieret i et Håndskrift (Ny kgl. Saml. 4to 1281), hvis Våbentegninger dog er dårligere udførte end Originalens, ligesom Kopien ikke medtager alle Originalens Våben og også udelader en stor Del af dennes Tekst. Særlig kan det nævnes, at Kopien ikke afskriver en eneste af de mange Tilføjelser, som Otte Krag har gjort i Forlægget. Men hvis man vil antage, at disse Tilføjelser først har fundet Sted, efter at Otte Krag's Fader Niels Krag var død i 1650, er det ikke så mærkeligt, at de ikke genfindes i Kopien. Thi i denne har, som anden Steds anført¹⁾, Slægtbogs-Forfatterinden Sophie Below senere gjort en Del Bemærkninger; og da hun også døde i 1650 (om end ganske vist c. 2 Måneder efter Niels Krag)²⁾, kan man sikkert rolig gå ud fra, at Kopiens egentlige Tilblivelse falder i Niels Krag's Levelid.

Også et andet Håndskrift har, så vidt man kan se, i alt Fald delvis haft »Christence Krag's Våbenbog« som Kilde, nemlig en Våbenbog, der nu i findes i Thottske Saml. 4to 1891. Det gælder dog ikke for Begyndelsen af dette Håndskrift; men fra dets Nr.⁷51 til 204 følger dets Våben i ganske samme Orden som i »Christence Krag's Våbenbog« Bl. 3 a—208 a (når undtages ét enkelt Sted, hvor 2 Våben er ombyttede³⁾); og også de derefter følgende Dele af de 2 Håndskrifter viser Slægtskab med hinanden. Men ganske vist udelader også det Thottske Håndskrift mange af Forbilledets Våbenafbildninger, ligesom det helt forbigår dets egentlige Tekst og kun medtager Våbnenes Underskrifter. Og det viser ingen pinlig Overensstemmelse med sit Forlæg: Farverne er ofte afvigende de 2 Steder, og også selve Tegningen af Våbnene frembyder jævnlig Forskelligheder. Der synes dog ingen Grund at være til derfor at tænke sig, at »Christence Krag's Våbenbog« ikke skulde være den direkte Kilde for det Thottske Håndskrift; enkelte Læsefejl i dette sidste finder nemlig en naturlig Forklaring i, at de pågældende Ord er utydelig skrevne hos »Christence Krag«⁴⁾. Og i alt Fald er det givet, at det nylig nævnte Håndskrift Ny kgl. Saml. 4to 1281 ikke kan være Kilden for Thottske Saml. 4to 1891.

1) Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 28.

2) Anf. St. S. 25.

3) »Christence Krag« Bl. 119 a og 120 a sammenlignet med Thottske Saml. 4to 1891 Nr. 141 og 140.

4) Man sammenligne således Læsefejl i Thottske Saml. 4to 1891 Nr. 208 og 218 med Teksten hos »Christence Krag«, henholdsvis Bl. 258 a og 249 a.

III.

**„Frøken Krag“s genealogisk-heraldiske Værk
på Stensballegaard.**

I Arkivet på Stensballegaard opbevaredes i 1826 et »genealogisk-heraldisk Værk, som er forfattet af en Frøken Krag«. Desværre har Arbejdet i alt Fald i de senere År ikke mere været til Stede på Gården¹⁾; og om det kan være blevet overført til en af de Hovedgårde, der i den siden 1826 forløbne Tid har haft Ejer fælles med Stensballegaard (Sæbygaard i Jylland, Frijsenborg), vides ikke. Værket er derfor for Tiden kun Offentligheden bekendt gennem et Uddrag, som nu opbevares i Rigsarkivet²⁾, og som i Året 1826 er foretaget af en »F. Arenstorff«; det er fra dette Uddrag, at den ovenfor anførte Betegnelse af Værkets Art og af dets Forfatter skriver sig. Uddraget er meget udførligt (det fylder over 100 store og tæt skrevne Foliosider), og det gør Indtryk af at være affattet med megen Interesse for Sagen; alene den Hurtighed, hvormed det er udført, må forbavse, hvis da de på Uddragets Titelblad og ved dets Slutning anførte Datoer (henholdsvis 21. og 29. Juli 1826) betegner Dagene for Begyndelsen og Afslutningen af Arenstorffs Arbejde. På den anden Side er det jo muligt, at en sådan Hurtighed kan have været til Skade for Arbejdets Nøjagtighed; og i ethvert Fald betegner det sig selv som et Uddrag, så at man ikke véd, hvor meget Uddragets Affatter har udeladt af sit Forlæg, og omvendt heller ikke, hvor meget han kan have tilsat af sit eget. At der skulde være sket stor Skade i den sidste Henseende, har man dog ikke Indtryk af; kun er det klart, at når Uddraget i Stedet for at give Tegninger af Våbnene meget ofte henviser til de Numre, som Våbenafbildningerne i det gamle Adelsleksikon har, må det her dreje sig om noget, der hidrører fra Uddragets Affatter og ikke fra hans Forlæg.

Hvis man vil gennemgå Arenstorffs Arbejde nærmere for at få Oplysning om, hvem den »Frøken Krag« har været, der betegnes som Forfatter af Kilden til det, giver en sådan Gennemgang ingen direkte Oplysning; og dette var vel heller ikke at vente, da Uddragets Affatter, dersom han havde truffet et bestemt Forfatternavn, næppe vilde have undladt at give tydelig Besked herom på sit Titelblad eller på et andet fremtrædende Sted. Derimod giver en Gennembladning af Uddraget indirekte et ganske mærkeligt Resultat. Noget af det, der først falder i Øjnene selv ved en flygtig

¹⁾ Ifølge velvillig Meddelelse til Arkivar Fr. J. West fra Gårdens i 1926 afdøde Ejer, Hofjægermester Greve F. Krag-Juel-Vind-Frijs til Halsted Kloster, på hvilken sidste Ejendom Bogen heller ikke findes.

²⁾ RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 65 A.

Gennemgang af det, er, at medens det opfører et overordentlig stort Antal Slægter, hvis Navne begynder med Bogstaverne A—T, har det slet ingen, hvis Navne begynder med U eller V, og Uddragets Affatter gør selv opmærksom herpå ved følgende Bemærkning: »Om Familierne paa W. U. findes ingen skrevne heraldiske el. genealogiske Efterretninger«¹⁾. Imidlertid findes der, som allerede ovenfor²⁾ berørt, på det kongelige Bibliotek i Thottske Saml. Fol. 1107 en Kombination af en Våben- og Slægtebog, der så at sige helt igennem er skreven med Bogsamleren Jørgen Seefeldt Christophersens egen Hånd og netop kun omfatter Familier, hvis Navne begynder med Bogstaverne U og V. Man vil da uvilkårlig tænke sig Muligheden af, at dette Håndskrift og Arenstorffs Kilde oprindeligt har hørt sammen; og anstiller man med denne Mulighed for Øje en nærmere Sammenligning mellem det bevarede Uddrag og det Thottske Håndskrift, viser der sig et meget nært indbyrdes Slægtskab. Ikke blot er det Skema, hvorefter de 2 Håndskrifter meddeler de korte historiske Oplysninger, som de giver om de enkelte Personer, meget ofte det samme på begge Steder, nemlig f. Eks. »Anno 1509 D. Lawe Urne legatus regis ad imperatorem« i Jørgen Seefeldt-Håndskriftet³⁾ og »1358 Bente el. Bendix Alefeldt paa Hinds-gavl i Fyen« i Uddraget af »Frøken Krag«s Arbejde⁴⁾. Men også de samme Kilder finder man påberåbt begge Steder, således Otte Krag's Bog eller Ottes Bog⁵⁾; endvidere: Jacob Ulfeldts Aner, som Oluf Brockenhus lånte mig⁶⁾; Peder Grubbe til Valbygaard hans Aner, som Jomfru Anne Grubbe lånte mig⁷⁾; de Våben, Jørgen Rosenkrantz lånte mig⁸⁾; Bertel Knudssøn (Aquilonius) og hans Prodrumus nobilitatis Danicæ⁹⁾; Fru Anne Krabbe (undertiden med Til-

1) RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 65 A Bl. 55 a.

2) S. 15.

3) Thottske Saml. Fol. 1107 (citeres i de følgende Noter for Kortheds Skyld: Thott) Bl. 6 b.

4) RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 65 A (citeres i de følgende Noter for Kortheds Skyld: »Frøken Krag«) Bl. 1 b.

5) Se her ovfr. S. 15 f.

6) Thott Bl. 6 b; »Frøken Krag« Bl. 2 b, 6 a, 18 a.

7) Thott Bl. 19 a, 26 a, osv.; »Frøken Krag« Bl. 2 b, 9 b osv.

8) Thott Bl. 13 b, 30 a osv.; »Frøken Krag« Bl. 3 a, b osv.

9) Thott Bl. 6 a, 8 a osv.; »Frøken Krag« Bl. 13 a, 37 a osv. — Jfr. om dette Bertel Knudssøns Arbejde det gamle Adelsleksikon I S. XXIV og Behrend, Katalog ov. det kgl. Biblioteks Haandskr. vedr. dansk Personalhist. (II) S. 43, 76. Foruden de af Behrend på de anførte Steder opregnede Håndskrifter er også Thottske Saml. 4to 1875 en (ganske vist ufuldstændig) Tekst af Bertel Knudssøns Arbejde; den har (omtrent i 1650'erne) fået nogle Tilføjelser i Margenen med en anden Hånd — Tilføjelser, der synes gjorte i Skåne og øjensynlig for en stor Del er mente som humoristiske, men rigtignok af og til gør et for Nutidsøren plumpt Indtryk. — Det hos Behrend (II) S. 43 nævnte Håndskrift af Bertel Knudssøns Arbejde: Thottske Saml. 8vo 525

føjelsen: i den Bog, Fru Marie Ulfeldt (til Basnæs) lånte mig¹⁾; Lave Becks (Våben)bog²⁾; de Våben, som findes i Helliggejst Kirke i Århus³⁾; og Siebmachers Våbenbog⁴⁾. Hertil kommer, at Peder Resen et Sted citerer Jørgen Seefeldts *Theatrum nobilitatis Danicæ* som Kilde for nogle (ikke helt kortfattede) Oplysninger, han giver om Slægten Pors⁵⁾; og samtlige disse Oplysninger genfindes (med Undtagelse af et Par Våbentegninger) i Uddraget af »Frøken Krag«s Arbejde⁶⁾.

Der kan da formentlig ikke være Tvivl om, at »Frøken Krag«s genealogisk-heraldiske Værk i alt Fald i alt væsentligt slet ikke er et Arbejde af hende, men af Jørgen Seefeldt Christopherssøn⁷⁾. Og det må derfor i Betragtning af denne sidstes ansete Navn betegnes som særlig uheldigt, at det i ethvert Tilfælde for Tiden ikke er Offentligheden bekendt, hvorvidt selve det Arbejde, som er blevet tillagt »Frøken Krag«, endnu eksisterer, idet man kun kender det i 1826 gjorte Uddrag af det. Der frembyder sig nemlig forskellige Spørgsmål, som i Virkeligheden kun

har en lang Række Tilføjelser skrevne af Præsten Ludvig Pontoppidan († 1706); han har skrevet Håndskriftets Bl. 183 a—205 a og meget mere af det, medens Oluf Hermanssøn Nysted († 1740) har skrevet dets Bl. 225 a—227 b. Derimod er det desværre ikke lykkedes at identificere en 3. Hånd i Håndskriftet, der har skrevet dets Bl. 206 b—214 a og adskilligt andet deri. Denne Hånd, der er ret lille og fin og ikke gør Indtryk af at være nogen Skrivershånd, forekommer flere Gange i Håndskrifter sammen med Ludvig Pontoppidans Hånd, således i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 56 (der er endnu en ufuldstændig Tekst af Bertel Knudssøns Arbejde, forsynet med nogle egenhændige Tilføjelser af Ludvig Pontoppidan) og i Thottske Saml. Fol. 1073 (i nogle bagfra i dette Bind indførte, med Bogstavet A begyndende Familier).

1) Thott Bl. 18 a, 68 a osv.; »Frøken Krag« Bl. 10 b, 50 b osv.

2) Thott Bl. 41 a; »Frøken Krag« Bl. 28 b, 35 b.

3) Thott Bl. 32 a, 61 a; »Frøken Krag« Bl. 14 b, 15 a.

4) Thott Bl. 8 a, 16 a osv.; »Frøken Krag« Bl. 1 b, 5 a osv.

5) Resen, *Descriptio Samsøæ* (Hafniæ 1675) S. 58 f.

6) Bl. 42 a.

7) Som nylig nævnt, har Resen kendt Jørgen Seefeldts Arbejde (jfr. også Saml. til jydsk Hist. III. 275). Og det kan da ikke undre, at de Afskrifter af Resens nu tabte »Danske adelige Familiers Historie«, der findes i Gl. kgl. Saml. Fol. 1086 og (kun for Bogstaverne A—P) i Thottske Saml. Fol. 1071, viser, at Jørgen Seefeldts Arbejde har været en Hovedkilde for Resen, selv om han ikke nævner det; man sammenligne f. Eks. Oplysningerne om Familier som Flemming, Glug, Graabo, Hiuling, Kall, Lowenbalck, Molticke, Stalder, Tinhuus, Urne, Vase og Vildgrim på den ene Side hos Resen og på den anden Side hos »Frøken Krag« og i Thottske Saml. Fol. 1107. (Det nævnte, nu tabte Resenske Arbejde har, at dømme efter den Måde, hvorpå det betegnes på Titelbladet til Ny kgl. Saml. 4to 1282, øjensynlig været et, der i »Petri Johannis Resenii bibliotheca regiæ academiae Hafniensi donata« (Hafniæ 1685) S. 133 (under *Capta* VI. Ord. III. in *Quarto*) opføres som: Nr. 19—21 *Insignia & Genealogia Nobilium Daniæ & Norvegiæ pars I—III.*)

vilde kunne besvares med fuld Sikkerhed, hvis man kendte Kilden for Uddraget af 1826.

Det første af de Spørgsmål, som man i denne Sammenhæng vil stille, er, hvorvidt Kilden for Arenstorffs Uddrag har været Jørgen Seefeldts originale Arbejde eller en efter dette foretagen Afskrift. Hertil må siges, at det vides, at Jørgen Seefeldts originale Arbejde (dog vel næppe Bogstaverne U og V) efter hans Død kom i Gehejmerråd Erik Krag's Besiddelse¹⁾ og, efter at denne var død 1672, i 1751 opbevarede hos hans Søn Baron Frederik Krag's Enke på Stensballegaard²⁾; og da Værket var så omfattende, at det fyldte et Ris Papir³⁾ eller over et Ris Papir⁴⁾, synes det lidet troligt, at nogen skulde have gjort sig den Ulejlighed at tage eller lade tage en Afskrift af så voluminøst et Arbejde, hvis Originalen og Afskriften dog blev opbevaret på samme Sted.

Men selv om der således formentlig er mest Sandsynlighed for, at det er Jørgen Seefeldts originale Arbejde, der har været den direkte Kilde for Uddraget af 1826, udelukker dette jo ikke, at denne Original i Tidens Løb kunde have fået en hel Del Tilføjelser af andre, således som Tilfældet har været med så mange lignende Arbejder. Uddraget af 1826 slutter med 2 Sider, der bærer Overskriften »Baron Frederich Kraghs 16 Ahner«, hvorefter der følger Oplysninger om 60 forskellige Personers Slægtskab med denne Mand; og at disse Sider ikke kan være skrevne af Jørgen Seefeldt, turde være ganske indlysende. Den sidste døde 1662, og Frederik Krag var født 1655 og blev Baron 1684; selv om man vilde mene, at Betegnelsen Baron i Overskriften kunde være en senere Tilføjelse, er det lidet rimeligt, at Jørgen Seefeldt skulde have næret nogen større Interesse for et så lille Barns Aner, tilmed da han ikke var nær beslægtet med det. Dette Afsnit af Uddraget er altså efter al Sandsynlighed yngre end Jørgen Seefeldts Tid; men på den anden Side fremtræder det som så løst knyttet til Resten af Uddraget, at det ikke synes udelukket, at disse 2 forskellige Bestanddele har haft hver sin Kilde og slet ikke har været forenede i det Arbejde, der har været Kilden for Uddragets Oplysninger om Familierne fra A til T. Og bortset fra dette Slutningsafsnit om Frederik Krag's Aner er der meget lidt i Uddraget, som man med Nødvendighed må henføre til Tiden efter Jørgen Seefeldts Død. Der findes ganske vist sådanne enkelte Steder, som når der nævnes Årstallene 1676, 1685

¹⁾ Suhms Saml. II. 2. H. S. 187.

²⁾ Nyt hist. Tidsskr. VI. 244 (de dér benyttede Steder af Klevenfeldts Samlinger findes i hans Stamtavler, Seefeldt, Note ø, og i hans Afskrifter i Folio, Seefeldt).

³⁾ Suhms Saml., anf. St.

⁴⁾ Nyt hist. Tidsskr. VI. 244.

og 1688¹⁾); men det fremtræder i den Grad som en Sjældenhed, at man på Forhånd vilde være tilbøjelig til at henregne det til den Art Tilføjelser, der jævnlig er gjorte af yngre Benytttere i ældre Slægtbogs-Forfatteres originale Arbejde. Men i det her foreliggende Tilfælde kommer denne Forklaring unægtelig i Strid med, at Arenstorff på Titelbladet til sit Uddrag angiver, at der i hans Kilde under Våbenafbildningerne stod »Notitser om Vaabnet og de genealogiske Efterretninger, alle skrevne med samme Hånd«. Man må dog formentlig fremfor at gå ud fra, at Arenstorffs Kilde alligevel ikke har været Jørgen Seefeldts Autograf, snarere regne med, at den nævnte Notits på Titelbladet er ukorrekt; måske har Arenstorff, da han skrev den, ikke givet sig Tid til at gå sin Kilde helt igennem, eller måske har de Tilføjelser, der har været Tale om, været så lidet fremtrædende, at han har overset dem.

Det er altså også m. H. t. Besvarelsen af disse Spørgsmål uheldigt, at Uddragets Kilde ikke vides at være bevaret. På den anden Side er Uddraget jo, bortset fra de manglende Våbenafbildninger, af et betydeligt Omfang, og på ét Sted, hvor man kan kontrollere det ved Hjælp af Resens Benyttelse af dets Kilde²⁾, meddeler det lige så meget som Resen; omvendt indeholder det ikke meget, som ikke kan være skrevet af den, der efter det her påviste må antages at være Forfatteren af Uddragets Kilde. Så længe denne Kilde er ukendt, kan det da antages, at en og anden, der ikke vilde interessere sig for en ubestemt »Frøken Krag«s Arbejde, vil få større Lyst til at gøre sig bekendt med Uddraget, når han hører, at dets Kilde hidrører fra Jørgen Seefeldt.

Men når det altså kan godtgøres, at Arenstorffs Kilde er et Arbejde af Jørgen Seefeldt, viser det sig, at der også anden Steds findes et Uddrag af dette Jørgen Seefeldts Arbejde. Det anonyme Håndskrift Ny kgl. Saml. 4to 1283, der er skrevet med en Hånd vel fra c. 1700, indeholder en Række Pennetegninger af adelige Våben for Familier, hvis Navne begynder med Bogstaverne D, E, F og G, og meddeler personalhistoriske Oplysninger om mange enkelte Medlemmer af disse Familier. Slægternes Rækkefølge er i Håndskriftet nøjagtig den samme (indenfor det enkelte Bogstav ikke alfabetiske), som findes i Arenstorffs Uddrag, bortset fra, at Håndskriftet i Ny kgl. Saml. medtager adskillige Familier, som er forbi-gæede af Arenstorff. Og også Teksten viser god Overensstemmelse mellem de 2 Håndskrifter, når man husker på, at de begge er at betragte som Uddrag, så at de hvert for sig kan meddele noget, som mangler i det andet. Ny kgl. Saml. 4to 1283 er altså også et Uddrag af Jørgen Seefeldts Arbejde; Håndskriftet har det Fortrin fremfor

¹⁾ Bl. 11 b, 20 a.

²⁾ Ovfr. S. 22.

Arenstorffs Uddrag, at det giver Våbentegninger, men disse er dog ikke farvelagte og er i det hele ret skitse-mæssige; og på den anden Side omfatter Håndskriftet i Ny kgl. Saml. jo i Modsætning til Arenstorffs Uddrag kun en ringe Del af Alfabetets Bogstaver¹⁾.

Det kan tilføjes, at der på det kongelige Bibliotek findes et Håndskrift (Thottske Saml. 4to 1890), der på det første Blad er betegnet: »Ex autographo B. Georgii Seefeldii exscriptum J. W. 1717«²⁾. Håndskriftet indeholder Notater om Familier, hvis Navne begynder med Bogstaverne K—W, og det viser nært Slægtskab med de 2 ovenfor nævnte Jørgen-Seefeldt-Arbejder, både Thottske Saml. Fol. 1107 og det Arbejde, som er tilskrevet »Frøken Krag«; men det viser også Afvigelser fra disse 2 Håndskrifter. Man kan mene, at en virkelig Sammenligning ikke med Udbytte lader sig anstille mellem Håndskriftet fra 1717 og Uddraget af »Frøken Krag«s Arbejde, netop fordi dette sidste kun er kendt i Uddrag. Men også mellem de 2 Thottske Håndskrifter (4to 1890 og Fol. 1107) er der for adskillige af de Familiers Vedkommende, der forekommer begge Steder³⁾, så store Forskelligheder, at Kwart-Håndskriftet ikke kan være afskrevet efter Folio-Håndskriftet (ganske bortset fra, at Familierne på de 2 Steder ikke står i samme Orden). Thottske Saml. 4to 1890 må altså have haft en anden Kilde; og da det omtales, at »en Part« af et adelshistorisk Værk af Jørgen Seefeldt senere var i Kongens Bibliotek⁴⁾, kan man jo have Lov at tænke sig, at Kilden til det Thottske Kwart-Håndskrift må søges dér. Men da der intet vides at være bevaret af dette af Kongen ejede Arbejde, kan en sådan Antagelse ikke blive andet end en Hypotese.

---

1) Det kan nævnes, at Teksten til nogle på Kwartblade tegnede farvelagte Våben, der findes indlagte i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 33 B Nr. 77, også viser nært Slægtskab med Jørgen Seefeldts Arbejde, således som det fremtræder i det bevarede Uddrag. Men at der i den nævnte Teksts Kilde må være gjort Tilføjelser efter Jørgen Seefeldts Tid, fremgår af, at Teksten under Bille nævner »en gammel Vaabenbog, som Doctor Brinck« (ø: Pouch) »i Ribe laante mig 1667«.

2) Jfr. Behrend, Katalog ov. det kgl. Biblioteks Haandskr. vedr. dansk Personalthist. (II) S. 45.

3) Se således Ugerup, Ulfstand, Urne, Valkendorf (Henning og Erik) og Viffert.

4) Nyt hist. Tidsskr. VI. 244 (efter RA. Klevenfeldts Afskr. i Fol., Seefeldt).

IV.

Anne Krabbes Slægtebøger og Våbenbøger.

Nedenfor skal meddeles nogle Bemærkninger om den lærde Adelsdame Anne Krabbes Slægtebogs- og Våbenbogs-Arbejder. Hun var født 1552 og døde 1618, var Datter af Erik Krabbe til Bustrup og ægtede 1588 Jacob Bjørn til Stenalt, efter hvem hun blev Enke 1596¹⁾.

Den ældste bevarede af Anne Krabbes egentlige Slægtebogs-Tekster er en, der findes i *Uldallske Saml. Fol. 200*²⁾ og må henføres til År 1599, idet Håndskriftet både har dette Årstal indtrykt på den forreste Bindplades Yderside og tillige langt henne i sin Tekst³⁾ har en Angivelse om, at Søstrene Sophie og Eline Krabbe⁴⁾ »er endnu jomfruer aar 1599«. Håndskriftet er for den væsentligste Del skrevet med en Skrivers hånd; men at det hidrører fra Anne Krabbe, fremgår af, at det på Bindets Forside har indpresset Bogstaverne A K S I B (∴ Anne Krabbe salig Jacob Bjørns)⁵⁾, og af, at hendes Hånd⁶⁾ ikke så helt sjældent har gjort forskellige Tilføjelser i det, der dog i Regelen er ret kortfattede⁷⁾. Senere er Håndskriftet kommet i en Stygge Høegs Besiddelse (hvis Søster var gift med en Broder til Anne Krabbe, og hvis Datter Jytte Høeg blev gift med den tidligere omtalte Niels Krag og Moder til Otte Krag); at Stygge Høeg har ejet det, fremgår af en Notits på Bindets Inderside, hvori Anne Krabbes Brodersøn Erik Krabbe⁸⁾ 1624 erklærer, at han har lånt Håndskriftet af Stygge Høeg. Håndskriftet har fået en Del Tilføjelser foruden Anne Krabbes; nogle af disse⁹⁾

¹⁾ Hun har for ikke længe siden været Genstand for en ret udførlig Biografi (af Rasmus H. Knudsen i *Fra Randers Amt* 1926 S. 5—60), hvor der imidlertid ikke tales meget om hendes Slægtebogs- og Våbenbogs-Arbejder (se dog anf. St. S. 32—35).

²⁾ Jfr. om dette Håndskrift *Personahist. Tidsskr.* 7. R. IV. 6.

³⁾ Bl. 71 a (jeg citerer den nyere Foliering med Blyant og ikke den gamle, med Blæk foretagne Nummerering af Arkene).

⁴⁾ De var Døtre af Niels Krabbe og Berete Skave, men er forbigåede på Krabbe-Stamtavlen i *Danm. Adels Aarbog* 1928 II. 21, jfr. 17.

⁵⁾ Jfr. herom det i Note 2 anførte Sted.

⁶⁾ Denne findes med Navns Underskrift på Titelbladet til RA. Gener. Selsk., Gener. 4to 20, således som angivet på det i Note 2 anførte Sted; men en betydelig større Prøve af Hånden forekommer i RA. *Danske Kanc. Ark.*, Erik Krabbes Lovarbejder II. 1. Det er en Fejltagelse, at det i *Fra Randers Amt* 1926 S. 17 meddelte Faksimile (der er hentet fra *Thottske Saml. Fol. 797 Bl. 190 b*) skulde gengive Anne Krabbes egen Håndskrift.

⁷⁾ Bl. 3 a, 5 a, 8 b, 12 a, 22 b, 24 a, 25 a, b, 26 a, 27 b, 44 b, 47 a, 51 a, 52 b.

⁸⁾ Se om ham *Dansk biograf. Lexikon* IX. 385 f. og *Danm. Adels Aarbog* 1928 II. 20. Hans Portræt findes i sidstnævnte Arbejde.

⁹⁾ Bl. 7 a, 14 a, 24 a, 27 a, 33 a, 54 b, 65 a, 67 b.

viser sig at hidrøre fra Stygge Høeg selv¹⁾, og andre fra den nævnte Erik Krabbe²⁾; og da den sidste et Sted anfører Året 1633³⁾, kunde det se ud til, at han har beholdt Håndskriftet så længe, at det er blevet hans Ejendom⁴⁾.

En anden Redaktion af Anne Krabbes Slægtbogs-Tekst findes i Ny kgl. Saml. Fol. 771 f, hvor den udgør Bl. 78 a—118 b. Dette Håndskrift, om hvilket nærværende Meddeler tidligere har givet nogle Oplysninger⁵⁾, indeholder foruden Anne-Krabbe-Teksten dels en Slægtbog, der angiver sig som affattet af Maren Bille, Enke efter Laurids Skram (Fasti), og er fortsat af et af dette Ægtepars Børn, og dels en hel Række Personers Aner. Hvad den i Håndskriftet meddelte Anne-Krabbe-Tekst angår, stemmer den ganske godt med Teksten i Ulldallske Saml. Fol. 200, men viser sig dog at være lidt yngre. Den udtaler således, at Eline og Sophie Krabbe endnu er Jomfruer Aar 1602⁶⁾ (medens den Ulldallske Tekst, som nylig nævnt, på det tilsvarende Sted har Året 1599); og den giver også andre Oplysninger, hvoraf det fremgår, at den i alt Fald tidligst kunde være fra 1601⁷⁾. Den har i sin Tekst medtaget de Tilføjelser, som Anne Krabbe egenhændig har gjort i det Ulldallske Håndskrift; derimod har den ikke de Tilføjelser i dette sidste, der hidrører fra Stygge Høeg, og (på Grund af sin Tilblivelsestid) selvfølgelig endnu mindre dem, som der hidrører fra Erik Krabbe. Overhovedet har Anne-Krabbe-Teksten i Ny kgl. Saml. Fol. 771 f ingen senere Tilføjelser med andre Hænder, når undtages, at den undertiden i Margenen har vedkommende Slægts eller Persons Navn tilskrevet med Samleren Jens Rosenkrantz's Hånd⁸⁾.

Der findes endnu en Anne-Krabbe-Tekst, som er gået gennem den samme Jens Rosenkrantz's Hænder, nemlig en i Ny kgl.

1) Hans Hånd findes i RA. Kongens Arkiv C 6 b, Danmark 1587 Juli 24.

2) Således Bl. 10 b, 20 a, 21 a, b, 26 a.

3) Bl. 30 a.

4) Erik Krabbes Hånd forekommer ligeledes i nogle Tilføjelser til den Lisbet-Bryske-Tekst, der findes i Ny kgl. Saml. Fol. 771 (Bl. 90 II b, 91 a, 92 b; bl. a. om Erik Krabbes egne Børn).

5) Personallist. Tidsskr. 7. R. IV. 3, 10, 26.

6) Ny kgl. Saml. Fol. 771 f Bl. 118 a.

7) Den nævner Bl. 115 a den lærde Holger Rosenkrantz's 2 ældste Børn, men ikke flere (jfr. Danm. Adels Aarvog 1910 S. 397), og nævner Bl. 116 a Albret Christensson Skeels Giftermål (der fandt Sted 1601; Danm. Adels Aarvog 1901 S. 416).

8) Om denne Mand († 1695) se Dansk biograf. Lexikon XIV. 250; om hans Samlinger se Festskrift til Kristian Erslev fra danske Historikere S. 335—38.

S a m l. F o l. 7 8 5¹⁾. Også dette Håndskrift indeholder mere end, hvad der hidrører fra Anne Krabbe; bl. a. begynder det med forskelligt vedrørende Familien Gøye, der efter Jens Rosenkrantz's Angivelse²⁾ er »skr. aff en legebog, fru Ane RCrantz, Albreth Giøes, skreff met egen hand anno 1553«. Desværre er det kun i en yngre Afskrift (fra det 17. Århundredes 2. Halvdel), at også Håndskriftets Anne-Krabbe-Tekst, der begynder på dets Blad 13 a, foreligger, og det vilde have været af betydelig Interesse at kende vor Teksts Forlæg. Det viser sig nemlig, at denne Tekst står på et ikke så lidt yngre Trin end selv Teksten i Ny kgl. Saml. Fol. 771 f. I Ny kgl. Saml. Fol. 785 omtales jævnlig Begivenheder eller lignende, som angives at være indførte (altså i Håndskriftets Kilde) i Årene 1612³⁾ (engang med den ikke særlig klare nærmere Tidsbestemmelse: »och kaldet Gud hinder paa Boltinggaard nu i fredags 14 dage aar 1612⁴⁾), 1613⁵⁾ eller 1615⁶⁾); flere Gange forekommer mere personlige Udtalelser såsom gode Ønsker for bestemte Personer eller en Ytring om Gabriel Gyldenstjerne, at han »er endnu w-gifft anno 1613, och formæner jeg, hand giffter sig aldrig⁷⁾«. Da vort Håndskrift er en Afskrift, foreligger der intet Bevis for, hvem Bemærkninger som de citerede skyldes; og ligesom Anne Krabbe mulig har skilt sig ved Håndskriftet Uldallske Saml. Fol. 200, før hun døde, kunde det samme tænkes at have været Tilfældet med Forlægget til Ny kgl. Saml. Fol. 785, så at de anførte Bemærkninger kunde være skrevne af en ny Ejer endnu inden hendes Død. En sådan Antagelse er dog på Forhånd lidet sandsynlig, idet det bevarede Håndskrift indeholder ikke ubetydelige Dele, som ikke er af egentlig Slægtebogskaraktér, og hvori hun taler i 1. Person (f. Eks. Oplysninger med Våbentegninger om hendes og hendes Mands Aner⁸⁾); og ligeledes stemmer det godt med hendes Forfatterskab til de lidt senere Bemærkninger, når der blandt de Personer, for hvilke der

¹⁾ Se om dette Håndskrift (foruden Behrend, Katalog ov. det kgl. Biblioteks Haandskr. vedr. dansk Personalhist. (II) S. 47) Lexicon ov. adelige Familier i Danm., Norge og Hertugdømmene I S. XXXII f. (hvor dog ved en højst uheldig Fejltagelse Anne-Krabbe-Teksten er tillagt Vibeke Podebusk som Forfatter), Rørdam, Hist. Kildeskrifter II. 4 f., 9 (hvor Håndskriftets Nummer fejlagtig angives som 787 i Stedet for 785) og Fra Randers Amt 1926 S. 32 f.

²⁾ På Håndskriftets Bl. 1 a (jfr. Festskrift til Kristian Erslev fra danske Historikere S. 337).

³⁾ Bl. 28 b, 30 a.

⁴⁾ Bl. 27 b.

⁵⁾ Bl. 17 a, 33 a.

⁶⁾ Bl. 18 a.

⁷⁾ Bl. 41 a; jfr. Danm. Adels Aarvog 1926 II. 26.

⁸⁾ Håndskriftets Bl. 49 a—50 a, 50 b—54 a.

udtales gode Ønsker, forekommer et Barn af Ejeren af Gesingholm¹⁾, det nuværende Løvenholm, der lå ikke langt fra hendes Gård Stenalt. Men afgørende m. H. t. at fastslå, at det er hende, der har forfattet disse senere Bemærkninger, må det formentlig siges at være, når vort Håndskrift betegner den i 1612 fødte Erik Rosenkrantz (Søn af den lærde Holger Rosenkrantz) som »min gudsøn«²⁾; thi den ovennævnte Samler Jens Rosenkrantz, der ikke blot har været i Besiddelse af det bevarede Håndskrift, men også har kendt dettes Forlæg, gengiver et Sted dette Udtryk ved: Fru Anne Krabbes Gudsøn³⁾.

En Grund til, at man kunde nære Tvivl om, hvem de anførte Bemærkninger fra Tiden c. 1612—15 skyldes, er den Omstændighed, at Håndskriftets Forlæg viser sig at være fortsat efter Anne Krabbes Død i 1618. Ny kgl. Saml. Fol. 785 nævner ikke blot samtlige i Løbet af Christian IV.s Ægteskab med Kirstine Munk fødte Børn, også den i 1629 fødte Dorothea Elisabeth⁴⁾; men Håndskriftet omtaler endvidere et Sted et Ægtepar, Sophie Høcken og Erik Lunov, »huilche endnu, som er aar 1645 effter Christi fødbell, begge lefuer«⁵⁾. Ja vort Håndskrift indeholder en Beretning om Efterkommerne af Jørgen Friis til Krastrup († 1616), og heri anføres Begivenheder helt ned til 1653—54⁶⁾. Men denne Beretning indtager rigtignok en ret selvstændig Stilling i det bevarede Håndskrift, så at man kunde fristes til at tænke sig den Mulighed, at den hidrører fra et andet Forlæg end selve Anne-Krabbe-Teksten, og således også her føler Savnet af vort Håndskrifts Kilde.

Noget bestemt kan der ganske vist ikke siges om, hvorvidt Afsnittet om Familien Friis stammer fra et andet Håndskrift; men en nærmere Betragtning gør det dog mindre sandsynligt. Også i den efter dette Afsnit følgende Rest af Håndskriftet taler Anne Krabbe nemlig Gang på Gang i 1. Person⁷⁾, så at i alt Fald det meste at denne Del af Håndskriftet ligeledes må antages oprindelig at skrive sig fra hende. Denne Rest er ganske vist, som alt berørt, delvis af en Karakter, der er noget forskellig fra en egentlig Slægtbog; og netop om de Steder af Slutningen, hvor Håndskriftet atter mest antager Slægtbogs-Præg⁸⁾, vil det vanskelig kunne bevises,

1) Bl. 37 a.

2) Bl. 17 b; jfr. Danm. Adels Aarvog 1910 S. 405.

3) Se »Sophie Belows Slægtbog« (i Rigsarkivet) S. 90 (hvor Anne Krabbes Mand dog urigtig kaldes Erik Bjørn). Jens Rosenkrantz var tilmed Brodersøn af den nævnte Erik Rosenkrantz, så at han har haft Forudsætninger for også ad anden Vej at vide Besked om Forholdet.

4) Håndskriftets Bl. 39 a.

5) Sstds. Bl. 20 a; jfr. Danm. Adels Aarvog 1898 S. 239, 1903 S. 259.

6) Håndskriftets Bl. 45 b—49 a.

7) Bl. 49 a ff.

8) Bl. 61 a—65 b, 67 a—70 b.

at de hidrører fra Anne Krabbe. Men i øvrigt finder man i dette Afsnit bl. a. Oplysninger (med Pennetegninger) om hendes Mands og hendes egne Aner¹⁾, Gravskrifter over hendes Mand Jacob Bjørn, over hendes Svigerfader Bjørn Andersson Bjørn og over hendes Fader Erik Krabbe²⁾, en Fortegnelse over, hvilke af hendes Moder Fru Margrethe Reventlows »Forældre« der er begravede i Jordløse Kirke³⁾, og til allersidst: Kopi af en Skrift, som min gode salig Fadersøster Fru Elsebe, Hr. Peder Skrams, har hendes Børn tilskrevet⁴⁾.

Når det ovenfor anførtes, at Anne-Krabbe-Teksten i Ny kgl. Saml. Fol. 785 har været i Jens Rosenkrantz's Hænder, kan dette ses af, at hans Hånd forekommer adskillige Gange i Håndskriftet⁵⁾. Et Sted⁶⁾ angiver han udtrykkelig, at Oplysningen om et Bryllup, der fandt Sted 1603, »er schr. met en anden haand i slb.«; han har altså kendt vort Håndskrifts Forlæg, så at man unægtelig fristes til at ønske, at han havde givet flere lignende Oplysninger, selv om de jo ikke kunde have erstattet Tabet af Forlægget. Og det er ikke usandsynligt, at det er ham selv, der har foranlediget, at vort Håndskrift er blevet til. Anden Steds er det omtalt, at Jens Rosenkrantz har udført et stort Arbejde med at supplere »Sophie Belows Slægtbog«⁷⁾; og når man blandt de ældre Arbejder, som han har benyttet dertil, også finder nævnt Anne Krabbes⁸⁾, drejer det sig øjensynlig her netop om det bevarede Håndskrift Ny kgl. Saml. Fol. 785 (eller muligvis om dets tabte Forlæg). Dette fremgår af, at Jens Rosenkrantz i Sophie-Below-Håndskriftet har benyttet det ovenfor nævnte lille Afsnit af Ny kgl. Saml. Fol. 785, som omhandler en Familie Friis, og som han (med en ikke helt korrekt Betegnelse) citerer som Anne Krabbe⁹⁾. Og det er da ikke helt usandsynligt, at han selv har ladet Afskriften foretage, bl. a. for i Ro og Mag at kunne benytte den således fremkomne Tekst til Supplering af Sophie-Below-Håndskriftet¹⁰⁾.

1) Bl. 49 a—50 a, 50 b—54 a.

2) Bl. 54 a—b, 55 b—56 b.

3) Bl. 57 a—58 a.

4) Bl. 76 a—79 a; jfr. om denne (ufuldstændige) Afskrift det ovfr. S. 28 Note 1 citerede Sted af Rordam, Hist. Kildeskrifter II. 4 f.

5) Bl. 38 a, 42 b, 44 a, 67 b, 68 a.

6) Bl. 44 a. På samme Side skriver han ud for et Årstal 1599: »da er denne sl. nesten alt schr., siden forbedret«.

7) Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 35—37.

8) Sstds. S. 36.

9) »Sophie Belows Slægtbog« i Rigsarkivet S. 636, sammenholdt med Ny kgl. Saml. Fol. 785 Bl. 45 b—46 a.

10) I Ny kgl. Saml. Fol. 785 Bl. 42 b henviser han til et bestemt Sidetal i Sophie Belows Slægtbog.

Foruden den Slægtbogs-Tekst af Anne Krabbe, for hvis forskellige Redaktioner der ovenfor er gjort Rede, haves der endnu et personalhistorisk Arbejde af hende, som imidlertid er væsentlig dårligere overleveret, og om hvis Forhold til det ovennævnte Arbejde det derfor er vanskeligt at komme til Klarhed. Denne anden Tekst har foreligget i en af Peder Resen ejet Slægtbog, der brændte med Universitetsbiblioteket i 1728; og han havde givet Håndskriftet, der i 2 af de bevarede Afskrifter betegnes som Codex 31 i Folio¹⁾, en af ham selv egenhændig skreven Indholdsfortegnelse. Men hvor gammelt det af ham ejede Håndskrift har været, vides ikke; og det er øjensynlig ikke hele dets Indhold, der har hidrørt fra Anne Krabbe.

De bevarede Afskrifter, af hvilke der i alt Fald haves 3²⁾, viser dog, at hele den første Del af Teksten stammer fra Anne Krabbe; men Rækkefølgen er her en helt anden end i den ovenfor omtalte Slægtbog. Medens den sidste i sin Begyndelse viser Slægtskab med Sophie Ruds Slægtbog³⁾ og ligesom denne begynder med Familien Flemming, begynder Resens Tekst med Tyge Krabbes Efterkommer, fortsætter derefter med Peder Skrams Hustru Elsebe Krabbes Skrift til hendes Børn og har dernæst forskellige andre af de i den sidste Trediedel af Ny kgl. Saml. Fol. 785 indeholdte Afsnit; først så følger i den Resen'ske Tekst en større sammenhængende Del af den egentlige Slægtbogs-Tekst af Anne Krabbe, der findes i Ny kgl. Saml. Fol. 785⁴⁾. Men man er ikke nået Halvvejen ind i den Resen'ske Tekst⁵⁾, før Overensstemmelsen med Anne Krabbe-Teksten i Ny kgl. Saml. Fol. 785 ophører; og Resten af de Resen'ske Tekster hidrører

¹⁾ Det er da formentlig det Håndskrift, som i »Petri Johannis Resenii bibliotheca regiae academiae Hafniensi donata« (Hafniæ 1685) S. 261 (under Capsa VIII. Ord. I. in Folio) opføres som Nr. »31. En Adelig Slectebog paa 11. Familier, M.SS.«

²⁾ Næmlig i Ledreborgske Håndskriftsaml. Fol. 423; Ny kgl. Saml. 4to 1275; og RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 74. Det sidste Håndskrift er ikke usandsynlig identisk med et, der anføres i Bibliotheca Rostgardiana S. 540 under Nr. 954 og i Bibliotheca Daneschioldiana S. 432 under Nr. 400, og som (ifølge Bogsamleren Niels Foss's Angivelse i det kongelige Biblioteks Eksemplar af det sidste Katalog) i 1732 købtes af Andreas Hojer; det er da sikkert det samme, der anføres i Bibliotheca Höjeriana (Hafniæ 1740), Libri manuscripti S. 21 under Nr. 106.

³⁾ Jfr. Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 6.

⁴⁾ Idet jeg til Jævnførelse med Ny kgl. Saml. Fol. 785 bruger den eneste af de mig bekendte Resen'ske Tekster, der foreligger folieret, nemlig en i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 74, skal det nævnes, at dette Håndskrifts Bl. 2 a—8 a, 8 a—9 b, 9 b, 9 b—10 a, 10 a—b, 12 b—13 b og 13 b—26 a i det væsentlige svarer til Ny kgl. Saml. Fol. 785, henholdsvis Bl. 72 a—79 a, 57 a—59 b, 60 a—b, 61 a—62 a, 62 b—63 a, 63 b—65 a og 24 b—45 b.

⁵⁾ Næmlig til Bl. 26 a L. 6 f. n. i det i forrige Note nævnte Håndskrift i Gen.-her. Selsk. (hvis Tekst først ender Bl. 63 a).

øjensynlig (i alt Fald i alt væsentligt) fra en helt anden Kilde, nemlig fra en af de Slægtbogs-Tekster, der, som anden Steds¹⁾ omtalt, må antages at gå tilbage til Lisbet Huitfeldts Slægtbog. Men foruden at der i de Resen'ske Tekster slet ingen Adskillelse findes mellem, hvad der hidrører fra Anne Krabbe og fra de formentlige Lisbet-Huitfeldt-Tekster, vanskeliggøres Oversigten for de sidstes Vedkommende i ikke ringe Grad ved, at Ordenen i disse i de Håndskrifter, hvor de er fuldstændigst bevarede, er en anden end i de Resen'ske Tekster²⁾.

Hvad den Del af Afskrifterne af Resen-Håndskriftet angår, som stammer fra Anne Krabbes egentlige Slægtbogs-Tekst, drejer det sig om en Tekst, der, som alt berørt, står væsentlig nærmere ved Ny kgl. Saml. Fol. 785 end ved Uldallske Saml. Fol. 200 og ved Ny kgl. Saml. Fol. 771 f. Også Resen-Teksterne nævner jævnlig Årstallene 1612 og 1613³⁾. Og ganske vist står de til en vis Grad på et ældre Standpunkt end Ny kgl. Saml. Fol. 785, idet de ikke nævner Christian IV.s Børn med Kirstine Munk, ligesom de heller ikke ses at have benyttet det i Ny kgl. Saml. Fol. 785 til 1653—54 gående Afsnit om en af Familierne Friis. Men at også Resen-Teksterne må være fortsatte efter Anne Krabbes Død, fremgår af, at de nævner en Sophie Gyldenstjerne som død, der først døde 1626 eller 1627⁴⁾.

¹⁾ Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 3—6. Til hvad dér er anført, kan føjes, at der foruden de dér nævnte 3 Tekster (RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73; Ny kgl. Saml. Fol. 772; Thottske Saml. Fol. 1079) er påtruffet endnu en 4., nemlig Thottske Saml. 4to 1882—83.

²⁾ Af RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 74 svarer Bl. 26 a L. 5 f. n.—43 b L. 5 f. n., 43 b L. 4 f. n.—45 a L. 3 f. n., 45 a L. 2 f. n.—53 a L. 15 f. o. og 53 a L. 16 f. o.—61 b L. 14 f. o. til RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73, henholdsvis Bl. 137 a—174 b, 176 b—179 a, 193 a—207 b og 179 a—193 a.

³⁾ RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 74 Bl. 15 a, b, 16 b, 18 b, 23 a.

⁴⁾ RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 74 Bl. 22 b; jfr. Danm. Adels Aarbog 1926 II. 26. (Dødsfaldet omtales ikke på det tilsvarende Sted i Ny kgl. Saml. Fol. 785 Bl. 40 b.) — Det kan endnu nævnes, at der i det 18. Århundrede har eksisteret et Håndskrift, der betegnes som »*Tabulæ Genealogicæ quærundam præcipuarum & antiqvissimarum Familiarum Nobilitatis Danicæ* (af Fru Anne Krabbe, Hr. Jacob Biørns til Steenalt) in folio«. Det solgtes på Frederik Rostgaards Bogauktion i 1726 (*Bibliotheca Rostgardiana* S. 540 under Nr. 949), formodentlig til Grev Christian Danneskjold-Samsø. I alt Fald kom det efter dennes Død atter til Auktion i 1732 og blev ved den Lejlighed ifølge Bogsamleren Niels Foss's Angivelse i det kongelige Biblioteks Eksemplar af det pågældende Auktionskatalog (*Bibliotheca Daneschioldiana* S. 431 under Nr. 396) købt af en Kancelliråd Ursin. Denne er identisk med Hans Ursin, som senere blev Præsident i Underadmiralitetstretten og Assessor i Højesteret og døde 1757 (Appellinstansernes Embedsetat 1660—1919 S. 30); men da der ikke vides at være noget Katalog bevaret fra en mulig Auktion over hans Bøger, kan Håndskriftets Skæbne ikke forfølges videre. Efter al Sandsynlighed eksisterer det ikke mere; at det skulde være identisk med noget af de endnu bevarede Anne-Krabbe-Håndskrifter, er

Når vi fra Anne Krabbes Slægtbogsarbejder vender os til de Våbenbogsarbejder, som skylder hende deres Tilblivelse, er det ikke meget, der i denne Henseende er bevaret; men adskilligt er øjensynlig gået tabt i Tidens Løb. I Rostgaards Saml. Fol. 26 I citeres således flere Gange en »Anne Krabbes Bog in Fol. dateret 1596 og findis hos Hr. Otto Krabbe«, der døde 1719 og var Søn af Anne Krabbes ovennævnte Brodersøn Erik Krabbe. Bogen må dog have fået Tilføjelser efter 1596, idet den også citeres for et Årstal 1598; den har bl. a. indeholdt både Anne Krabbes Mand Jacob Bjørns 32 Aner og ligeledes hendes egne, og den viser nært Slægtskab med den Fremstilling af hendes Mands og hendes egne Aner, der, som tidligere nævnt, findes i Ny kgl. Saml. Fol. 785¹). På Grund af Otto Krabbes Slægtskab med Anne Krabbe er der en vis Sandsynlighed for, at hans Håndskrift kan være blevet nedarvet i Slægten gennem Årene²). Og i ethvert Fald har det sikkert været et andet Håndskrift, der, som ovenfor omtalt, jævnlig citeres af Jørgen Seefeldt under Betegnelsen Anne Krabbe, undertiden med Tilføjelsen: i den Bog, Fru Marie Ulfeldt lånte mig³). Otto Krabbes Håndskrift har vistnok, så vidt det kan ses, lagt Hovedvægten på Anne Krabbes og hendes Mands Anevåben og i det hele på Oplysninger om Ægteparrets Forfædre. Om det samme har været Tilfældet med det af Jørgen Seefeldt benyttede Arbejde, er uvist; men han taler unægtelig engang om Jacob Bjørns Aner, som Anne Krabbe selv har tegnet med egen Hånd i den pågældende Bog⁴). Dette sidste Håndskrift har altså på Jørgen Seefeldts Tid været ejet af Corfits Ulfeldts Søster Marie Ulfeldt, der var født 1619 og begravedes 1694, efter at hun fra 1647 havde været Enke efter Axel Arenfeldt til Basnæs⁵).

Foruden de nævnte tabte Våbenbogsarbejder, der tilskrives Anne Krabbe, er der imidlertid et andet, som endnu er i alt Fald delvis bevaret. Der er nu 20 Anevåben tilbage af det, og det har på et Tidspunkt, da det sikkert fandtes i en fuldstændigere Skikkelse end nu, på sit første Blad fået følgende Betegnelse: »Dette er

efter dets Titel lidet troligt (der kunde vel i så Fald højst være Tale om Uldallske Saml. Fol. 200). Men nogen Garanti for, at Auktionskatalogernes Angivelse om Anne Krabbes Forfatterskab overhovedet er rigtig, foreligger der jo ganske vist ikke.

¹) Jfr. ovfr. S. 30. Til de skitserede Penmetegninger, der findes i Ny kgl. Saml. Fol. 785, forekommer intet tilsvarende i det Rostgaardske Håndskrift.

²) Jfr. Saml. til jydsk Hist. III. 274 og (i modsat Retning) III. 254.

³) Ovfr. S. 21 f. Også det Arbejde af Peder Resen, der så flittig har benyttet Jørgen Seefeldt (ovfr. S. 22 Note 7), citerer som en Følge deraf ofte Anne Krabbe.

⁴) RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 65 A Bl. 10 b (jfr. Thottske Saml. Fol. 1088 S. 455).

⁵) Danm. Adels Aarbog 1923 S. 528.

fro Anne Krabbe Jackup Byernsens paa Sthenalltt hynds 16[!] anner« — en Indholdsangivelse, der formentlig er skreven af den slægtbogsinteresserede Sophie Sehested Clausdatter (Moder til de bekendte Brødre Niels og Jens Juel¹⁾). Hvem der har malet disse Våben, kan, så vidt vides, ikke oplyses; og hvem der har skrevet den oprindelige Underskrift under Våbnene, er ligeledes tvivlsomt, om end det måske ikke er helt udelukket, at det kan have været Anne Krabbe selv i hendes yngre Dage. Men givet er det i alt Fald, at Anne Krabbe på ikke få af Håndskriftets Blade har gjort egenhændige Bemærkninger, der delvis er af et ret betydeligt Omfang²⁾. Håndskriftet var i Slutningen af det 17. Århundrede kommet i den bekendte Statsmand Baron Jens Juels Besiddelse, vel sagtens gennem hans nysnævnte Moder Sophie Sehested. Men han har øjensynlig ikke delt hendes personalhistoriske Interesser; thi den senere Forfatter af »Nye Heltesange«, Digteren Jørgen Sorterup, der i sin Ungdom var Huslærer for Jens Juels Stifbørn, fortæller, at han selv i 1690 fandt Resterne af Håndskriftet på det øverste Loft i Jens Juels Gård (vel i København), hvor der havde stået en Del Bøger og Papirer, som Tjenerne havde brugt til Indpakkingspapir, så at meget deraf var gået til Grunde³⁾.

Endvidere er der ad anden Vej bevaret nogle løse Våbentegninger, som bærer Påskrifter med Anne Krabbes Hånd. Det drejer sig imidlertid kun om 7 Våben⁴⁾; og hvorvidt de oprindelig er udførte for Anne Krabbe, er vel usikkert. Beretningen om deres Bevaringsmåde lyder lidt besynderlig, idet Frederik Rostgård betegner den Samling, hvortil de hører, som »Vaabener af Thale Ulfstands Bog«, og anden Steds udtales om den pågældende Håndskriftpakke, at alle Våbnene er »udskaarne af en Bog, som Fru Thale Ulstand haver eiet, men nu ikke kunde conserveres paa anden Maade, fordi dend var begyndt at blive for gammel⁵⁾. Det viser sig da også, at den samme Pakke indeholder et langt større Antal løse Våbentegninger, som har Påskrifter med Tale Ulfstands Hånd⁶⁾; og endvidere haves der et Brudstykke af et Slægtbogs-Håndskrift,

1) Arbejdet findes i RA. Gen.-her. Selsk., Specialia K 19 d; det omtales i Fra Randers Amt 1926 S. 34—36. Steder, hvor Sophie Sehesteds Hånd kan findes til Sammenligning, er anførte Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 27; man kan f. Eks. jøvnføre hendes Hånd, som den findes i Thottske Saml. 4to 1891 Bl. 62 a.

2) Næmlig på de Blade, der forned er betegnede med Tallene 3, 5, 13 og 14, og på det sidste Blad.

3) Fra Randers Amt 1926 S. 35.

4) Thottske Saml. 4to 1892, Våbnene Nr. 11, 20, 44, 69, 74, 116, 124.

5) Thottske Saml. 8vo 526, Oplysningerne om det Håndskrift, som dér betegnes U.

6) Thottske Saml. 4to 1892 Nr. 9, 18, 21, 23, 26—29 og mange flere.

som for største Delen er skrevet af Tale Ulfstand¹⁾, og som betegnes som Resterne af det Håndskrift, hvoraf de løse Våben er udskårne²⁾. Det rimeligste er vel da, at de Tegninger, der bærer Påskrifter af Anne Krabbe, er blevet indklæbede i dette Tale Ulfstands Håndskrift³⁾; men hvor mange sådanne Våben der efter at være gået gennem Anne Krabbes Hænder har været i det senere Tale-Ulfstand-Håndskrift, dengang dette var fuldstændigt, lader sig ikke oplyse.

Anne Krabbe har ejet ikke få Håndskrifter, som ikke kan henregnes til Slægtbøger eller Våbenbøger, og på hvis Indhold der her ikke skal gås nærmere ind⁴⁾. Det kan dog nævnes, at der er bevaret et Håndskrift⁵⁾, hvori hendes Fætter Niels Krabbes Enke Berete Skave har ladet male sin Mands og sine egne Anevåben, og som måske senere er kommet i Anne Krabbes Besiddelse. I alt Fald har denne sidste egenhændig gjort nogle Bemærkninger ved flere af Våbenafbildningerne⁶⁾. Og når der bag i Håndskriftet med Skriverhånd er indført 2 af de Viser, der var digtede i Anledning af hendes Farfar Tyge Krabbes Sejr i Skåne 1510 over den ansete Svensker Åke Hansson Thott⁷⁾, så følger deraf ganske vist ikke, at det er hende, der har ladet Viserne nedskrive i Håndskriftet; men givet er det, at det er hende, der umiddelbart efter Viserne med egen Hånd har givet sin forståelige Stolthed over Farfarens Bedrift Udtryk i disse malende Ord: »Der skulle aldrig nogen kome till den steffne, hand vor icke beden. Anne Krabbe s. Jackob Børns men egen hand«⁸⁾.

1) Kallske Saml. Fol. 127. — Det kan vanskelig antages, at det i dette Håndskrift efter Bl. 41 følgende Blad oprindeligt har hørt til det. Bladet indeholder nemlig en Angivelse af Tale Ulfstands Mand Palle Urne, der trods dets medtagne Forfatning må forstås således, at han i 1612 fik denne Bog foræret af sin Moder Tale v. Mehlen (jfr. Danm. Adels Aarvog 1904 S. 471, 472); men på dette Tidspunkt må jo hele den Del af Håndskriftet, der hidrører fra Tale Ulfstand, have været uskrevet.

2) Thottske Saml. 8vo 526, Oplysningerne om det Håndskrift, som dér betegnes »Fragmentum P. W. T. W.«

3) Kallske Saml. Fol. 127 indeholder endnu adskillige sådanne indklæbede Våben (men uden Påskrifter af Anne Krabbe).

4) En Række af dem omtales af Rasmus H. Knudsen i hans Biografi i Fra Randers Amt 1926 S. 5—60. Om den såkaldte »Anne Krabbes Kopibog«, især dog dens Historie efter Anne Krabbes Tid, findes nogle Bemærkninger i Festskrift til Kristian Erslev fra danske Historikere S. 323—25.

5) Ny kgl. Saml. 4to 1280.

6) Håndskriftets første Bl. 20, andet Bl. 25, 29 og 30 og første Bl. 32.

7) Jfr. om denne Digtning Svend Grundtvig, Danmarks gamle Folkeviser III. 656—64 og Heise, Fam. Rosenkrantz's Hist. II. 105—9. Sammenlign også Hist. Tidsskr. 5. R. IV. 649—51.

8) De samme Ord er skrevne (men ikke med hendes egen Hånd) i »Anne Krabbes Visehåndskrift« (Kallske Saml. 4to 393) bag den 50. Vise (jfr. Svend Grundtvig, Danmarks gamle Folkeviser III. 664).

Her skal endnu meddeles en Fortegnelse over samtlige ovenfor nævnte Håndskrifter med Angivelse af de Sider, hvor de omtales:

Rigsarkivet:

- Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 33 B Nr. 77: S. 25.
do Gener. Fol. 48 (»Jytte Gyldenstjerne's Våben- og Slægtbog):
S. 2—5.
do Gener. Fol. 65 A: S. 16, 20—25, 33.
do Gener. Fol. 73: S. 32.
do Gener. Fol. 74: S. 31, 32.
do Gener. 4to 20: S. 26.
do Gener. 4to 56: S. 22.
do Specialia K 19 d: S. 33 f.
Sophie Belows Slægtbog: S. 29, 30.

Det kongelige Bibliotek:

- Gl. kgl. Saml. Fol. 1083: S. 5, 7.
do Fol. 1086: S. 22.
Thottske Saml. Fol. 797: S. 26.
do Fol. 1071: S. 22.
do Fol. 1073: S. 22.
do Fol. 1077: S. 18.
do Fol. 1079: S. 32.
do Fol. 1088: S. 33.
do Fol. 1107: S. 15, 21 f., 25.
do 4to 1875: S. 21.
do 4to 1882—83: S. 32.
do 4to 1890: S. 25.
do 4to 1891: S. 19, 34.
do 4to 1892: S. 34 f.
do 8vo 525: S. 21 f.
do 8vo 526: S. 34, 35.
Ny kgl. Saml. Fol. 771: S. 27.
do Fol. 771 f: S. 27, 28, 32.
do Fol. 772: S. 32.
do Fol. 785: S. 27—30, 31, 32, 33.
do 4to 1275: S. 31.
do 4to 1280: S. 35.
do 4to 1281: S. 19.
do 4to 1282: S. 22.
do 4to 1283: S. 24 f.
Uldallske Saml. Fol. 200: S. 26 f., 28, 32, 33.
Kallske Saml. Fol. 124: S. 4, 5.
do Fol. 125: S. 5.
do Fol. 127: S. 16, 18, 35.
do 4to 393: S. 35.
do 4to 519: S. 16.
Ledreborgske Håndskriftsaml. Fol. 423: S. 31.

Universitetsbiblioteket:

- Rostgaardiske Saml. Fol. 26 I: S. 33.

Karen Brahes Bibliotek:

- Nr. 57: S. 1.
Nr. 1636: S. 1.

[Biblioteket på Hvedholm:

»Lisbet Bryskes Våbenbog«] S. 1.

[Riksarkivet i Stockholm¹⁾]:]

Danska geneal. m. m. 9: S. 1—8.

do 12: S. 8—19.

Landsarkivet i Lund:

Danska geneal. m. m. 2: S. 11.

do 3: S. 11.

do 4: S. 11.

do 6: S. 5.

Universitetsbiblioteket i Lund:

Sophie Brahes Slægtbog: S. 6.

Biblioteket på Ovesholm:

Slægtbog: S. 8.

---

¹⁾ Efter at hele den ovenstående Artikel var sat, er der blevet sluttet en Overenskomst om Udveksling af forskellige Arkivalier m. m. mellem danske og svenske videnskabelige Institutioner; det er derved bl. a. blevet bestemt, at de 2 her nævnte Håndskrifter Danske geneal. m. m. 9 og 12 skal overgå fra det svenske Rigsarkiv til det danske.

Nogle Oplysninger om Adam Oehlenschlägers mødrene Slægt.

Af **H. G. Olrik.**

Hvad Oehlenschläger selv beretter om sin mødrene Slægt, er ikke meget. I sine Erindringer fortæller han om sin Moder, Martha Marie Hansen, at »hendes Fader, en Tydsker, havde været kongelig Fuldmægtig«, fremdeles, at »min Mormoder Anna Maria Severin var Datter af en Borger i Kiøbenhavn. Min Morfader efterlod ved sin tidlige Død Enken i Armod med tre Børn. Min Moders Forældre vare altsaa[!] Tydske, og hun blev, ligesom min Fader, opdraget paa Tydsk. Det forekommer mig, som om min Fader har fortalt mig, at min Mormoder gjorde en Reise til Tydskland med sine Børn efter sin Mands Død, men vendte tilbage igien i den yderste Nød.« Senere samler han, hvad han »tilforladeligt ved at sige om sin Slægt«, i at han »paa fædreneside stammer i flere Led fra angelsachsiske Spillemænd og Fiskere. Min Farmoders Fader Tolstrup var Jyde, min Morfader Hansen en Høitydsker, min Mormoders Fader Severin en Kiøbenhavnner.«¹⁾

Hans Kilde til denne Viden er, foruden hvad hans Fader mundtlig har meddelt, den Stambog, ført paa tysk, som hans Farfader har paabegyndt og hans Fader fortsat, men hvad der her fortælles om Digterens mødrene Slægt, indskrænker sig til følgende af Joach. Conr. Oehlenschläger indførte Notits: »1777 Verheirathete ich mich mit meiner geliebten frau Martha Maria Hansen aus Copenhagen gebürtig, damahls Kammer Jungfer bey Ihro gnaden der Gräfin von Moltken. Ihre Eltern wahren [:] gewesner Hans Hansen Königl. Gevolmächtiger und ihre Mutter eine Bürgers Tochter aus Copenhagen nahmentlich Anna Maria gebohrne Severin.«²⁾

Hvor sparsomme disse Data end er, har de dog kunnet afgive brugelige Udgangspunkter for den Undersøgelse, hvis Resultater her forelægges, skønt de paa flere Punkter desværre endnu er mangelfulde. Imidlertid synes det passende at lade dem se Lys i det Aar, hvori vi d. 18. November kan fejre 150-Aars Dagen for Adam Oehlenschlägers Fødsel. Digterens egne Oplysninger gav i 100-Aaret for hans Fødsel en dansk Litteraturhistoriker Føje til at fastslaa, at »som man ser vare Oehlenschlägers Forfædre næsten udelukkende Tydskere«³⁾; der vil da ogsaa iaar sikkert blive henpeget paa hans tyske Afstamning, i hvert Fald den paa fædrene

Side, ihvorvel allerede hans Faders Moder er af afgjort dansk Nationalitet.⁴⁾ Derfor kan det maaske have sin Betydning at paa- vise, som det her sker, at hans Mormoder var en indfødt Kjøben- havnerinde af danske Forældre, og at der gennem hendes Fader randt jydsk Blod i Digterens Aarer. Og hvad endelig Morfaderen angaar, der af Oehlenschläger nævnes som »Højtysker« — vel i Modsætning til Faderen (født i Sydslesvig) og Farfaderen (født i Holsten) som han kalder Ætlinge af »angelsachsiske Fiskere og Spillemand« — da synes denne efter det lidt at dømme, som kan oplyses om ham, snarest at være dansk af Fødsel.

Muligt kan der, inden Mærkedagen i det tilstundende Efteraar naas, skaffes et og andet frem til Udfyldning og Rettelse af de Punkter, som den følgende Undersøgelse har maattet lade ligge uopklarede.

I. Oldeforældrene.

Naar Adam Oehlenschläger betegner sin Mormoders Fader som »en Kiøbenhavnner«, er dette mindre rigtigt, end naar han kalder ham »Borger i Kiøbenhavn«. Oldefaderens Navn var Bernt (el. Berent) A n t o n i s s e n (Antoni, Antonij) S e v e r i n, og da han d. $28/4$ 1710 fik Borgerskab i Kjøbenhavn som Øltapper, angives han at være fra Jylland⁵⁾; mulig findes hans ikke helt almindelige Navn en Dag i en jysk Kirkebog. D. $15/6$ s. A. vies han i Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn som Ungkarl til Pigen M a r t h a A n d r e s D a t t e r fra St. Pederstræde; han betegnes da som Kudsk⁶⁾, og ved det første Barns Fødsel angives Hustruens Navn, som ogsaa stedse senere, at være M a r t h a M a r i e; Oehlenschlägers Moder er da opnævnt efter sin Mormoder. I Pestens Tid har Bernt Antoni Severin søgt at skaffe sig øgede Indtægter som Ligbærer, Sygepasser el. lign.; thi han betegnes ved sit 2. Barns Daab i Maj 1712 som »Betienter ved Sundheds Commissionen«; i denne Egenskab har han antagelig tjent de Midler, der i de følgende Aar skaffede ham et mere indbringende Erhverv⁷⁾. I April 1712 kaldes han ved sin førstefødte Søns Begravelse: Høker i St. Pederstræde (hvor han ogsaa boer ved Drengens Fødsel 1711), men allerede i Oktober 1713, ved sit 3. Barns Daab, er han avanceret til Brændevinsbrænder paa Nørregade, og her bor han endnu i August 1716, medens han fra November s. A. har Bolig i Nye (∴ Store) Kongensgade, hvor han ejer Huset Mtr. No. 129 (1756: No. 240, 1806: No. 246, nu Gade No. 64) af St. Annæ Øster Kvarter. Som boende her betegnes han i Indkvarteringsmandtallet 1717 som Rodemester, og her afgaar han ved Døden d. $28/4$ 1721⁸⁾; i Vor Frue Skoles Ligbog 1711—1751 anføres han i Ugen fra 27. April 1721 under den vildledende Betegnelse: L o r e n t s A n t o n i at være henbragt fra

St. Kongensgade til Nikolaj Kirkegaard; da denne Kirkes ældste bevarede Begravelsesprotokol først begynder med 1767, kan noget nærmere om hans Begravelse, hans Alder og Dødsarsag ikke findes.

Skønt han i en Aarrække betegnes og vel ogsaa har ernæret sig som Brændevinsbrænder, tyder Oplysningerne i hans Skifte afgjort paa, at han hovedsagelig har levet af Øltapperi og -udskænkning. Der registreres intet Materiale til Brænderi; derimod fordrer Brygger Hans Hendrick Smith Betaling »efter Karfvestok« for 33 Tdr. 4 Dalers Øl med Accise 99 Rdl, for 18 Tdr. 2 Dalers Øl à 9 Mk. 27 Rdl. »item for 14 Brygninger« 18 Rdl. 4 Mk., ialt 144 Rdl. 4 Mk. En Gennemgang af de mange Faddere ved hans seks Børns Daab viser, at han og hans Hustru har arbejdet sig op til at høre til den jævne Middelstand af Kræmmerc, Bryggere, Vintappere og Brændevinsbrændere i Nørregadekvarteret; Drabantgarde Sr. Theodosius Schoeffel el. Scheffel — der i øvrigt ogsaa i 1711 mærkelig nok betegnes som Brændevinsbrænder paa Gl. Mønt —, Politifuldmægtig Sr. Arild Hansen, Mad^{elle} Alhed hos Velb. Hr. Etatz Raad Bartholin, Kgl. Maj^{ts} Hof-Prædikanters Kiereste (i 1713), Mad^{me} Sr. Rasmus Büssings Oeconomi paa Studiegaarden og Jomfru Maria Sophie Bruun sammesteds udgør blandt de erhvervsdrivende Islætten fra et lidt højere Samfundslag. Hvad der har drevet Bernt Antoni Severin bort fra Nørregade og hans Kreds dér, kan ikke ses — mulig et fordelagtigt Ejendoms køb, mulig økonomisk Nedgang og Uheld.

Skiftet efter ham, der først sluttedes d. $\frac{3}{9}$ 1721, overværedes paa Myndighedernes Vegne af Raadmand Anders Lavridssøn Bech, af det eneste overlevende Barns, den 9-aarige Datter Anna Maries tilkommende Stedfader J e p J a c o b s e n B u c h og af den ovennævnte Drabantgarde, der nu boer i Gothersgade, som Kurator og Tilsynsværge for Barnet under Skiftet. Boet udviste en Beholdning af 1082 Rdl. 5 Mk. 4 Sk., hvoraf Huset repræsenterede en anslaaet Værdi af 750 Rdl.; Resten var Løsørets Værdi, og en Gæld paa 808 Rdl. 4 Mk. 4 Sk., hvis Hovedpost var Skyld til den rige Bager Adrian Poeg i H. t. Panteobligation af $\frac{11}{6}$ 1720 paa 533 Rdl. 2 Mk., hvorhos der i Boet indestod en Kapital paa 66 Rdl. 4 Mk. tilhørende den afdødes Myndling Christen Nielsen⁹). Datteren Anna Maries Arv blev ifølge det ikke bevarede Skiftebrev opgjort til 133 Rdl. 2 Mk., som hendes Stedfader fik at bestyre under Overformynderiets Tilsyn — han foreviste iøvrigt først Skiftebrevet d. $\frac{20}{1}$ 1722 efter at have været ude for »Twang og Stefning« — og som mod hans Panteobligation af $\frac{24}{1}$, læst $\frac{3}{2}$ s. A., anbragtes i det Hus i St. Kongensgade, som Jep Buch erhvervede sig ved at ægte Pige-barnets Moder¹⁰).

I Bernt Antoni Severins Ægteskab med Martha Marie Andresdatter fødtes der følgende Børn (alle data, hvor det ikke særlig er nævnt, fra Vor Frue Kirkes Bøger):

1. A n t o n j, døbt Tirsdag d. $24/2$ 1711, begravet d. $13/4$ 1712 — efter at have været »svag i 3 Uger af Brystsyge« — paa Frue Kirkegaard, nordre Plads.
2. A n n e M a r i e, døbt Torsdag d. $26/5$ 1712, Adam Oehlen-schlägers Mormoder.
3. C h r i s t e n c e, døbt Mandag d. $22/10$ 1713; død i Nye (St.) Kongensgade af Smaakopper og begravet d. $28/1$ 1718 paa Vor Frue Kirkegaard, nordre Plads.
4. A n d r e a s, døbt Tirsdag d. $5/3$ 1715 og begravet efter at have været »svag 1 Aar af Svindsot« Lørdag d. $14/11$ 1716, ligeledes paa Vor Frue Kirkegaard, nordre Plads.
5. K i r s t i n e, døbt Tirsdag d. $28/4$ 1716 og død 12 Uger gammel »svag 10 Dage« og begravet Fredag d. $21/8$ s. A. samme Sted som sine Søkende, og
6. C h r i s t e n t z e, døbt $21/2$ 1718 i Nikolaj Kirke og død $11/4$ Aar gl. af »Slag 14 Dage for Tænder« samt begravet Tirsdag d. $3/10$ 1719 paa Vor Frue Kirkegaards nordre Plads — skønt Forældrene nu boer i Trinitatis Sogn.

Af en Børneflok paa seks blev der saaledes kun et Barn igen, og naar dettes Barnebarn, Professor Oehlen-schläger, et Aarhundrede senere fra sin Bolig i Bispegaarden paa Nørregade (hvor han levede i Aarene 1822—35) vandrede over Frue Plads til sin Gerning paa Universitetet, gik Vejen — hvad han vist ikke drømte om — over hans fem smaa Grandonklers og -tinters Grave. Eller rettere: over de Steder hvor de havde været begravede; thi i Sommeren 1823 afgravedes Frue Kirkegaard i gennemsnitlig en Meters Dybde, og den hele Jordmængde overførtes til Søbatteriet Trekrøner, hvor der var Trang til en meget betydelig Mængde Jord »af fortrinlig Beskaffenhed«. I Søbatteriets Brystværn maa man da søge efter Støvet af Brændevinsbrænder Bernt Antoni Severins smaa Børn¹¹⁾.

Børnenes Moder »forandrede« sig ogsaa — et halvt Aars Tid efter sin første Mands Død ægtede hun paany en Øltapper, der takket være det, hun kunde tilføre ham, begyndte med noget mere end hendes første Mand. J e p J a k o b s e n B u c h eller B u k betegnes ogsaa som Jyde, da han d. $23/6$ 1721 løser Borgerskab i Kjøbenhavn¹²⁾, og da han d. $10/10$ s. A. betaler Copulationsafgift til Staden for at blive viet i St. Nikolaj Kirke, kaldes Ib Jacobsen Lakej og logerer i »Elephanten« i Læderstræde¹³⁾. Han har fortsat sin Forgængers Virksomhed i Huset i Store Kongensgade, ogsaa som Rodemester, men har efter nogle Aars Forløb afhændet — eller er

i hvert Fald flyttet fra dette Hus, hvis Nummer slet ikke nævnes i Fortegnelsen over de ved Branden i 1728 skaanede Ejendomme, og har, senest i December 1727 købt Gaarden Mtr. No. 41 (1756: Nr. 40, 1806: Nr. 37) af Rosenborg Kvarter i Springgade, nu Pilestræde Nr. 62, hvilken Ejendom han ved Obligation af $\frac{16}{12}$ 1727, læst 22. s. M., sætter i Pant for sin Steddatters hos ham indestaaende Fædrearv¹⁰), der i 1728 angives at være 200 Sletdaler. Samtidig udsteder han en Obligation paa 1600 Rdl. Cour. til Sr. Adrian Pouch (Poeg) med 1. Prioritets Panteret i bemeldte »Gaard og Pladtz beliggende udj Springgaden imellem Sr. Jens Gieddelöches paa den ene og [Christopher] Gottlieb Hæver Boersmids Hus paa den anden Side«, hvori af nyt er indrettet et Brændevinsbrænderi med en Kobberkedel paa 4 Tønder med Hat, Piber, Svaletønde, Mæskekar og al anden Tilbehør¹⁴). Om Gaardens Areal m. v. findes Oplysninger i Fortegnelsen over de i 1728 afbrændte Gaarde og Huse¹⁵), thi det var i en ulykkelig Stund, Jep Jakobsen var flyttet fra det nye Kjøbenhavn til Byens Indre; ved Branden gik hans Gaard op i Luer, og Ejeren led et Tab, der længe sved til ham.

Det galdt nu for ham at skaffe sig og sin Hustru — om der var Børn i Ægteskabet, vides ikke — Brødet paa en eller anden Vis, og han, der i Renovationsskatte-Mandtallet er opført som Rodemester — en Bestilling, der formentlig saa at sige er fulgt med Overtagelsen af Ejendommen i St. Kongensgade — søger $\frac{25}{4}$ 1729 Kjøbenhavns Magistrat om, at han herefter maa i afg. Jens Gieddelöches¹⁶) Sted »revidere accise Regnskaber sampt tillige tillades at bringe Sterfboeder her i Staden i Rigtighed« imod at han derfor stiller Kaution; Magistraten resolverede dog, at »det heroer endnu hermed nogen Tid«¹⁷). Samme Aar betegnes Jeppe Buch i Stadens Indkvarterings-Mandtal som Ølskænker, boende i Øster Kvarter Mtr. Nr. 126 (1756: Mtr. Nr. 136, nyt Nr. 140, Gade Nr. 26 i Holmensgade). Aaret efter er han flyttet til Øster Kvarter Mtr. Nr. 199 (1756: Matr. Nr. 234, nyt Nr. 150, Gade Nr. 5 i Fortunstræde) og kaldes Theskænker; samtidig bestræber han sig for paa bedste Maade at faa inddrevet de Beløb, han mener at have tilgode fra sin tidligere Rodemestervirksomhed¹⁸). Det har i det hele været vanskelige Aar for den saa haardt prøvede Bys Befolkning, og Jep Buch og hans Hustru har ikke haft det lettere end andre Borgere. Den afbrændte Gaard i Springgade har han maattet opgive at bebygge, og Pantekreditoren, Bager Johan Adrian Poeg har derfor bortsolgt Grunden ved Auktion. Den $\frac{9}{1}$ 1730 læses ved Kjøbenhavns Byting en Obligation af $\frac{7}{10}$ 1729 fra Jep Jacobsen Buch, ved hvilken han til Sikkerhed for et Laan paa 400 Rdl., hvorved Sr. Jens Hald efter Buchs »instendige Begiering« Tid efter anden har forstrakt ham, pantsætter sit og sin Hustrus Løsøre og deres

Garderobe¹⁹). Af den detaillerede Fortegnelse synes at fremgaa, at det har været Debitor muligt at bjerge om ikke alt, saa dog det væsentligste af Indboet under Branden i 1728, der jo ganske vist ogsaa først ret sent naaede frem til Springgade. Der findes baade Sølvtoj og Husgeraad af Tin, Kobber og Messing; som ventelig er ikke mange større Møbler, men et ganske godt Udstyr af Senge- og Dækketøj. For at give et Indtryk af, hvorledes Oehlenschlägers Oldemoder har gaaet klædt, anføres, hvad der af Effekterne sikkert kan skønnes at have hørt til hendes personlige Udstyr: 1 sort damaskes Fruentimmer Klædning, 1 sribet taftes Kjole og dito stukket Skørt, 1 sort Kaabe med Graaværk, 1 tobins Caseaqve [Tobin eller Tabin: ostindisk vatret Silkestof, Sølvmor], 1 brun Caseaqve og Skørt af hjemmegjort Tøj, 1 chagrins og 1 atlaskes Trøje, 7 Stk. 3 Kapper, 12 Særke, 6 hvide Forklæder, 1 hvid Fruentimmertrøje, 1 dobbeltgarnet Agechanter og Bull med Kniplinger, 12 hvide Tørklæder, 6 Kniplingshatte og 1 Guld-Brokades Hue.

Om Jep Jakobsen Buchs Genvordigheder ved at holde Øl- og Thehus vidner Gældskommissionens Protokoller paa adskillige Steder; selv blev han d. $31\frac{1}{2}$ 1730 stævnet af Jens Sørensen, der krævede en Erstatning paa 2 Mk. 2 Sk. for et i Jep Buchs Hus bortkommet spansk Rør²⁰). Det kan forstaas, at han under sine Besværligheder har spejdet efter nye Udveje for Levebrød, og d. $11\frac{1}{4}$ 1731 anmoder han derfor Magistraten om et attestatum om sit Levnedes Forhold, saasom han agter paa anden Maade at søge sin employ; en saadan Recommendation opsættes da ogsaa og meddeles ham under 16. s. M., men den indholder af Oplysninger om den anbefalede Kvalifikation intet af Interesse udover en Bekræftelse af, at han udi den ulykkelige Ildebrand hart blev medtaget og mistede en stor Del af sin Formue²¹).

I Holmensgade og Fortunstræde havde Jep Buch i 1730—31 boet til Leje, men et Par Aar efter er han atter bleven Husejer; han maa saaledes paa en eller anden Maade været kommet til Penge, thi ikke alene kan han i 1732 udbetale sin Steddatters Fædre-arv til hendes Ægtefælle, men han staar ved Udgangen af 1733 som Ejer af et Hus i Pilestræde, gl. Mtr. Nr. 77, nyt Nr. 103, nu Gade No. 4, der d. $11\frac{1}{12}$ s. A. vurderes til 2400 Rdl. og assureres for 2000 Rdl.²²) Den mindste Del af Huset — der bestod af et 3-Etages Bindingsværks Gadehus paa 6 Fag med Frontespitz over 4 Fag, et 3 Etages Bindingsværks Sidehus og et Bindingsværks »Thee Huus«, ogsaa i 3 Etager; under alle Bygningerne grundmurede Kældere — var dog Theskænker Jep Buchs, thi Familiens stadige Financier, Sr. Adrian Poeg, fik samtidig Obligation med 1. Prioritets Panteret i Huset for »1000 Rdl. Croner og 800 Rdl. Cour. klingende Mønt«; dog blev Obligationen først læst til Thinge d. $7\frac{1}{5}$ 1736, og

Renterne var da nøjagtig betalt til $11/6$ s. A.²³) D. $12/8$ 1733 havde Mad. Marte Marie Buks, boende i Fortunstræde, for 1 Rdl. aarlig lejet sig Stoleplads i Nikolai Kirke, nemlig den aabne Stol No. 4 i »det Pulpitur udi Søndre Cappels Svifbue wed Daaben over de korte Mands Stolle«, som var blevet ledig ved sal. Willum Øskendorers Død, og s. A. erhvervede Seig. Jep Buch Teemand sig en Plads i samme Kirkes »lange Mands Stole midt paa Gulvet« No. 23, ved at betale den forrige Besidders, islandsk Købmand, Peder Balles Restance 1 Rdl. 2 Mk., men Aaret efter gav Jep Buch kun 8 Mk. — »mere var ikke at bekomme« skriver Regnskabsføreren vemodig, »fordi det er saa langt fra Prædikestolen«²⁴).

Med 1738 ophørte begge disse Lejemaal, og Grunden var den, at der var indtraadt en ny Face i Ægteparrets Liv; Jep Buchs gamle Forbindelser fra Lakej-Tiden og Magistratens Anbefaling maa omsider have virket, thi i 1738 opnaar han at blive Proviantskriver ved Kong Christian VI.s Hof. Nogen Beskikkelse for ham som for andre Hofbetjente ses ikke at foreligge, men da han omtaler Forholdet i en Ansøgning til Kong Frederik V. i Marts 1748 (se nedenfor), maa Tingen vel have sin Riglighed; i Vægterskats-Mandtallet for 1738 betegnes han da ogsaa som Køkkenskriver og ligesaa i 1740, men senere anføres han overhovedet ikke i Mandtallene, og Grunden er da vel den, at han nu har faaet Bolig paa Slottet (og Stoleplads i Slotskirken). Han var nu inde paa den rette Vej, og 10 Aar efter, i Marts 1748, opnaaede han at blive beskikket i det ved Ole Damstrøms Død ledigblevne Embede som Borgretsskriver og Birkeskriver ved Amager Birkething. Han var No. 17 blandt 29 Ansøgere — deriblandt en Højesteretsadvokat (i 18 Aar), Commerceraad Chr. Rasch og en gammel Supplikant, Studiosus Hans Chr. Anchersen, der »haver været ved Academiet paa 18 Aar og opvartet som Famulus ved Universitets Biblioteket paa 8 Aar«; selv var Jep Buch ustuderet, og Bestallingen kunde derfor i Medfør af Bestemmelserne i Frd. af 10. Febr. 1736 ikke meddeles ham uden efter kgl. Dispensation, men denne gaves ham under $29/3$ 1748 efter en den 21. s. M. dateret Ansøgning til Kongen, hvori han erklærer, at han vel ikke hidtil har haft Lejlighed til at praktisere de Ting, som udkræves af en Dommer og deslige Embedsmand, men at han dog fra sin Ungdom i 38 Aar »har været ved Pennen« og de sidste 10 Aar som Proviantskriver ved Christian VI.s Hof²⁵). Endnu engang møder vi hans Navn i Magistratens Resol. Protokol, idet han $14/3$ 1749 søger om fri Passage ud og ind ad Amagerport de Dage Thing holdes²⁶).

Længe skulde det allerede noget alderstegne Ægtepar dog ikke faa Glæde af det nye Embede og den dermed forbundne sociale Position. Hustruen døde først og begravedes den $20/7$ 1752 fra Klosterstræde, 65 Aar gammel, død af Værk efter langvarig Svaghed;

hun nedsattes om Eftermiddagen i Helliggeistes Kirkes Urtegaard, og 2 Aar efter fulgte hendes Mand hende i Graven; Jep eller Jeppe Jacob Buch var, da han d. $29/4$ 1754 begravedes fra Skidenstrædet, hvortil han efter Hustruens Død var flyttet, 62 Aar gammel, og som Dødsaaarsag angives tærende Svaghed. Noget Skifte efter Ægtefællerne er ikke hidtil fundet²⁷).

Saafrømt Aldersopgivelserne ved Begravelserne staar til Troende, er Oehlenschlägers Oldemoder født o. 1687; da hun ægtede sin 1. Mand, Digterens Oldefader, var hun altsaa o. 23 Aar gammel, ved Indgaaelsen af sit 2. Ægteskab 34 Aar. Hvorvidt hun har født Børn i dette, har jeg hidtil ikke kunnet se; Navneforbindelsen kunde tyde paa, at den Jacob Anthoni Buch, der d. $2/12$ 1755 beskikkes til »Kontrollør for Konsumtionen ved Porten« (scil. i Kjøbenhavn), og om hvem det oplyses, at han »i 19 Aar har tjent sal. Geheimeraad Grev Laurvig og nu er Køkkenskriver hos Overstaldmester Grev Laurvig« er en Søn af Jep Jakobsen Buch.²⁸) Da Ægtefællerne er viede i Nikolaj Kirke, hvor de ogsaa erhvervede sig Stolepladser, er deres mulige Fællesbørn antagelig døbte her; men da Daabsprotokollerne netop for dette Sogns Vedkommende mangler for Aarene 1721—34, er der ikke megen Sandsynlighed for nogensinde at faa fuld Klarhed over, hvorvidt Jep Jakobsen Buch og Martha Marie Andresdatter har efterladt sig Afkom.

II. Mormoderen.

Anna Marie Berntsdatter Severin er født i St. Pederstræde, antagelig — da hun er døbt. d. $26/5$ — i Midten af Maj 1712; hendes mandlige Faddere var Sr. Arrild Hansen, Politiefuldmægtig, Sr. Jens Pedersen, og Hans Pedersen, Brændevinsbrænder, bægge i St. Pederstræde; Købmand sammesteds Hans Falckenbergs Hustru Sidsel bar Barnet, Brygger paa Nørregade Nicolaj Børgesens Hustru holdt det over Daaben og Mademoiselle Alhed hos Etatsraad Bartholin holdt Huen.²⁹) I sit 4. Aar er hun med Forældrene flyttet fra Nørregade til St. Kongensgade; her har hun knap 9 Aar gammel mistet sin Fader, har set sin Moder gifte sig paany og er vel blevet i Hjemmet i de følgende Aar. Da hendes Stedfader i December 1727 har erhvervet Ejendommen gl. Mtr. No. 41 i Springgade, maa hun enten det følgende Aar have haft Ophold udenfor Hjemmet, eller Forældrene er ikke flyttet ind i det nye Hus, eller Kirkebogen er urigtig ført (hvad ingenlunde er usandsynligt), thi da Anna Marie Ber[n]tsdatter den 7. Oktober 1728 i Trinitatis Kirke vies til Christian Riber, anføres hun som »pige i gothesgade«³⁰). Tænkes kan det ogsaa, at hun har haft Ophold i eller ihvert Fald er blevet gift fra Familiens

Ven og hendes Kurator ved Skiftet efter Faderen, Drabantgarde Theodosius Schöffels Hjem; han boede nemlig i sin Ejendoms-gaard gl. Mtr. No. 211 i Gothersgaden (Rosenborg Kvarter), der brændte i 1728³¹).

Om Brudgommen er de foreliggende Oplysninger desværre højst usikre. Paa Anna Marie Berntsdatters Folie i Overformynderens Hovedbog er — efter Indholdet at dømme i August 1732 — tilført, at »Anne Maria er gift med Christian Riber, hand har dend 17de Maij 1732 gifvet sin Hustruis Stiffader og Formynder Afkald for ovenbem. hendes Fædrene Arf, som d. 19. dito er tinglæst, thi udslettes Værgemaal. Ovenbemt. obl. blef udleveret til Buk [hendes Stedfader] med paatignede til udslettelse med afkaldet d. 13. Aug. 1732«³². Mulig er han identisk med den J a c o b C h r i s t i a n R i i b e r g fød i Jylland, der $\frac{30}{8}$ 1728 fik Borgerskab i Kjøbenhavn som Øltapper³³) og i saa Fald finder vi Ægteparret — Jacob Christian Riiber øltapper, Mand og Kone — som Ejere af Huset boende efter Branden 1728 i Mikkell Bryggers Gade gl. Mtr. Nr. 167 (1756: Mtr. Nr. 170, nyt Mtr. Nr. 100 — fælles for 167—168 og 170—171) i Vester Kvarter³⁴); de nygifte Folk har da haft Branden lige ind paa Livet. Ifølge Mandtallet rummede det lille Hus ialt 12 Personer, de fleste antagelig brandlidte. Kun kort Tid har de ejet Huset, der i 1727 tilhører Fodgarde Johan Morten Bohn³⁵) og i 1729 Brændevinsbrænder Rasmus Jensen³⁶), som antagelig samme Aar har solgt det til en anden Øltapper ved Navn Carl Skou.³⁷) Efter 1728 har Christian Riber og hans Hustru vel boet til Leje, thi de findes ikke optaget i noget af de følgende Aars Mandtal, der hovedsagelig er Ejerfortegnelser. Af den ovenanførte Tilførsel i Overformynderens Bog kan ikke sluttes noget bestemt om deres Tilstedeværelse i Kjøbenhavn, men $\frac{15}{4}$ 1733 har Christian Riiber — nogen Betegnelse af hans Livsstilling findes ikke — for Gældskommissionen indkaldt Mathias Bing til Betaling af 2 Rdl.; nogen Skyldgrund angives ikke, og Sagen behandles — med Kontrasøgsmaal fra Bings Side om 3 Rdl. 4 Mk. — i talrige Retsmøder; i det sidste — den $\frac{1}{7}$ s. A. »lod Cit.s H u s t r u benægte Bings foregivende«, hvorpaa Parterne indlod bægge Sager til Dom — desværre mangler Domsprotokollen, saa der kan ikke oplyses noget om Resultatet eller blot om Skyldforholdet.

Det er ikke hidtil lykkedes mig i Kirkebøger eller andetsteds at støde paa yderligere Data vedrørende Ægteparret, men at saadanne vil fremkomme er vist uden for al Tvivl. Det vil da maaske kunne oplyses, om der ved følgende Notat i Frue Skoles Ligbog for Ugen fra $\frac{18}{3}$ 1735 er Tale om Christian Riber: Fra Landemærket til Trinitatis Kirkegaard: M. R i j b e r g, idet M. mulig tør læses som Monsieur. Dødsfaldet findes ikke anført i Trinitatis Kirkebog

over de i Kirkens Jord begravede; men at Anna Marie Severins Ægtefælle paa denne Tid kan være død, synes paa anden Maade at bekræftes, idet det utvivlsomt er hende, som Aaret efter indleder den Række Klager til Magistraten, hvoraf man faar det Indtryk, at hun maa have været en stærkt qværuerende Natur, og hvoraf den første Sag formentlig viser, at hun ved dens Fremkomst har været ene om at varetage sine Sager, d. v. s. været Enke.

Anna Marie Riiber, hedder det i Magistratens Raadstue Resolutions Protokol for Onsdag d. ²⁵/₇ 1736, »klager høylig over Wilhelm Berth, hiulmand, at han og hands Datter hende med megen Spott og blame samt hug og slag overfalde, med Begjering de derfor maa sættes til rette samt gjøre hende satisfaction og betale Mulct til Gudelig [Formaal] jtem tilholdes at lade hende her effter være i roe, saasom hendes æfne ey tillader at føre Proccs derom med dem.« Opkaldt paa Raadstuen til d. 30. s. M. erklærede Berth »at hand icke vidste andet med Klagerinden end hvis ærligt og got er; den samme Erklæring gjorde Anna Maria Riiber [scil. om ham], derpaa gaf de hverandre Hænder og blef tilholdte herefter at være i Roelighed.« Ifølge Indkvarteringsmandtallet for 1735—36 og 37 boede en Hjulmand Hans Villhelm Berth paa Grønnegade (gl. Mtr. Nr. 196 i Købmager Kvarter), og samme Mandtal nævner en Madam Ribe, der holder Thehus paa Købmagergade (i gl. Mtr. Nr. 107 af Frimands Kvarter) og som mulig kan være identisk med Klagerinden; da bemeldte Hans Villhelm Berth allerede i 1728 havde en (brandlidt) gift Søn, som ogsaa var Hjulmand og før Branden boede i David Skolemesters Gaard paa Købmagergade,³⁸) er det nok snarest denne sidste der er Tale om i 1736; han havde i 1728 to Børn, hvoraf det ene formentlig er den i Klagen nævnte Datter.

I sit Ægteskab med Christian Riber har Anna Marie Bernsdatter haft i hvert Fald den Datter Else Maria, hvis Fødsels- eller Daabsdag uden nærmere Hjemmel angives³⁹) at være ²²/₂ 1729, hvad der i øvrigt stemmer ret godt med Forældrenes Vielse i Oktober 1728, og som ⁸/₁₂ 1757 ægtede Brygger, senere Købmand Johan Gierløv (1709—1800) efter at have været Kammerjomfru hos Gehejmraadinde Numsen, en Stilling, for hvilken hun antagelig har haft sin Moders Stedfader, Jep Jakobsen Buks Forbindelser ved Høve at takke.³⁹) Hun har saaledes kun været Halvsøster til Oehlschlägers Moder og Morbroder, hvilket forklarer den kølige Holdning overfor disse, som Digteren foreholder hende i sine Erindringer.⁴⁰) At hun nogensinde skulde have ført Efternavnet Hansen som sine Halvsøskende, er højst usandsynligt; paa Folketællingslisten for 1801 angiver hun, boende i Magstræde Nr. 37, sit Navn som Else Maria Gierløws fød Reberg. Da hun døde i

den høje Alder af 82 Aar, boede hun i Kompagnistræde Mtr. Nr. 32, nu Gade Nr. 25⁴¹); hendes Børn og Svigerbørn afholdt Samfrændeskifte efter hende; Aktstykker fra dette er ikke bevaret i de offentlige Arkiver⁴²).

I 1742, d. 27/7, indgik *Anna Marie Berentsdatter* — saaledes betegnes hun, ligesom ved sin 1. Vielse, i Kirkebogen — nyt Ægteskab med en hvervet Soldat, *Hans Hansen*, af Kaptajn Halls Kompagni.⁴³) Garnisons Kirkes Vielsesprotokol er m. H. t. sine Tilførelser yderst kortfattet; Oplysning om Forlovere m. v. er indført i den særlige Trolovelsesprotokol, der uheldigvis for den danske Menigheds Vedkommende mangler for Tiden før 1785. Kun Tilføjelsen ved Brudgommens Navn af, at han hørte til Kaptajn Halls Kompagni, giver en Smule Oplysning, idet der her kun kan være Tale om den Kaptajn Ernst Henning (el. Hendrich) Halle (død 1775), der i Marts 1736 blev Vice Kaptajn og Kompagnichef i det fyenske geworbene Infanteriregiment⁴⁴). Regimentet, der er bevaret i nuværende 4. Bataillon, var o. 1723 efter spredt Garnisonering i det første Par Aar efter den store nordiske Krig, samlet i Kjøbenhavn, men flyttedes o. 1728 til Helsingør; mod Slutningen af 1730'erne laa i hvert Fald dets ene Bataillon atter i Kvarter i Kjøbenhavn; desværre begynder Regimentets bevarede Stambøger og Justitsprotokol først hen mod Slutningen af 1750'erne, saa Oplysninger om Hans Hansens Ind- eller Fratræden i Kapt. Halles Kompagni kan ikke faas. Hans Navn er jo danskklingende, men han kan baade være Slesviger og Holstener; af større Betydning er det, at hans Vielse findes indført under Garnisons Kirkes danske Menighed, hvad der peger stærkt i Retning af, at han i hvert Fald ikke, som hans Dattersøn siger, var en Højtysker. Da dertil kommer, at hans Datter Martha Marie efter sin Ægtefælles Udsagn i Stam-bogen var »aus Copenhagen gebürtig« men hendes Daab forgæves er eftersøgt i samtlige bevarede kjøbenhavnske Daabsprotokoller og i hvert Fald ikke findes i nogen af de bevarede tyske Menigheders Kirkebøger, synes det, man ved om hendes Herkomst, heller ikke at bekræfte Traditionen om, at hendes Fader var en Tysker.

Naar den oehenschlägerske Tradition vil gøre Hans Hansen til »kgl. Fuldmægtig«, stemmer dette i hvert Fald ikke med, at hans Hustru i sin 2. Enkestand ved Folketællingen i 1787 betegnes som »Forvalter Enke«. Han er død længe inden hans Datter ægtede Joach. Conr. Oehenschläger, der har sin Viden om Svigerfaderens Metier fra hende, og man fristes til at antage, at der her kun foreligger en af de sædvanlige eufemistiske Omskrivninger af en forlængst afdød Slægtnings beskedne Stilling i Samfundet — hvad der i dette Tilfælde unægtelig har gjort sin Virkning, idet Adam Oehenschlägers

lidet kendte Morfar i 100-Aaret efter sin Dattersøns Fødsel var avanceret til »kongelig Fuldmægtig paa et Slot«⁽⁴⁵⁾)

Det ligger nær at antage, at Hans Hansen af sin Hustru eller hendes Slægt er blevet løskøbt fra Militærtjenesten og har søgt over i borgerligt Erhverv — d. 18/8 1743 kommunikerer en aftakket Soldat ved Navn Hans Hansen og Kone i Garnisons Kirke; det kan være ham — mulig er han ogsaa identisk med den Hans Hansen, der ved det københavnske Skattemandtal i 1743 er Skriver hos Auktionsdirektøren og boer i Rosenborg Kvarter N°. 211. Snarere har man baade med ham og kgl. Fuldmægtig-Forvalter-Traditionens Oprindelse at gøre, naar man fæster Opmærksomheden ved den Hans Hansen, Fuldmægtig ved Slots-Material Forvalteren, der paa Københavns Indkvarterings-Mandtal for 1747 er anført som boende til Leje i Snarens Kvarter Mtr. Nr. 44 (nu Mtr. Nr. 29, Gade Nr. 4 i Magstræde) og i de tilsvarende Mandtal for 1748—49 og som 1749—50 boer til Leje i samme Kvarter Mtr. Nr. 134 (1756: Mtr. Nr. 120, nu en Del af Mtr. Nr. 79, Gade Nr. 6 i Brolæggerstræde). Men efter 1749—50 findes han ikke i Mandtallene, og dette stemmer godt med, at han paa denne Tid maa have forladt Landet, eftersom hans Søn Bernhard Anthon er født o. 1752 i Bielefeld i Westphalen (se nedenfor S. 57). Hvorfor Hans Hansen, der antagelig har haft sin Hustrus Stedfader, den tidligere kgl. Køkkenskriver, fra 1748 Borgrets- og Birkeskriver Jep Jacobsen Buch at takke for sin Plads hos Slots-Materialforvalteren, har forladt Landet, kan ikke forklares. Hans Fuldmægtigplads har sikkert været af ren privat og ubetydelig Art — nogen Bestalling for ham som kgl. Betjent ses ikke at foreligge. Mulig er det gaaet ham galt; muligt, men højst usandsynligt, har en bedre Stilling i Udlandet tilbudt sig; slet ikke urimeligt er det, at han paany har ladet sig hverve som Soldat af tyske Hververe. Naar hans Dattersøn taler om, at Mormoderen efter sin Mands tidlige Død foretog en Rejse til Tyskland med sine tre[!] Børn, hvorfra hun vendte tilbage i den yderste Nød, turde Kernen heri være, at hun med sin Mand og sin Datter — og muligt ældre Børn, fødte i Tiden mellem 1743-45 — har forladt Landet og, efter Mandens Død i Udlandet, med sine Børn, hvoriblandt den i Tyskland fødte Søn, er vendt tilbage til København. Noget Skifte efter Hans Hansen er ikke fundet, hvilket stemmer med, at han er død under Opholdet udenlands. Antagelig er det herfra, at Sønnesønnens Opfattelse af ham som Højtysker stammer; det bør i denne Forbindelse nævnes, at i den oehenschlägerske Stambog omtales Hans Hansen i k k e som født i Tyskland; som gift med en københavnsk Borgerdatter og Fader til en Datter, født i København, havde det ligget nær modsætningsvis at antyde

noget om, hvorfra han skrev sig. »Højtyskeren« staar da alene for Adam Oehlenschlägers Regning.

Inden 1762 maa Hans Hansen være død, thi ved den d. $27/9$ 1762 paabudte Optagelse af Ekstraskattemandtallet finder vi d. $16/10$ 1762 Anna Mariæ Hansens boende i Kjøbenhavn som Enke i dav. Mtr. Nr. 232 i St. Anna Vestre Kvarter (nu i Forening med Nr. 231 nyt Mtr. Nr. 229, Gade Nr. 52 i Adelgade) som Lejer hos Brændevinsbrænder Poul Madsen Kousted, der ikke selv beboede dette Hus, som han havde erhvervet Aaret før og solgte igen i 1765. Nr. 232 bestod dengang af et lille 4-Fags 2-Etages Forhus med Kælder og Kvist og et ligeledes 2-Etages Baghus; paa den snævre Plads husedes ialt 24 Voksne og 15 Børn, deraf en halv Snes indkvarterede Soldater, og Oehlenschlägers Mormoder, hans Moder og Morbroder maa efter Mandtals-Skemaet antages at have boet i Baghuset, paa 1. Sal, hvis 3-Fags Stue, Køkken og 1-Fags Kammer ved Forstuen de dog maaske ikke engang har haft for sig selv, ligesom de med de andre 36 Beboere har maattet dele Glæden ved den $156\frac{6}{24}$ Kvadratalen store Baghave med dens 2 — to — Træer og et Lysthus uden Tag.

I Mandtalskemaet har hun med en stor tydelig Skrift og med et Sprog, der synes at have en udpræget sjællandsk Tone, anført sig selv og sine Børn i følgende Vendinger:

»Anna Maria Hansens Enke med tvende børnen ed drenge baren af 11 aar til pense dag et peigebaren paa 17 aar mit Embede er spende lærer paa op føstre huset paa Christianhavn.«

Ogsaa for den følgende (og paa Skemaet sidst anførte) Lejerfamilie, en Soldaterfamilie, ses hun at have været Pennefører.

Børnenes omtrentlige Alder stemmer ganske med de andre Aldersopgivelser vi ellers har for dem. Ved »opføstre huset paa Christianhavn« kan ikke være sigtet til det kgl. Opfostringshus, over hvis Personale nøjagtige Fortegnelser haves, paa hvilke Anna Maria Hansens ikke findes, men der maa være Tale om det af Sognepræst til Frederiks tyske Kirke paa Christianshavn J o s i a s L o r c h i 1755 ledede og af Byens tyske Adelsdamer opretholdte Opfostringshus for Piger, for hvilket der i 1760 var opført en Bygning i Prinsessegade (nu Mtr. Nr. 288 C og Gade Nr. 13, der dog ogsaa omfatter Mtr. Nr. 289) og som kun bestod til 1785⁴⁶⁾; i Skattemandtallet 1762 opgives Antallet af Pigebørn i Stiftelsen til 94, hvoraf dog 3 Numre var vaccante. Som af Adam Oehlenschläger anført⁴⁷⁾ har hans Fader for Pastor Lorch aflagt Prøve for Kundskaber og Undervisningsfærdighed, og det er da ikke usandsynligt, at han efter sin Ankomst til Kjøbenhavn i 1767 hos den tyske Præst er mødtes med Spindelærerindens Datter, der senere blev hans Hustru.

Der synes ikke at være bevaret noget Arkiv for Pastor Lorchs Opdragelsesinstitut, og der kan derfor ikke foreløbig oplyses noget om, hvorlænge eller hvorledes Anna Marie Hansen har virket her. I de følgende Aar er det, at hendes Tilbøjelighed til Kværulans rigtig udfolder sig. Den $21/1$ 1765 klager hun til Magistraten over, at en aftakket Soldats Kone ved Navn Francke »ikke alleene ilde beegner hende med Skiolds Ord, men endog for Vertinden beretter, at hun skulde tale ilde om hende, som derfor og ilde tiltaler hende«; Parterne tilkaldes og tilholdes at være fredelige⁴⁸); d. $19/1$ 1767 gaar Klagen ud paa, at Silkevæversvend Niels Stephensens Hustru har overfaldet Anne Marie og slaget hende samt beskyldt hende for at have stjaalet et Forklæde⁴⁹); d. $29/4$ 1768 er det galt med Hans Henrich Christian og Hustru, der beskyldes af Anna Marie Hansens Enke for at have overfaldet hende og slaget hende i Ansigtet med en Jernpande og udskældt hende med mange ærerørige Ord — det kræves, at de skal »gøre hende Erklæring derfor og declarere ej at have hende noget at paasige«, men Magistraten tilholder dem blot at leve fredeligt⁵⁰); d. $26/6$ 1769 klager Anna Marie Hansens Enke, som har en Søn i Murerlære hos Muremester Brandeman, over at en af hans Svende, Daniel Krüger nu 3 Gange har slaged og ilde medhandlet hendes Søn og tillige sagt, at »han skulde slaac hans Arme og Been i synder saa hand skulde ligge Død for hans fødder« — dette Svendeplageri af den arme Dreng fandt dog selv Magistraten for groft, saa Svenden blev opkaldt, og det blev ham forbudt at slaa Drengen.⁵¹) Ogsaa i den sidste Klagesag har Anne Marie Held med sig; hun og en anden Enke, Johanne Wærners, foredrog d. $23/10$ 1771, at skøndt de havde betalt deres Leje til Styrmand Adam Christensen Schmidt for et Værelse, som de af ham havde fæsted i Jomfru Rauns eller Rafns Hus og saaledes ej er hende noget skyldig, har dog nu en Soldat ved Navn Bartel, paa Jmfr. Rauns Anstiftelse antagelig, foreholdt dem at flytte deres Møbler, og nu krævede de to Enker at faa Møblerne udleverede og Jomfruen for saadan Omgang at vorde straffet; den $28/10$ mødtes Parterne paa Raadstuen, og Jomfru Raun erklærede, »at Reqvirentinderne kunde hente deres Tøj!« — om Straf for Damen, der ejede hele 3 Lejehuse i Byen, blev der dog ikke Tale.⁵²)

Man skulde ikke efter dette synes, at en saa stridbar Kvinde som Anna Marie Hansen netop egnede sig til at sættes i Hæk sammen med en Skare andre gamle Mennesker i en offentlig Stiftelse, men hendes to Døtre har antagelig udvirket denne Gunst for deres Moder gennem deres fornemme Forbindelser; vist er det i hvert Fald, at d. $8/7$ 1773 paalagde den kgl. Direktion over den alm. Pleje Anstalt Inspektøren for Vartou Hospital, Etatsraad Stendrup paa

Nr. 7 af Kjøbenhavns Senge at indlægge Anna Marie Hansens og hende til lige Forflægning med de andre Hospitals Lemmer at modtage.⁵³⁾ Ved sin Indkomst d. 9. s. M. indbragte hun med sig⁵⁴⁾: 2de Dyner, 2 Hovedpuder, 2de trække Puder, 2 par Lagen, 1 Gingians omhæng, 1 Kiste, 6 Særke, 6 Tørklæder, 6 Forklæder, 8 Kapper og noget Hoved Tø, 3 adskillige Kofter og Skiørter, 2de Silke Kaaber, 1 Thee Kiedel; Arv havde hun ikke at vente, Gæld ej heller at fordre, og saaledes var hun da nu naaet i sin sidste Havn, hvor hun dog holdt ud i over 15 Aar; thi først d. 2/9, 1788 døde Adam Oehenschlägers Mormoder, Anna Maria Hansen, 76 Aar gammel. Til at klæde hendes Lig blev af hendes Ejendele udtaget 1 Lagen, 1 Særk, 1 Hovedtøj og 2 Tørklæder; hendes øvrige jordiske Gods, der nu bestod af 1 Overdyne, 2 gl. Underdyner, 4 gl. Hovedpuder, 1 blaat Omhæng, 1 Kofte og Skiørt, 1 gl. Kofte og 2 gl. Skiørter, 1 Serk og 1 Pose, 3 gl. Bøger, 1 lidet gl. Chatol, 1 gl. Skab, 1 Stoel og 1 Lysemoer, 3 Huer og 10 Korsklæder, 1 Pudevaar og 2 Par Halværmer, 1 Tørklæde og 1 sort Fløjels Kyse, blev vurderet til ialt 2 Rdl. 3 Mk. 14 Sk. og indbragte ved Auktion 5 Rdl. 1 Mk. 13 Sk.⁵⁵⁾ Hun er utvivlsomt blevet begravet i Vartou Hospitals Afdeling af den efter 1760 i Brug tagne nye Assistents Kirkegaard, 3: paa den Del af Kirkegaarden, der ligger i Hjørnet mellem Kapelvej og det nye Kapel.

I Ægteskabet med sin 2. Mand har Anna Marie Berntsdatter haft i hvert Fald to Børn (den Omstændighed, at de begge er opnævnt efter Moderens Forældre, tyder stærkt i Retning af, at der har været et Par ældre Børn, opkaldt efter Faderens Forældre):

1. Martha Marie Hansen, født d. 10/9 antagelig 1746, død d. 6/5 1800 (se nedenfor).
2. Bernhard Anthon Hanscn, født o. 1752, død d. 17/3 1788 (se nedenfor).

De er begge to, henholdsvis i 1761 og 1766, konfirmerede i den tysk-reformerte Kirke i Kjøbenhavn,⁵⁶⁾ hvor Sønnen ogsaa lod sin yngste Søn døbe; antagelig er han da selv døbt i en tysk-reformert Menighed paa sit Fødested, der i Murerlaugets Protokol over antagne Lærlinge angives at være Bielefeld i Tyskland⁵⁷⁾; en Henvendelse til samtlige Kirkebogsførere i denne By om Daaben har været resultatløs — »født i Bielefeld« kan jo ogsaa blot betyde, at han er født i Nærheden af Bielefeld, men muligvis ligger Forklaringen i, at Faderen, som ovenfor nævnt, har været hvervet Soldat i Tyskland, og at Daaben er foretaget af en Feltpræst og indført i dennes Embedsbog. At Anna Marie Hansens har søgt den kjøbenhavnske reformerte Menighed om Hjælp til sin Søn vil ses af det følgende (S. 57); selv har hun næppe tilhørt Menigheden; derimod forekommer

i dens Daabsprotokol som Fadder ved et Soldaterbarns Daab i 1772 baade en Anna Maria og en Martha Marie, der kan være Moder og Datter.

III. Moderen.

Oehlenschlägers Moder bærer som ovfr. anført begge sin Mor-moders Fornavne og er efter sin Ægtefælles Opgivende i Stambogen »aus Copenhagen gebürtig« antagelig o. 1746, idet hun ved det i Oktober 1762 optagne Mandtal er »paa 17 Aar« $\circ$: nylig fyldt 16, i Juli 1787 angives hun at være 41 Aar og ved sin Død d. $\frac{6}{5}$ 1800 er hun 53 Aar, $\circ$: hun vilde i September s. A. fylde 54; hendes Fødselsdag ved vi nemlig Besked med fra hendes Søns første Poesi, et Lykønsk-ningsdigt i Anledning af denne Dag i 1789; det er dateret d. $\frac{10}{9}$.⁵⁸⁾ Men om hendes Fødsel og Forældrenes Navn har der i mange Aar hersket megen Usikkerhed, hvilket skyldes, at den kombinerede Daabs- og Vielsesattest, som hendes Ægtefælle netop i 1789 pro-ducerede, da han indtegnede sin Hustru i Enkekassen, er et sandt Conglomerat af Urigtigheder. Den er bevaret in originali⁵⁹⁾ og har følgende Ordlyd:

»In dem Kirchenbuche der Herr Zebaoths Kirche ist aufge-
zeichnet, daß Christian Heinrich Lange und seine Frau
Anne Margrethe Hansen 1745, d. 26. October schreibe
Ein Tausend, Sieben Hundert Fünf und Vierzig d. 26. October eine
Tochter haben taufen lassen welche Martha Marie genant
worden und daß Martha Marie Hansen d. 28te Novem-
ber 1778 mit dem Herrn Joachim Conradt Öhlenschla-
ger, Organist bey der Friedrichsberger Kirche, copuliert wor-
den, bezeuge mit meiner Hand und Kirchen Siegel. Kopenhagen
d. 29. August 1789.   J o h a ã Hieronymus Chemnitz.«

For det første er det en Foregribelse af noget senere end den omhandlede Vielse og derhos noget, der aldeles ikke fremgaar af Kirkebogen, at det er Organisten ved Frederiksberg Kirke, som er Brudgommen; baade i Kirkens Trolovelsesprotokol⁶⁰⁾ og Bog over Vielser⁶¹⁾ for dens tyske Menighed betegnes han som »Bedienter« — det første Sted tilføjes endda: »bey dem alt. Hrr. Gr. v. Moltke« og »beyde brachten den Erlaubniß Schein v. ihrer Herrschaft«. Dernæst er selve Vielsesaaret urigtig anført som 1778 i Stedet for som i Kirkebogen angivet 1777, hvad der som bekendt har givet Anledning til omdisputable Slutninger.⁶²⁾ Men den groveste Fejl er dog den højst mærkelige, urigtige Sammenstilling af en Daab og en Vielse som vedrørende samme og i Virkeligheden to helt for-skellige Personer — det siges ganske vist ikke i Attesten, at det er den samme, men Meningen er jo ikke til at misforstaa!

Det hele mærkelige Forhold synes at maatte forklares ved, at Klokkeren, som udskrev de to Attester, er slaaet ned paa en urigtig Martha Maria i Daabsbogen og ukritisk har udfærdiget Ekspeditionen; heller ikke Martha Marie Oehlenschläger selv eller hendes Mand kan have underkastet Attesten blot den svageste Kritik, da Angivelser af de urette Forældre dog maatte være mere iøjnefaldende for dem end for nogen anden; at ingen af dem har kendt den rette Daabsdag lader sig endda forklare. Nogen Sikkerhed for, at Martha Marie Hansen er døbt i Garnisons Kirke, haves som ovenfor anført ikke, men da Forældrene er viede der, er Sandsynligheden ret stor, og hun maa vel ogsaa selv have ment det, siden det netop er til denne Kirkes Protokol hendes Ægtefælle har henvendt sig for at faa Attesten. I Enkekassen har man næppe kritiseret den — ganske vist bar Faderen til den deri ommeldte Martha Marie et andet Efternavn, men Moderen hed jo i hvert Fald Hansen!

Allerede i 1915 er Attestens mærkelige Indhold paapeget af Dr. Louis Bobé i hans Udgave af Adam Oehlenschlägers Ungdomserindringer, se Anm. S. 221, hvor det anføres, at den omhandlede Daab ikke er indført i Garnisons Kirkes tyske Menigheds Kirkebog, men kan have været indført i den danske Daabsprotokol, der nu mangler, samt at der dog virkelig har levet en Soldat ved Navn Christian Heinrich Lange, som i Ægteskab med en Kvinde med et andet Navn, Maria Elisabeth Lehrs Tochter, fik en Datter, Maria Magdalena, døbt i Garnisons Kirke d. $22/12$ 1752, hvilket Barn blev begravet d. $11/10$ 1759; Forf. syntes dog klar over, at der her næppe kunde være Tale om den samme Person af Navnet Lange, som i den ominøse Attest⁶³).

Et Eftersyn af Garnisons Kirkes danske Menigheds Kirkebøger skaffer dog hurtig Rede paa, hvem det i Attesten af 1789 ommeldte Ægtepar er. Thi ganske vist mangler som anført den danske Daabsprotokol, der omfatter Tiden 1725—November 1745, men den næste i Rækken, paabegyndt i December 1746, er vel bevaret, og her findes Ægteparret Christen Hinr. L a n g a a r, aftakket Soldat, og Anna Margrethe Hansdatter som Forældre til et d. $24/10$ 1747 døbt Barn, Jørgen Hansen, til hvem bl. a. en Jørgen Hansen, fmtl. Moderens Fader, og en Jmfr. Margrethe Hansdatter stod Fadder. En Gennemgang af andre af Garnisons Kirkes Bøger viser fremdeles, at Christian Henrich L a n g a a r d v. Capt. Bæhrs Comp. af Fyenske Regiment d. $11/7$ 1737 er viet til Anna Margrethe Hansdatter⁶⁴); og at det er den samme Soldat, der i 1745 kaldes L a n g e, vil bl. a. ses af, at 2. Søndag i Advent d. $8/12$ 1737 communicerede af Fyenske Rgmt., Capt. Bæhrs [Comp.] Christian L a n g og Kone⁶⁵) — overhovedet anføres og staves Navnet paa de forskellige Maader; saaledes er det Christian Hinr.

L a n d s g a a r d s Kone, der, 32 Aar gl., er død og d. $\frac{1}{2}$ 1750 begravet i Kirkens lave Kirkegaard⁶⁶); da Enkemanden d. $\frac{22}{10}$ s. A. indgaar nyt Ægteskab med Anna Cathrine Caspersdatter Sløtel, kaldes han Chr. Hinr. L a n d g a a r d⁶⁷), og med dette Navn kaldes han, baade da hans eneste Barn af 2. Ægteskab, Christiane Josina, døbes d. $\frac{12}{8}$ 1751 (ogsaa til hende staar Jørgen Hansen Fadder), og da han selv, 40 Aar gl. er død og d. $\frac{25}{3}$ 1754 begravet i den lave Kirkegaard.⁶⁸) At denne Soldat i sit 1. Ægteskab kan have faaet en Datter døbt d. $\frac{26}{10}$ 1745, passer jo meget godt med, at hans næste Barn er døbt i Oktober 1747.

Et Forhold maa i denne Sammenhæng ikke lades ude af Betragtning: Hans Hansen og Chr. Henr. Langgaard har staaet ved samme Regiment omend, saa vidt det kan ses, ved to forskellige Kompagnier, og kan altsaa have kendt hinanden; endvidere er den sidstnævntes Kone en Hansdatter — hun kan eventuelt være Søster til Hans Hansen. Er det da muligt, at Martha Marie virkelig skulde være Chr. Henr. Langgaards Barn og — da han synes at have haft mange Børn — være antaget i Barns Sted af Hans Hansen og Anna Maria Berntsdatter? Hermed kan den mærkelige Daabsattest og Ægteparret Oehlenschlägers kølige Forhold overfor dens tilsyneladende kapitale Fejl forklares. Tanken maa dog vist afvises; Joach. Conr. Oehlenschlägers Tilførsel i Stambogen lader sig vanskelig forene dermed — hvorfor skulde han alene have anført sin Hustrus Pleje- eller Adoptivforældre, hvis han vidste, at hun var Barn af helt andre Folk? Afgørende maa det dog være, at hans Søns Fødselsdagsdigt til Moderen forudsætter, at Fødselsdagen er d. $\frac{10}{9}$, mens Attestens Daabsdag først er den $\frac{26}{10}$. Saalænge havde man ikke i 1745—46 ventet med at døbe et Barn. Der maa, som anført, foreligge en Forveksling mellem to Martha Maria'er, hvoraf den ene, hende vi har med at gøre, er Datteren af Hans Hansen og Anna Maria Berntsdatter Severin.

Om hende ved vi iøvrigt fra hendes yngre Aar kun, at hun 1761 er konfirmeret i Kjøbenhavn i den tysk-reformerte Kirke⁶⁹), og at hun 1762, 17 Aar gammel, boer hos sin Moder i Adelgade, nu Gade Nr. 52. Antagelig er det gennem Moderens Forbindelser med Sognepræst Josias Lorch, at hun har faaet Plads hos den tyske Hofpræst, Dr. J. A. A. Cramer, fra hvis Hus hun — da Cramer i 1771 blev Generalsuperintendent i Kiel og forlod Kjøbenhavn — som Kammerjomfru er kommet i Tjeneste hos Grev Adam Moltkes Hustru. Før hendes Ophold i det Cramerske Hus skal hun efter sin Søns Opgivende have »i sin tidligste Ungdom« været i Huset paa Landet »hos en Slægtning«, Forvalter Bruun paa Herlufsholm. Hvorledes det forholder sig med dette Slægtskab, kan ikke endnu forklares; den af Dr. Louis Bobé givne Forklaring⁷⁰): at Forbindelsen vistnok

»maa søges gennem hendes Stedfader Marqvart Bolt, hvis Fader(?) Regimentskvartermester Peder Bolt var gift med Ivar Bruuns Søster Cathrine † 1736« maa bero paa en lapsus, idet Marqvart Bolt jo ikke var Martha Marie Hansens, men hendes senere Ægtefælles, Joachim Conrad Oehlenschlägers Stedfader.

Hendes senere Skæbne er omtalt i Sønnens Erindringer og kommenteret i de dertil knyttede Oplysninger fra Dr. Bobés Haand, hvortil der derfor her henvises, idet det blot skal medtages, at Joach. Conr. Oehlenschläger i Stambogen ikke nævner sin Vielsesdag og anfører sin første Søns Fødsel og Daab paa følgende Maade:

»1778 d. 2ten Februar wurde meine geliebte Frau mit einem jungen Sohn entbunden welcher d. 3ten Febr. wieder in der Ewigkeit ging, er bekam in der hochh. Taufe den Nahmen A d a m G o t l o b.«
H v o r dette Barn er kommet til Verden, vides ikke; mulig vil det nu, da Fødselsdagen er oplyst, være muligt at finde en Kirkebogstilkørsel om dets Daab eller Begravelse.

IV. Morbroderen.

Om sin Morbroder fortæller Adam Oehlenschläger uden noget Sted at nævne hans Navn⁷¹⁾: »Hun [o: Digterens Moder] havde haft en Broder et meget smukt ungt Menneske, fuld af Aand og Hierte. Han lærte Murerprofessionen, blev Svend og var, som jeg har fortalt, nys omtalte [Murermester og] Major L a n g e s⁷²⁾ Ungdomsven . . . . Det unge Menneske faldt engang i et Værtshuus i Hververnes Hænder, blev Soldat, og siden var der ingen Mulighed for at faa ham frelst, da min Fader ikke kunde betale Løsesummen for ham. Jeg tænkte paa ham, da jeg digtede Scenerne med Rudolf i D i n a.⁷³⁾ Den ældste Søster, min Moster, var den velhavende Kjøbmandskone, men maa vel ikke have været istand til at gjøre noget for sin Familie, da hendes Broder blev Soldat, og hendes Moder døde i Vartou. Af Fortvivlelse givtede det unge Menneske sig nu med en Tjenestepige, fik to Børn — og havde Gud været lovet overstridt og var død, da jeg kunde skionne. Min Fader besøgte engang med mig Enken paa et Loftskammer i Adelgaden; og det kommer mig for, at jeg hverken før eller siden har seet Mage til usigelig Nød. Det var en haard Vinter, og hun laa i Sengen med Børnene under Dynen, for ikke at fryse ihjel. Min Fader hjalp saa godt han kunde.« I det følgende nævner Oehlenschläger Morbroderens Datter ved Navn F r e d e r i k k e, og denne Oplysning sammenholdt med, hvad der af Dr. Louis Bobé kunde meddeles om Datterens Ægteskab med Malersvend Johan Helms⁷⁴⁾ har gjort det muligt — da først Frederikkens Død, derved hendes Alder og omtrentlige Fødeaar og ad denne Vej omsider hendes Daabsdata var

udfundet — at fremskaffe de følgende Efterretninger om Adam Oehlenschlägers Morbroder, Bernhard Anthon Hansen.

Som ovenfor nævnt kendes dennes Fødselsaar og -Sted ikke; ved det københavnske Mandtal i Efteraaret 1762 var han efter Moderens Opgivende »11 aar til Pinsedag«, o: det følgende Aar, 1763, da Pinsedag faldt paa den 22. Maj; paa Folketællingslisten for $\frac{1}{7}$ 1787 angives han at være 35 Aar og ved sin Død d. $\frac{17}{3}$ 1788 36 Aar; han er da født o. 1752. Naar det i en Kalenderoptegnelse fra Adam Oehlenschlägers Haand skal hedde, at han d. $\frac{13}{7}$ 1792 besøgte sin Morbroder paa dennes Fødselsdag⁷⁵), maa allerede Aars-tallet være urigtigt, da Morbroderen da i 4 Aar havde været død, og Dagen kan da heller ikke efter det ovenanførte være rigtig. Men da han efter sit eget Udsagn (se ovfr.) ikke selv har kendt Morbroderen, men vel hans Enke, er Besøget maaske gjort paa hendes Fødselsdag; hun levede ihvertfald 1792.

I 1766 konfirmeredes Bernhard Anthon Hansen i tysk-reformert Kirke; allerede som o. 9-aarig Dreng har Bernhard Hansen d. $\frac{12}{9}$ 1761 faaet Klæder af den s. A. stiftede Kasse til Beklædning af fattige Skolebørn hørende til den reformerte Menighed i Kjøbenhavn⁷⁶); i 1763, hedder det i Beretningen om Kassens Virksomhed, blev 2 af Drengene og 1 Pige af Menigheden konfirmerede og fik deres Udstyr af Kassens Midler, »Daniel Bloch, Friederich Klökermann und Bernhard Hansen aber wurden von ihren Eltern vor der Konfirmation weggenommen, und hatten also kein Theil mehr an dieser Stiftung.« Konfirmeret blev Drengen dog altsaa alligevel i Menigheden, og Aaret efter lod Muremester Henrich Brandemann*) i Laugets Protokol indskrive⁷⁷): »Bær-vartus Antonius Hansen født i Bielefeldt i Tydskland paa lære i 3 Aar.« I Marginen er tilføjet: »1771, d. 23. Julij løsgivet og fick trøgt Lære brev«; at Drengen ikke har haft det helt behageligt i sin Læretid, fremgaar af hans Moders ovfr. S. 14 omtalte Klage af $\frac{26}{6}$ 1769 over Svenden Daniel Krüger, der mishandlede hendes Søn. Den fra Konfirmationsregistret afvigende Form for Drengens Fornavne er værd at bemærke. Han er jo tydelig nok opkaldt efter sin Morfader Bernt Antoni Severin ligesom Søsteren efter sin Mormoder; da han er født i Westfalen, ligger det nær at antage, at Kirkebogsføreren har ladet sig paavirke af den kendte nordtyske Helgen, Biskop Bernwards Navn, til at fordreje Drengens.

*) Holsteneren Henrich Brandmann el. Brandemann, der var optaget i Murerlauget $\frac{23}{4}$ 1762 og $\frac{26}{4}$ s. A. vandt Borgerskab i Kjøbenhavn, erhvervede ved Skøde af $\frac{22}{10}$ 1767 Ejendommen St. Annæ Vester Kv. Mtr. Nr. 193 i Borgergade; d. $\frac{4}{4}$ 1803 blev læst hans Disposition om, hvad der skulde gøres ved Gaarden efter hans Død. Den $\frac{9}{6}$ 1807 tilskødedes den Major v. det borg. Korps og Raadmand Philip Lange. Paa dens Grund ligger nu den Sukkerfabrikkerne tilh. Ejendom Borgergade Nr. 33.

Kun som ægtefødt kunde han oplages i Lauget som Lærling, og man maa da antage, at Moderen ved hans Indskrivning har produceret en tysk Daabsattest for ham, der ellers ikke har været benyttet, og som angav hans Fornavn som i Laugsprotokollen indført. Det vil af Fortegnelsen nedenfor over Bernhard Anthon Hansens Børn ses, at den tyske Navneform hos et af dem gaar igen i en yderligere forvansket Skikkelse.

Adam Oehlenschlägers Beretning om Morbroderens tvungne Hvervning viser sig at være rigtig. Den 12. Febr. 1770 blev Hof-Murmester Brandemans Dreng **A n t h o n B e r n h a r t H a n s e n** »paa en voldsom Maade indbragt i det Huus i Peder Madsens Gang, hvor han siden om Aftenen skal have engageret sig til at tjene som Fuselier« ved det danske Livregiment til Fods i Oberstløjtnant v. Barners Kompagni. Hans Mester udtog straks Klage mod Regimentet; der holdtes Krigs- og Politiforhør, men ved Politi- og Kommercekollegiets Kendelse af 26. Marts 1771 afgjordes Sagen af de 8 civile Dommere med 3 militære Bisiddere derhen, at Anthon Bernhard ved 4 Musketereres eedelige Vidnesbyrd fandtes overbevist om frivillig (!) at have engageret sig til at tjene ved Regimentet i 6 Aar mod 30 Rdl.s Haandpenge, hvoraf han straks af Løjtnant J. H. Darre — kendt som dygtig Hverver — havde modtaget de 4 (der samme Aften var blevet drukket op); dog blev der af 2 af de civile Dommere afgivet dissentierende Vota. Med en Supplik, som anbefalede af den samme Magistrat, der nylig havde dømt ham, søgte og fik Muur-Dreng Anthon Bernhard Hansen d. 24. Maj 1771 fri Proces under event. Appel af Kendelsen, men Prokurator P. S. Balling, der beskikkedes ham til Sagfører, har dog, da det kom til Stykket, ikke turdet vove Apellen; Sagen ses i hvert Fald ikke indbragt for Højesteret ⁷⁸⁾. Intet har da kunnet frelse den unge Murer fra efter udstaaet Læretid i Juli 1771 at vedgaa sin Capitulation paa 6 Aar, der maa være blevet forlænget, siden han døde i Tjenesten 1788. I Efteraaret 1771 rykkede Regimentet ind i de nye kjøbenhavnske Kaserne, og her har han da boet i »Sølvfløjen«, til hans Afdeling alter i Efteraaret 1775 lagdes i Borgerkvarter i Kjøbenhavn for ved Paasketid 1776 at forlægges til Helsingør.

Den ²⁹/₈ 1776 fremstod for Danske Livregiments Justitsprotokol Musketér **A n t h o n B e r n h a r d H a n s e n** og producerede en af Løjtnant Hveberger udstedt Friseddel (»Trautschein«), hvorefter han maatte indgaa Ægteskab.⁷⁹⁾ Regimentet garnisonerede paa dette Tidspunkt i Helsingør, og i denne Bys St. Marie Kirke viedes d. ³/₁ 1777 Anthon Bernhard Hansen, Mousquetier bey des Herrn Oberst v. Barners Compagn., til Jomfru **C h r i s t i n e T ø n d e r**, efter at de d. ³⁰/₈ 1776 var blevet trolovede og der d. ⁸/₁₂ s. A. første Gang var lyst for dem; Bruden betegnes senere, ved

Mandens Død, som Johans Datter; hun var et Par Aar ældre end sin Ægtefælle. Parret har haft følgende Fællesbørn:

1. Casper Bernhard, født paa Fødselsstiftelsen i Kjøbenhavn og døbt dér d. $19/4$ 1775 »med Tegn 169«. ⁸⁰⁾ Navnet Casper i Forbindelse med hans nedennævnte Søster Frederikkens henleder uvilkaarligt Tanken paa det af Vilh. Andersen givne ⁸¹⁾ Skæmte digt, som Adam Oehlenschläger i sin Søster Sofies Hjem har skrevet om Kusinen Frederikke og Caspar Ka'l. Versene opfatter det fortrolige Forhold mellem de to som Bebudelse af en forestaaende Ægteforening — det er jo næsten utroligt, om Digteren, der vidste, at Frederikke var hans Søkendebarn, ikke ogsaa skulde have været klar over, at Casper var hendes Broder; mindre mærkeligt er det, hvis Sophie Ørsted, der havde Kusinen i sit Brød som Tjenestepige, ogsaa har beskæftiget sin fattige Fætter som Karl. Der foreligger ialt Fald her et Forhold, som foreløbig maa staa uklaret hen.
2. Juliane Marie, født i Helsingør og døbt d. $28/7$ 1777 i St. Marie Kirke; ved hendes Daab staar Faderens Kompagnichef, Oberst v. Barner, Fadder.
3. Anna Birgitte, født og døbt *ibid.* d. $23/1$ 1779.
4. Barbardus [sic!] Antonius, født og døbt d. $30/12$ 1780 *ibid.*
5. Sophia Friederica, født og døbt d. $19/4$ 1782 *ibid.* Blandt hendes Faddere mærkes Mr. Jacobsen og Sophia Hedevig, Christen Jacobsens Frau im alten Kloster; han var Broder til den fra Johs. Ewalds Levned kendte Kromand Ole Jacobsen i Rungsted. ⁸²⁾ Til hvad der allerede andetsteds er oplyst om Sophie Frederikkens senere Skæbne ⁸³⁾, kan føjes følgende. Hun viedes d. $8/9$ 1805 paa Frederiksberg til Ungkarl og Malersvend Johan Helms; fik d. $12/12$ s. A. en Datter, der d. 15. s. M. døbttes Marie Kirstine Conradine, og til hvem Joach. Conr. Oehlenschläger ikke — som af ham selv i Brev af $17/12$ 1805 til Sønnen anført — stod Fadder; det gjorde derimod Student Ørsted, Farverenken Mad. Møller og Jomfru Trine Ørsted. Den $2/10$ 1806 fødte hun atter en Datter, som d. $26/10$ s. A. døbttes Engel Sophie Albertine og døde 6 Uger gl. d. $14/11$ s. A. Den $22/2$ 1808 døde borgerlig Artillerist Johan Helms Hustru Sophie Frideriche Hansen, 25 Aar gl., af Brystsyge i St. Lårsbjørnsstræde 176 og begravedes 26. s. M. paa Vor Frue Kirkes Assistentens Kirkegaard. ⁸⁴⁾

Endelig fødtes i Kjøbenhavn og døbttes i Tysk-reformert Kirke Ægteparrets sidste Barn:

6. **Johan Christian**, født mellem 13. og 14. Marts 1785, og døbt 19. s. M. i Kirken, død og begravet allerede $24/12$ s. A. i Frijord. Blandt Fadderne til dette Barn nævnes foruden Sr. Lange, antagelig Faderens gamle Ven og Fagfælle, Murmester Philip Lange, en »Hr. Ellenschläger«, der utvivlsomt er Faderens Svoger, Organist Joachim Conrad Oehlenschläger.⁸⁵⁾

Paa Folketællingslisten i 1787 findes Familien opført som boende i St. Anna Vester Kvarter, Borgergade (Mtr.) Nr. 106, nu Gade Nr. 38; Anthon Bernhard Hansens Alder er angivet til 35, hans Hustrus til 37 Aar; af Børnene mangler Anna Birgitte og Johan Christian, der antagelig er døde, og den næstældste Søns Navn har nu faaet Formen **Bawardus Antonius**.

Aaret efter Folketællingen døde Musketer ved Danske Liv Regiments 6. Comp. Anthon Hansen, 36 Aar gl., af »tærende Syge«, og d. $18/3$ 1788 begravedes han paa Garnisons Kirkegaard udenfor Stadens østre Port.⁸⁶⁾ Familien boede da i Adelgade Mtr. Nr. 287 (nu Gade Nr. 47 og 49), men den syge Soldat var allerede d. $15/12$ 1787⁸⁷⁾ ført til Frederiks Hospital, hvor Døden indtraf d. $16/3$. Ved det d. $3/4$ s. A. holdte Skifte⁸⁸⁾ oplyser Enken, at den afdøde ikke forhen havde været gift, og at der af Ægteskabet med hende efterlades 3 Børn: Caspar Bernhard, 13 Aar, Juliane Marie, 11 Aar og Sophia Friderikke, 6 Aar; herefter skulde Bawartus el. Barbardus Antonius være død i Mellemtiden mellem $1/7$ 1787 og $3/4$ 1788, men han ses ikke at være anført i Kirkebøgerne som begravet. Enken erklærede intet at eje, og Commander-Sergeant V. Ploenius, der mødte ved Forretningen, bekræftede dette og oplyste, at den afdøde intet ved Compagniet havde tilgode, men derimod blev en stor Del skyldig — som allerede var afskrevet som tabt, og da der saaledes intet var at behandle, blev Forretningen sluttet.

I 7 Aar overlevede **Christine Johansdatter Tønder** sin Mand; først d. $30/1$ 1795 bukkede hun, 48 Aar gl., under for Nød og Sygdom — som Dødsårsag angives: Svindsot — og to Dage efter førtes hun fra sin fattige Bolig i Adelgade Mtr. Nr. 222, nu Gade Nr. 38, til Garnisons Kirkegaard uden for Stadens østre Port⁸⁹⁾. Noget Skifte efter hende ses ikke at være foretaget.

Utænkeligt er det ikke, at der kan leve Efterkommere af Caspar Bernhard og Juliane Marie Hansen, der saaledes kan regne sig i Slægt med »Nordens Digterkonge«.

Noter.

1) Oehlenschlägers Ungdomserindringer, udgivne ved Louis Bobé, Kbhvn. 1915 — i det følgende citeret som Oe. U. — S. 5 f.

2) »Stam Buch gehörig August Henrich Öhlenschläger Anno 1742 d. 28. Januarius.« Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. 8° Nr. 674.

- 3) Kristian Arentzen: Adam Oehenschläger. Litteraturhistorisk Livsbillede. 1879, S. 4.
- 4) Oe. U. S. 220, Anm. ad S. 2, Lin. 10.
- 5) Borgerskabsprotokol 1699—1723 (Kjbhvns Raadstuearkiv).
- 6) Frue Kirkes Vielsesprotokol 1704—13.
- 7) Lønnen var 10 Rdl. maanedlig; F. V. Mansa: Pesten i Helsingør og Kiøbenhavn 1710 og 1711, Kbhvn. 1854, S. 79.
- 8) Kjøbenhavns Skiftekomms.s Behandlingsprotokol II. 1721—25, S. 869.
- 9) Kjøbenhavns Overformynderis Hovedbog Lit. C. 1712—22 S. 599. Myndlingens Forældre var Niels Søfrensen Botellerer paa Skibet Damsborg »som blef med samme Skib« og hans Efterleverske Magdalene Christensdatter.
- 10) l. c. S. 772.
- 11) K. C. Rockstroh: Frue Kirkegaards Overførelse til Batteriet Trekroner i 1823, »Berl. Tid.« for ²⁵/₇ 1925.
- 12) som ⁵/₁).
- 13) H. Malling: Vielser i Kjøbenhavn 1721—24 (Ms. i Raadstuearkivet).
- 14) Kjøbenhavns Byting. Oblig. m. Pant i faste Ejendomme 1728. Dok. er først læst til Tinge ¹⁸/₁₀ 1728, men udstedt ¹²/₁₂ foreg. Aar.
- 15) Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728. Kbh. 1906, S. 49.
- 16) Se om dennes Død og Begravelse og Skandalerne ved denne Lejlighed Dr. O. Nielsen: Kjøbenhavn under Kong Frederik den Fjerde, 1892, S. 120 ff.
- 17) Mag.s Resol. Prot. 1729—30, S. 39.
- 18) l. c. S. 122, 236, 366 og 432.
- 19) Som i ¹⁴/₁ S. 398.
- 20) Se saaledes Kjøbenhavns Gældskommissions Protokol for 1730, S. 76, 90 og 159; for 1731 S. 90.
- 21) Mag.s Resol. Prot. 1730—31, S. 367.
- 22) Police Nr. 942 i Kbhvns Brandfors.s Policeprot. (Landsark.).
- 23) Kjøbenhavns Byting. Prot. over Oblig. m. Pant i fast Ejendom. Huset betegnes her som beliggende »for an udi Pilestræde mellem Rasmus Hansens Hus p. d. nordre og Peruvemager Servings Enkes inboende Hus p. d. syndre Side; dette sidste er Huset nærmest Østergade.
- 24) Nikolai Kirkes Stolebog (i Raadstuearkivet) 1722—39. 1733 S. 12; 1734 S. 38 b og 63; 1739 S. 30 og 59.
- 25) Sjæll. aabne Breve 1748 Nr. 108. Jep Buchs Ansøgning er dat. d. ²/₃ Kongens Resol. d. ⁸/₃ og Bestallingen udfærdiget d. ¹⁵/₃ s. A.
- 26) Mag.s Resol. Prot. 1749, S. 355.
- 27) Helligaands Kirkes Bog 1713—56; Frue Skoles Ligbog for de paag. Aar.
- 28) Rigsarkivets Kartotek over kgl. ansatte u. Rentekammeret.
- 29) Kirkebog for Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn 1704—13.
- 30) Trinitatis Kirkebog. Døbte og Viede.
- 31) Fortegnelse over de Aar 1728 afbrændte Gaarde og Huse.
- 32) Stadens Overformynderibog Anno 1712 Lit. C S. 772; Afkalds Prot. S. 130 Nr. 18.
- 33) Borgerskabsprot. 1724—48.
- 34) Fortegnelse over Indvaanerne i de af Branden 1728 skaanede Bydele.
- 35) Indkvarteringsmandtal 1727.
- 36) Vægtermandtal 1729.
- 37) Lygte- og Sprøjteskats Mandtal 1729—30.
- 38) Som i ⁶/₁).
- 39) Frederik Hjort: Slægten Gjerløff, Odense 1904, S. 130.
- 40) Oe. U. S. 38 og 42.

- 41) Helligaands Kirkes Ligprotokol 1757—1813.
- 42) Hof- og Stadsrettens »Hvide Bog« Nr. 1 1809—11, S. 279.
- 43) Garnisons Kirke. Viede, danske og tyske Menighed, 1732—1769.
- 44) Hirsch: Fort. over danske og norske Officerer 1648—1814 IV. Ms. p. det kgl. Bibl.
- 45) Se det i Note 3 nævnte Skrift af Kr. Arentzen S. 3.
- 46) Joakim Larsen: Bidrag til Kjøbenhavns Skolevæsens Historie 1881, S. 36.
- 47) Oe. U. S. 4—5.
- 48) Magistratens Resol. Prot. 1765, S. 292.
- 49) » » » 1767, S. 19.
- 50) » » » 1768, S. 620.
- 51) » » » 1769, S. 170.
- 52) » » » 1771, S. 197.
- 53) Vartov Hospital's Arkiv Direktionens Senge 1761—1805 (Incl.).
- 54) » » » Examinations Prot. over Lemmernes Ejendele 1760—1837 S. 109 b.
- 55) » » » Auktionsprot. 1776—1798 S. 268 b, Nr. 662—75. (Vartovs Arkiv i Kbhvn.s Raadstue-Arkiv).
- 56) »Nahmen-Register der ... in der ev. reform. deutschen Gemeinde Getauften Confirmierten« o. s. v. 1686—1810 i Landsarkivet for Sjælland. Selve Konfirmationsprotokollen, der er benyttet saa sent som o. 1899, se Pers. hist. Tidsskr. 4. R. 2. B. S. 58, Fodnote ²), er siden — hvor utroligt det end lyder! — forsvundet i Kirkens Værgø og har ikke været til at opspore. Den vilde bl. a. antagelig give en lille Oplysning om de to Søkendes Fader.
- 57) Muur- og Steenhuggerlaugets Protocol 1749, S. 189 b.
- 58) Vilh. Andersen: Adam Oehenschläger. Ungdom. 1899. S. 15.
- 59) Ny Enkekasse Nr. 2388. Originalen paa et 4° Ark; selve Attesten med een Haand, formodentlig Klokkerens, Underskriften med en anden (den tyske Sognepræsts).
- 60) Den Herre Zebaoths Kirkes Trolovelsesprotokol for den tyske Menighed 1770—1816; Parret blev trolovet d. 4. November og kopuleret den 28. s. M. 1777.
- 61) Garnisons Kirke. Vielser 1769—1815, Teutsche Gemeine [sic!] S. 33.
- 62) Først hos Kr. Arentzen i hans Mindeskrift 1879, S. 7; dernæst hos Vilh. Andersen, l. c. S. 14; det rette Forhold er oplyst af Louis Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familierekreds V Bind. Kbh. 1902, S. 200; paa den dér anførte Stamtavle over Familien Oehenschläger figurerer dog fremdeles den Dag for Moderens Daab, der sikkert er urigtig, naar hendes Fødselsdag er 10. Septbr.
- 63) Christian Heinrich Lange, Musketer v. det lollandske Regiment, var allerede gift med Maria Elisabeth Lehrns Datter i 1747, da Parret d. $\frac{3}{3}$ fik en Datter, Anna Dorthea, døbt i Helsingørs St. Marie Kirke (S. 69).
- 64) Copulationsprotokol ved den Herre Zebaoths Kirke, dansk og tysk 1732—1769. Jermis (Jeremias?) Johan Bär eller Beer blev Kaptajn og Komp. Chef ved fynske gew. Inf. Regt. $\frac{4}{11}$ 1733; Major af Inf. $\frac{8}{12}$ 1738, Major i Regim. $\frac{10}{1}$ 1739; Afsked $\frac{21}{12}$ 1744.
- 65) Samme Kirkes Skriftebog 1732—1745.
- 66) Begravelses Protokol for Garnisons Kirkegaard i Byen 1706—1807.
- 67) Som i ⁶⁴).
- 68) Som i ⁶⁶).
- 69) Se ⁵⁶).
- 70) A. Oe. U., Anm. S. 221 ad S. 5, L. 24.

- 71) Oe. U. S. 41 f.
- 72) l. c. S. 228, Anm. ad S. 41, L. 19.
- 73) Oehlenschlägers poetiske Skrifter, udg. af F. L. Liebenberg, 11. Del 1859. Stedet findes i Tragediens 2. Handling, S. 305 ff.
- 74) Oe. U. S. 228, Anm. ad S. 42, L. 19.
- 75) l. c. Anm. ad S. 41, L. 3 f. n.
- 76) »Des Reformierten Erziehungs-Hauses Protocoll Lit. A.«, paabegyndt 1764, men indledet med en historisk Fremstilling af den i 1761 stiftede Beklædningskasses Virksomhed. Protokollen beroede, da jeg i 1925 benyttede den, hos 2. Præst ved den tysk-reformerte Menighed.
- 77) Muur- og Stenhuggerlaugets Protocol 1749, S. 189 b.
- 78) Danske Liv-Rgt. Justitsprot. 1765—75, S. 151 ff. (Hærens Arkiv). — Kbhvn. Pol. og Komm. Koll.s »Stævningsprotokol« 1766—71; Vot.prot. 1756—71, S. 372 b, og Domprot. 1759—1771, S. 573 No. 34. Mag.s Resol.prot. 1768—71, S. 662 (Raadhus Arkivet). — Danske Canc. Supplik. Prot. 6 Q No. 893 og do. 1 A No. 78; sammes 1. Dep.s Registr. 1771—73 No. 39 (D) og Missiver No. 52 (Rigs Ark.).
- 79) Justitsprotokol for det kgl. Danske Livregiment til Fods $\frac{9}{1}$ 1776— $\frac{18}{5}$ 1780 (Hærens Arkiv).
- 80) Fødselsstiftelsens Døbe-Protokol 1753—81.
- 81) Vilh. Andersen: Adam Oehlenschläger. Ungdom. S. 90.
- 82) Johannes Ewalds Levnet og Meninger, udg. af Louis Bobé, 1901, S. 340.
- 83) Oe. U. S. 42 og Anm. S. 228.
- 84) Vor Frue Kirkes Daabsprot. 1805—1813; sammes Ligprotokol 1794—1813; Kjøbenhavns Skiftekom.s Forsegl. Prot. $\frac{5}{4}$ 24, S. 425, for 1808.
- 85) Tysk reformert Kirkes Kirkebog 1686—1794, S. 224.
- 86) Begravelsesprotokol for Garmlsons Kirkegaard udenfor Stadens østre Port. 1793, S. 114 b.
- 87) Prot. over Frederiks Hospital for 1787 Nr. 2077. At han her betegnes som født i Kbhvn. kan der næppe lægges Vægt paa. Han blev indlagt, efter Rekvisition af Kaptajn Roepstorff, paa Stue MM Nr. 5.
- 88) Skiftekom.s Forsegling Prot. Nr. 9 1781, Nr. 1089, S. 327.
- 89) Som ⁸⁶⁾ S. 163.
-

2 Breve fra Marechal af Frankrig. Valdemar Friherre af Løvendal til Grevinde Anna Sophie Schack, født Rantzau.

Ved **Jørgen Swane.**

I Militært Tidsskrift, 20. Aarg. 1891 pag. 73—124 har Kaptain, senere Generalløjtnant A. Tuxen skreven en Afhandling om Marechal af Frankrig Valdemar Løvendal (1700—1755) og hans Forhold til Danmark, hvoraf i store Træk fremgaar, at Gesandten i Paris Grev Johan Hartvig Ernst Bernstorff paa Foranledning af Geheimeraad Johan Sigismund Schulin i Slutningen af 1748 henvendte sig til Løvendal for at føle sig for, om Løvendal mulig kunde tænke sig at blive sat i Spidsen for den danske Hær.

Da Løvendals Sager paa det Tidspunkt ikke stod særlig godt ved det franske Hof, var han i og for sig villig til at forlade Frankrig og tjene Danmark, naar han i økonomisk Henseende kunde blive holdt skadesløs. Herpaa strandede Sagen imidlertid, idet Løvendal ønskede at faa 18 000 Rdlr. i Gage, et Regiment, Udstyr til en lovet Bolig og et Amt i Nærheden af København, medens Bernstorff, som Løvendal ogsaa skriver i nedenstaaende Brev af 2. Februar 1751, kun kunde tilbyde — foruden Titelen som Generalfeltmarechal — 16 000 Rdlr., et Regiment (Livgarden til Hest) og en Bolig, medens der ikke kunde være Tale om Udstyrelse af denne, og ei heller om at overlade ham et Landgods.

Dette Tilbud fra Danmark var at betragte som et Ultimatum, men da Bernstorff forelagde det for Løvendal, vilde han hverken modtage Tilbudet eller afslaa det. En Maaned senere bebudede han at ville komme til Preetz, hvor en Søster var Conventualinde, for der paany at underhandle med en Udsending, men man var nu her bleven ked af Sagen, saameget mere som Krigsfaren var drevet over, og Schulin sendte da Bernstorff 21. Oktober 1749 et fortroligt Brev, hvorefter han under ingen Omstændigheder maatte genoptage Forhandlingerne, og overfor Løvendal beklage, at Danmark ikke kunde byde ham de Vilkaar, der svarede til hans høje Værd og udmærkede Fortjenester.

Sagen var herefter afsluttet fra Danmarks Side og synes ikke at være genoptagen.

For Løvendal var Sagen — paa Grund af hans derangerede økonomiske Forhold — i altfor høj Grad et Pengespørgsmaal, og medens Forhandlingerne endnu stod paa, fik han i Oktober 1749 af Ludvig XV, da denne skal have faaet Underretning om, at han vilde forlade Frankrig, sine Indtægter forhøjet med 30 000 Livres og 5. Januar 1751 fik han yderligere 17 000 Livres.

Skønt Løvendals Indtægt herved betydeligt forøgedes, har han, som det vil ses af nedenstaaende Brev af 2. Januar 1751, alligevel kunnet tænke sig at træde i Danmarks Tjeneste, hvorfor han beder

Grevinde Anna Sophie Schack, der overfor ham havde udtrykt Ønsket om, at han skulde stille sig i sit Fædrelands og sin Konges Tjeneste, om at underrette ham om, at Forholdene skulde have ændret sig, — i 1750 var Schulin død, — og i Brev af 15. April 1752 gentager han Opfordringen.

Brevene, der findes i Grevinde Anna Sophie Schacks Privatarkiv i Rigsarkivet, er skrevet til Grev Hans Schacks (1676—1719) 2den Hustru Anna Sophie Rantzau (1689—1760), Datter af Geheimeraad Chr. Rantzau til Rastorf, — Brevet af 2. Januar 1751 findes tillige i en Afskrift, — og kan, selv om de ikke bringer store Nyheder, betragtes som et Supplement til fornævnte Afhandling, i hvilken disse Breve ikke findes omtalt.

Madame

Ma très honorée Cousine.

Vous aurez été surprise, de ne point recevoir de mes nouvelles après celle, que j'ay en L'honneur de Vous écrire. Mais ne pouvant vous mander rien de fixe par rapport à mon voiage j'ay mieux aimé differer, jusqu'au moment de mon Depart plutôt que d'avancer quelquechose d'incertain. Mon premier projet etoit de commencer ma tournée par Hambourg, et aller de La en Saxe et en Pologne, Mais La mort de mon homme d'affaires dans ce dernier País, y a mis mes affaires dans une si grande confusion, qu'il faut que j'y remédie moy meme avec beaucoup de promptitude, si je ne veux être exposé à bien de pertes. J'ay donc preferé d'y aller en droiture finir L'arrangement de mes interets en quatre ou six semaines et venir en suite avec plus de Loisir en Holstein. Je gagne outre cela Le tems qu'il me faut pour recevoir une reponse de votre part, sur tout ce que je vais avoir L'honneur de vous exposer.

Vous avez désiré de tout tems ma très honorée Cousine, que je revinsse au Service, de mon Legittime Roy et de ma patrie. Le sort s'y étoit opposé et m'a bien servi, si je ne me suis point rendu alors a cette vocation je puis peutetre me flatter, que Le commandement des armées et des Expeditions qui ont roulé sur moy depuis, m'auront rendu plus propre au service d'un Roy, qui merite d'être bien servi par tant de raisons.

Il y a un an que Mr. de Bernsdorff me fit L'honneur de me faire des propositions de La part de Sa Majesté et cela par Le canal de feu Mr. de Schulin; on eut la bonté de m'offrir, Le grade de General feldmarechall, 16000 ecus du País, un hotel convenable à Copenhague et un Regiment. Les appointemens n'ayant pas été a ce point des Le commencement, cela occasionna des pourparlers, et je crus ne devoir plus marchander avec mon Souverain, et Laisser

au tems et aux services, que je rendrois le soing de me procurer une augmentation dans mon Etat si j'en avois besoing;

L'acquisition d'un Duché en France, L'établissement de ma famille, et d'un grand hotel à Paris, n'apportait aucun obstacle dans mon esprit mais en obligeoit de prier Mr. de Bernsdorff de vouloir bien me donner du tems pour m'arranger et tacher de m'obtenir quelque somme d'argent pour faire face a quelque dette, qui se pourroit trouver a La suite de tant d'établissements ey dessus mentionnés, qu'il faudroit satisfaire indispensablement avant que de partir, pour ne point donner a parler. Laquelle somme ne passoit pourtant pas Les appointemens d'une Armée.

Tout cela trouva difficulté, et soit que d'autres incidens fussent survenues, soit que L'on crut que je n'agissois pas rondement Mr. de Bernsdorff eut ordre de laisser tomber toute cette affaire, Lorsque j'étois sur le point d'aller en Holstein.

J'ignore, Ma tres chere Cousine si vous etes en Liaison avec Mr. de Bernsdorff, mais il conviendra de tout ce que je viens de vous dire. Je vous prie de vous faire instruire à fond ou de luy, ou de S. E. Mr. de Molcke de cette affaire. Si de certaines considerations ont peutetre changé les idées du monarque; dites le moy naïvement. Est ce que l'on ma soubconné de n'être pas déterminé, voici le moment de s'en desabuser. Je n'ay voulu vous écrire que Lorsque je pouvois etre assuré que ma Lettre ne s'egarât pas, et c'est mon premier soing en arrivant à Leipzig. Votre reponse reglera mon sejour en Pologne, et mon arrivée en Holstein, ou je ne ferai que passer, si je n'y ay que faire. Le Roy du moins me doit savoir gré, du moment ou j'écris celley. La mort du Marechal de Saxe n'aïant rendu beaucoup plus considéré en France, ce que l'on a temoigné meme par l'augmentation de ma pension.

J'abandonne à votre prudence ma très chere Cousine, L'usage de tout ce que je viens de vous dire, vous voiez combien il est necessaire pour moy que cecy soit tenu secret. Adressez votre reponse au ministre du Roy a Dresden. Je differe d'entrer en detail du Reste jusqu'a ce que j'aye reçu votre reponse, afin de vous éviter des inutilités.

S. E. Mr. de Bernsdorff a paru etre de mes amis. J'aurais toujours désiré que votre Ministre de La guerre eut en part dans cette affaire, et L'eut approuvé, peut etre L'a-t-il eu, mais je ne sais bien que L'accord de L'union fait L'agrement de La vie et le bien du service.

Est ce que La gazette dit vrai, Ma tres chere Cousine, en anonçant le voiage prochain du Roy en Holstein, et quand cela arriverat-il. Ne pourriez vous pas Le suivre dans ce voiage?

Combien de joie et de satisfaction n'aurois je pas de revoir une parente si respectable et à Laquelle je me suis voué par preference des que j'ay en le bonheur de La connoitre.

Rien n'est plus sincère que L'attachement et veneration avec Laquelle je suis.

Ma tres chere Cousine
Votre tres humble et
tres obeissant serviteur

Le Maal de Løvendal.

a Leipzig le 2 fevrier

1751.

a Paris le 15 Avril 1752.

Madame,

Condamné par mon sort, Chere et Respectable Cousine de vivre éloigné de vous, je prends La hardiesse de vous envoyer mon Portrait en grand pour tacher de vous renouveler le plus souvent qu'il sera possible le souvenir d'un homme, qui admire vos sentimens, qui vous est dévoué avec La plus tendre veneration, et qui en meme tems conserve La plus vive reconnoissance pour toutes les marques d'amitié dont vous L'avez honoré.

Je profite de L'occassion du depart de Secretaire d'Ambassade pour vous faire parvenir cellecy et je vous supplie madame d'etre toujours mon guarant par rapport à mon zele et a ma fidele soumission pour mon incomparable Roy et pour ma patrie.

Au reste L'on me trouvera toujours Lorsqu'on voudra de moy.

.....

Le Maal de Løvendal.

I Resten af Brevet omtaler Løvendal at han gerne vilde have været til Badene i Pymont og derefter i Familiens Skød i Holsten, som han altid foretrækker for »la vie bruyante de France«, men han maa holde sig i Ro paa Grund af en daarlig Taa. Iøvrigt takker han for nogle Heste, Grevinde Schack har skænket ham.

Embedsetat for de kongelige Ordeners Kapitul.

1671—1928.

Udarbejdet af **Louis Bobé**.

Den første, der efter Indstiftelsen af Dannebrogordenen i Henhold til særligt Mandat varetog Sekretærforretningerne ved de danske Ridderordener, var Sekretær i Danske Kancelli **Bolle Luxdorph**. Under 31 Maj 1671 fik han Befaling til at lade forfærdige 3 Bøger, og i den første af disse »at indføre deres Navne, som æredes med Charge og Titel,« i den anden alle der optoges i Greve- og Friherrestanden, samt i den tredje Bog »de som af Os med nogen Ridderorden værdiges, alt med hosskrevne Dag og Datum.« Om Vederlaget for dette Arbejde hedder det: »Og ere Vi tilfreds, at af en hver, hvis Navn i saa Maade antegnes, maa til Dig gives en Discretion paa en halv Snes Dukater, eller som hver selv lyster.«

Det paalægges Luxdorph »at holde altid bemeldte Bøger udi god Skik og Orden, som han agter at forsvare og bekendt være og dennem udi Vores Archivs Cancellaria til en stedsevarende Efterretning og Amindelse for Efterkommerne i god Forvaring at forblive lades«¹⁾. Hvis Luxdorph virkelig har oppebaaret de i alle tre Klasser forefaldende Discretioner, maa Embedet siges at have givet betydelige Indtægter.

Med Ordenssekretærens Charge forenede Luxdorph fra Maj 1672 Embedet som Ceremonimester. Ifølge Universitetets Ligningsprogram over Bolle Luxdorph fik han først 1676 Bestalling som Ordenssekretær. Da han 1679 ophøjedes i Adelsstanden, optog han et Elefanthoved i sit Vaaben, uden Tvivl en Hentydning til hans Stilling²⁾. I Begyndelsen af 1690 faldt Luxdorph i Unaade hos Kongen og fjærnedes fra sine Embeder³⁾. Til hans Efterfølger som Ordenssekretær udnævntes 7 Juni s. A. Kammerjunker **Vincent Lerche**, der ligesom sin Forgænger med Stillingen kort efter forenede Ceremonimesterens Charge. I Bestallingen siges, at han skal »behørigen expedere og paraferre de kongelige Patenter for dem, som med de kongelige Ridderordener, saavel af Elefanten som af

¹⁾ Sjæll. Tegnelser 1671 Nr. 459.

²⁾ Hans Vaabenmærke findes paa Bindet af hans Explr. af Christian V.s tyske Statutor for Elefantordenen, dat. 11 Marts 1679, paa hvis sidste Side Langebæk har bemærket: »ere skrefne af Ober Secreterer Luxdorph self som den Tid var Ordens Secreterer«. (Ny kgl. Saml. fol 875).

³⁾ Se G. L. Wads Biografi af ham Pershist. Tidsskr. (1880).

Dannebrog benaades, og hvis videre samme Ordener vedkommer, og saadan hans Expedition, hver Orden for sig, saavel som hvis af deslige forhen expederede Breve endnu uregistrerede henstaa, rigtigheden lade registrere og til Bogs føre, saa og ellers troligen forrette hvis hannem Tid efter anden bliver befalet.« Om hans Løn og Sportler bestemmes følgende: »For denne hans Tjeneste skal han nyde til aarlig Løn og Besolding hvad der tillægges ham i Kammerreglement. Og skal det ellers ikke være hannem forment, derfor at annamme en Discretion af enhver, som med Høflighed imod hannem vil lade se, at de erkende det for en Kongelig Naade, som Vi (Kongen) dennem i saa Maade beviser«¹⁾.

Den ældste i Ordenskapitulets Arkiv opbevarede Protokol over Elefantriddere bærer Titlen: Elefant Ordens Ridder-Bog, hvorefter nyt Titelblad: — Eqvites Ordinis Elephantini ab Augustissimo Regi Friderico Tertio creati qvi Anno MDCXC vixerunt. Dette Afsnit begynder med Godaert Adrian de Rheede Baro de Amerongen creatus 1660 og omfatter otte Blade med lige saa mange Afskrifter af Patenter og de paagældendes Vaabenafbildninger i Farver. Derefter følger nyt Titelblad for de af Christian V. kreerede o. s. v.

Den ældste Protokol over Dannebrogssiddere bærer som Titel Eqvites Ordinis Dannebrogici ab augustissimo Rege Christiano Qvinto creati — og begynder med Georg Christopher Hammerstein Creatus 1671 2 Juli. Protokollen slutter 1722, 16 April med Johan Friedrich von Holstein og omfatter ialt 218 Dannebrogssiddere; ogsaa her er hvert Diplom vedføjet Ridderens Vaaben gengivet i Farver²⁾.

Begge Bøger er ført med samme Haand i Overskrifterne, som dog forsvinder 1688 for at afløses af en ny 1693. Da der i sidstomtalte Protokol er tilføjet Riddernes Dødsaar, det første 1672, tør man slutte, at begge Protokoller er anlagt og ført af Luxdorph og derefter fortsat af Lerche.

¹⁾ Sjæll. Reg. 1690 143.

²⁾ Under Frederik III.s Regering foregik ingen Forandring i Ordensvæsenet. At den første enevældige Konge dog har ønsket at se Elefantordenen omgivet med al mulig Glans, viser en Skrivelse fra ham af 3 Okt. 1651, tilstillet Greve Frederik af Nassau i Anledning af dennos Udnævnelse til Elefantridder. Det hedder heri, at Kongen »har fundet for godt og truffet den Anordning, at saavel fyrstelige som grevelige Personer, som Ridder af Elefanten, til denne Ordens større Splendor, bør stedse i et af deres fornemste Gemakker have en Himmel med Bagtæppe (Rückdecke) og Stol, hvorpaa de Kongelige Danske Insignier samt Symbolet og Ordenen ere broderede som en vedlagt [ikke bevaret] Tegning viser. Det paalægges Greven at foranledige og fremme hos andre Personer af Grevestanden i hans Hjemstavn, at hver af dem skal lade sig forfærdige saadan Himmel, Bagtæppe og Stol, og betjene sig deraf til Præeminence for andre Grever, som ej ere benaadede med denne Orden«¹⁾.

¹⁾ Ausländ. Reg. 1651. f. 11 e. Koncept med Th. Lentes Haand.

Om Lerches Embedsførelse i de nøjagtig halvtres Aar, han beklædte Stillingen, giver den af ham og som Ordens Copie Bog betegnede Journal over udgaaede Breve, nu i Rigsarkivet (fh. Uldallske Saml. fol. 102, Kgl. Bibl.), omfattende 542 Sider, interessante Oplysninger. Det første Brev i Bogen er dateret 25 Juli 1690, det sidste 8 Okt. 1740. Den følgende Ordenskopibog, førtes af de følgende Ordenssekretærer ned til Johan Bülow, der fik Prædikat af virkelig Ordenssekretær. At han som formodentlig ogsaa hans Forgængere i Embedet har baaret et Officianttegn, Forbilledet for det 1808 indførte, fremgaar af hans Optegnelser om Afskedsaudiensen 1793, hvori det hedder, at han afleverede sit Tegn som Ordenssekretær, hvilket Kronprinsen modtog og kastede paa Bordet¹⁾. Den sidste Ordenssekretær før Ordensvæsenets Omdannelse var Teaterchefen Greve Ferdinand Ahlefeldt (1793). Da denne Aaret efter forlod Landet, inddroges Stillingen, og Ordenssekretærens Forretninger overdroges if. Statskalenderen til Hofmarskallen²⁾.

Den nu foreliggende Embedsetat for Ordenskapitlet er udarbejdet paa Grundlag af en Pakke Journalsager vedrørende Embeds besættelser, som hører til de faa Arkivsager, der blev reddet ved Branden af Christiansborg Slot 1884, hvor Kapitlet den Gang havde Kontorer. Til Støtte for Meddelelserne har tjent Statskalenderne og den personalhistoriske Litteratur om de her omhandlede Personer.

---

¹⁾ Sorø Akademis Prog. 1878, S. 13. I Tidsrummet 1784—90 fungerede som Ordenssekretær Geheimekonferensraad, Overhofmarskal Christian Frederik Numsen (f. 11 April 1741 † 26 Nov. 1811).

²⁾ I det kgl. Bibliotek findes flere Haandskrifter, Ordensvæsenet vedrørende, der stammer fra V. Lerches Bibliotek, der 1744 af hans Søn solgtes til Geheimeraad v. d. Osten, særlig Manuskripter af den kgl. Historiograf Iver Nielsen Hertzholm † 1693 (Biogr. Lex. VII, 427), der vistnok ogsaa var en Slags Ordenshistoriograf, og P. Resens Elefantordenens Beskrivelse 1680 (Thotts Saml. fol. 762—66). Se iøvrigt E. Gigas, Katalog over det Kgl. Biblioteks Haandskrifter I 283 ff.

I.

Ordenssekretær.

1671—1794.

1671, 31 Maj—1690. Sekretær i Danske Kancelli **Bolle Vilum Luxdorff**, afg. 1690 (f. 19 Juli 1643 † 5 Sept. 1698), Oversekretær i Danske Kancelli, Envoyé i Stockholm, Etatsraad.

1690, 7 Juni—1742. Kammerjunker, Etatsraad **Vincens Lerche**, f. 4 April 1666 † 28 Juli 1742, Overceremonimester, Geheimekonferensraad.

1742, 14. Aug.—1748. Geheimekonferensraad, Stiftamtmand i Sjælland **Niels Baron Gersdorff**, f. 7 Jan. 1688 † 17 Dec. 1748.

1749, 31 Marts—1771. Geheimeraad, Overhofmester hos Dronning **Sophie Magdalene** og Amtmand over Hørsholm Amt **Victor Christian von Plessen**, f. 24 Dec. 1696 † 24 Jan. 1771, Overceremonimester, Geheimekonferensraad.

1771, 25 Marts—1778. Overkammerjunker, Overpræsident i København, Geheimekonferensraad **Volrad Augustin von der Lühe**, f. 28 Okt. 1705 † 1 April 1778.

1778—1784 8 Dec. Kongens daglig opvartende Kammerherre **Engel Carl Ernst von Schack**, f. 11 Aug 1750 † 10 Dec. 1811, Geheimekonferensraad, Overhofmarskal, Overpræsident i Kiel.

1790, 17 Nov.—1791. Kammerherre, Amtmand over Gottorp Amt **Joachim Ulrik von Sperling**, f. 2 Okt. 1741 † 1 Juli 1791, Geheimekonferensraad.

1791 fung. og 1792, 30 Nov. virkelig Ordenssekretær. Marskal hos Kronprins **Frederik Johan von Bülow**, f. 29 Juli 1751 † 22 Jan. 1828 (entl. 4 Juni 1793), Geheimekonferensraad.

1793, 3 Juli—1794, 22 Aug. Hofmarskal **Ferdinand Anton Christian Greve Ahlefeldt**, f. 9 Maj 1747 † 28 Sept. 1815; Gesandt i Dresden. Geheimekonferensraad.

II.

Ordenskapitulets Overofficerter fra 1808.1. *Ordenskansler.*

1808, 28 Juni—1818. Geheimekonferensraad **Joachim Godske Greve Moltke** til Bregentved, f. 25 Juli 1746 † 4 Okt. 1818, Geheimestatsminister, Overkammerherre (R.E. SK. DM.)

1824, 16 Maj—1827. Geheimestatsminister, Præsident i Danske Kancelli **Frederik Julius Kaas** (R.E. SK. DM.), f. 24 Aug. 1758 † 11 Jan. 1827.

1828, 30 Okt.—1843. Geheimestatsminister **Johan Sigismund Mösting**, f. 2 Nov. 1759 † 16 Sept. 1843, Overkammerherre (R.E. SK. DM.).

1843, 22 Sept.—1855. Geheimestatsminister, Geheimekonferensraad **Paul Christian von Stemann**, f. 14 April 1764 † 25 Nov. 1855, Overkammerherre (R.E. SK. DM.).

1856, 26 Marts—1864. Fhv. Geheimestatsminister, Geheimekonferensraad **Adam Wilhelm Greve Moltke** til Bregentved, f. 25 Aug. 1785 † 15 Febr. 1864, Overkammerherre (R.E. SK. DM.).

1864, 15 Juli—1866. Geheimstatsminister, Geheimekonferensraad, Kammerherre Carl Greve Moltke (R.E. SK. DM.), f. 15 Nov. 1798 † 12 April 1866.

1874, 10 Jan.—1889. Geheimekonferensraad, Kammerherre Frederik Ferdinand von Tillisch (R.E. SK. DM.), f. 15 April 1801 † 16 Febr. 1889.

1889, 19 Febr.—1894. Generalpostdirektør Otto Sophus Greve Danneskiold-Samsøe (R.E. SK. DM.), f. 4 Juli 1804 † 31 Jan. 1894.

1894, 12 Febr.—1911. Hans Højhed Prins Hans til Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg (R.E. SK. DM.), f. 3 Dec. 1825 † 27 Maj 1911.

1911, 3 Juni—1914. Ordensmarskal, Hofjægermester Christian Frederik Greve Danneskiold-Samsøe til Grevskabet Samsøe (R.E. SK. DM.), f. 29 Apr. 1838 † 3 Juli 1914.

1914, 22 Juli—. Hans Kongelige Højhed Harald, Prins til Danmark, General i Rytteriet (R.E. SK. DM.).

2. Ordensvicekansler.

1808, 28 Juli—1824. Præsident i Danske Kancelli Frederik Julius Kaas, Ordenskansler (s. o.).

1826, 25 (31) Maj—1828. Geheimstats- og Finansminister, Præsident i Rentekammeret Johan Sigismund Mösting, Ordenskansler (s. o.).

1828, 30 Okt. (1 Nov.)—1831. Ordensskatmester, Geheimstatsminister, Geheimekonferensraad Ove Ramel Sehested (R.E. SK. DM.), (entlediget efter Ansøgning 4 Marts 1831), f. 13 Marts 1757 † 21 Okt. 1838.

1831, 3 (11) Maj—1838. Ordensmarskal, Overhofmarskal, Overkammerherre Adam Wilhelm Hauch (R.E. SK. DM.), f. 26 Sept. 1755 † 25 Febr. 1838.

1840, 28 Marts—1843. Geheimstatsminister Paul Christian von Stemann, Ordenskansler (s. o.).

1843, 22 Sept.—1856. Geheimstatsminister Adam Wilhelm Greve Moltke til Bregentved, Ordenskansler (s. o.).

1857, 30 Marts—1874. Geheimekonferensraad, Udenrigsminister og Minister for Hertugdømmerne Holsten og Lauenburg ad int., Kammerherre Ludvig Nicolaus von Scheele (R.E. SK. DM.), f. 14 Okt. 1796 † 1 Jan. 1874.

1874, 10 Jan.—1889. Otto Sophus Greve Danneskiold-Samsøe, Ordenskansler (s. o.).

3. Ordenssekretær.

1808, 28 Juni—1836. Geheimekonferensraad Frederik Moltke (R.E. SK. DM.), f. 18 Jan. 1754 † 3 Juli 1836, Geheimstatsminister, Direktør for Øresunds Toldkammer.

1840, 28 Marts—1858. Geheimekonferensraad Carl Emil Greve Moltke til Aagaard (SK. DM.), f. 9 Jan. 1773 † 18 Marts 1858.

1860, 27 April—1871. Konferensraad, Overbibliotekar, Dr. phil. Erich Christian Werlauff (SK. DM.), f. 2 Juli 1781 † 5 Juni 1871.

1874, 10 Jan.—1885. Kabinetssekretær hos Hans Majestæt Kongen, Dr. jur. Geheimeetatsraad *Jens Peter Trap*, f. 19 Sept. 1810 † 21 Jan. 1885, Geheimekonferensraad (SK. DM.).

1888, 8 April—1910. Kabinetssekretær hos Hans Majestæt Kongen, *Frants Vilhelm Ferdinand Rosenstand*, f. 8 Aug. 1836 † 29 Jan. 1910, Geheimekonferensraad (SK. DM.).

1912, 3 Jan.—. Kabinetssekretær hos Hans Majestæt Kongen, Kammerherre *Antonius Michael Napoleon Krieger* (SK. DM. FM.¹ IF.1), f. 11 Juli 1858.

4. *Ordensmarskal.*

1808, 28 Juni—1814. Generalmajor *Carl Ludvig Greve Baudissin*, Kommandør for Livgarden til Fods, f. 21 Aug. 1756 † 1 Marts 1814, Generallieutenant (SK. DM.).

1814, 17 Marts—1831. Overhofmarskal *Adam Wilhelm Hauch*, Ordensvicekansler (s. o.).

1831, 8 (11) Maj—1840. Ordensskatmester, General *Frantz Christopher von Bülow* (SK. DM.) (entl. efter Ansøgning 28 Marts 1840), f. 25 Febr. 1769 † 12 Marts 1844.

1840, 28 Marts—1842. Ordensskatmester, Generalmajor *Christian Ove Greve Haxthausen*, f. 26 Maj 1777 † 19 Sept. 1842, Overhofmarskal (SK. DM.).

1842, 3 Novbr.—1859. Ordensceremonimester, Hofmarskal, Kammerherre *Joachim Godsche Levetzau*, f. 15 Juli 1782 † 7 Nov. 1859, Overhofmarskal (SK. DM.).

1860, 27 April—1865. Viceadmiral *Konrad Emil Mourier* (SK. DM.), f. 11 April 1795 † 26 April 1865.

1867, 26 Maj—1870. Overstaldmester, Kammerherre *Carl Christian August von Roepstorff* (SK. DM.), f. 9 Aug. 1798 † 7 Marts 1870.

1870, 31 Marts—1889. Første Staldmester og Chef for den Kongelige Staldetat *Frederik Vilhelm August von Haxthausen*, f. 22 Febr. 1806 † 24 Maj 1889, Overstaldmester, Kammerherre (SK. i Diam. DM.).

1892, 26 Maj—1899. Kammerherre, Generalmajor, 1 Staldmester *Christian Rostgaard von der Maase* (K.¹ DM.), f. 2 April 1831 † 23 Dec. 1899.

1904, 8 April—1911. Hofjægermester *Christian Frederik Greve Danneskiold Samsøe*, Ordenskansler (s. o.).

5. *Ordensskatmester.*

1808, 28 Juni 1826. Præsident i det Slesvig-Holstenske Kancelli *Johan Sigismund Mösting*, Ordensvicekansler (s. o.).

1826, 31. Maj—1828. Ordensceremonimester, Geheimestatsminister *Ove Ramel Sehested*, Ordensvicekansler (s. o.).

1828, 30 Okt. (1 Nov)—1831. Ordensceremonimester, tjenestegørende Generaladjutant, Generallieutenant *Frantz Christopher von Bülow*, Ordensmarskal (s. o.).

1831, 3. Maj—1833. Ordensceremonimester, Hofchef hos Prins *Ferdinand*, Kammerherre, Kontreadmiral *Johan Frederik Bardenfleth* (SK. DM.), f. 19 Aug. 1772 † 3 Febr. 1833.

1833, 7 Febr. (12 Febr.)—1834. Ordensviceceremonimester, Deputeret i det kongelige Generalkommissariats Kollegium, Generalmajor Frederik Julius Haxthausen (K. DM.), f. 18 Juni 1772 † 4 Nov. 1834.

1834, 12 (14) Nov.—1840. Underfører ved Ordensdrabantkorpset, Hofmarskal, Generalmajor, Kammerherre Christian Ove Greve Haxthausen, Ordensmarskal (s. o.).

1840, 28 Marts—1852. Kommandør for Livgarden til Hest, Chef for den militære Højskole samt Landkadetkorpset, Kammerherre, Oberst Frederik Løvenørn Bardenfleth (SK. DM.), f. 15 Juli 1781 † 19 Aug. 1852, Generallieutenant.

1852, 6 Okt.—1874. Generalpostdirektør Otto Sophus Greve Danneskiold-Samsøe, Ordensvicekansler (s. o.).

1874, 10 Jan.—1888. Fhv. Minister for Hertugdømmet Slesvig, Kammerherre Christian Gottfried Wilhelm Johansen (SK. DM.), f. 14 April 1813 † 19 Marts 1888.

1888, 8 April—1898. Overhofmarskal, Geheimekonferensraad, Ordensceremonimester, Kammerherre Carl Ludvig Løvenskiold, (R.E. SK. i Diam. DM.), f. 27 Sept. 1822 † 22 Juli 1898.

1898, 4 Aug.—1905. Hofchef hos Hendes Majestæt Dronningen, Geheimekonferensraad, Kammerherre Ludvig Castenskiold, (SK. DM.), f. 24 Aug. 1823 † 30 Sept. 1905.

1905, 7 Okt.—1909. Decisor for den kongelige Civilliste, Geheimeetsraad Hugo Egmont Hørring (SK. DM.), f. 17 Aug. 1842 † 13 Febr. 1909.

1909, 23 Febr.—1918. Kurator for Vallø Stift, Geheimekonferensraad, Kammerherre Christian Henrik Karl Greve Moltke, (SK. DM.), f. 13 Maj 1833, entl. 29 Aug. 1918 † 20 Dec. s. A.

1918, 31 Aug.—. Fhv. Udenrigsminister, Kammerherre, Hofjægermester Frederik Christopher Otto Greve Raben-Levetzau til Grevskabet Christiansholm (SK. DM.).

6. Ordensceremonimester.

1808, 28 Juni—1826. Deputeret i Økonomi- og Kommercekollegiet, Geheimekonferensraad Ove Ramel Sehested, Ordensskatmester (s. o.).

1826, 25 (31) Maj—1828. Tjenestgørende Generaladjutant, Kammerherre, Generalmajor Frantz Christopher Bülow, Ordensskatmester (s. o.).

1828, 30. Okt. (1 Nov.)—1831. Kammerherre, Kontreadmiral, Johan Frederik Bardenfleth, Hofchef hos Prins Frederik Ferdinand, Ordensskatmester (s. o.).

1836, 28 Okt.—1841. Kommandør for Livgarden til Fods, Kammerherre, Generalmajor Hartvig Ditlev von Zepelin (SK. DM.), f. 1769 † 23 Aug. 1841.

1842, 18. Jan.—1842. Kammerherre, Ceremonimester Joachim Godsche Levetzau, Ordensmarskal (s. o.).

1852, 6 Okt.—1867. Kammerherre, Generalmajor Waldemar Tully von Oxholm, f. 11 Nov. 1805 † 3 Aug. 1876, Hofchef hos Kronprins Frederik, Overhofmarskal, Overkammerherre, (R.E. SK. DM.).

1867, 26 Maj—1888. Hofmarskal, Kammerherre Carl Ludvig Løvenskiold, Ordensskatmester (s. o.).

1888, 8. April—1905. Generallieutenant, Kammerherre **Heinrich August Theodor von Kauffmann** (SK. DM.), f. 13 April 1819 † 17 Juni 1905.

1910, 27 Maj—1923. Generallieutenant **Christian Lütken** (SK. DM.), f. 15 Maj 1840 † 12 Okt. 1923.

7. Ordensbiskop.

1808, 28 Juni—1830. Biskop over Sjællands Stift, Professor, Dr. theol. **Friedrich Christian Carl Heinrich Münter** (SK. DM.), f. 14 Okt. 1761 † 9 April 1830.

1830, 2 (4) Juni—1834. Biskop over Sjællands Stift, Dr. theol. **Peter Erasmus Müller** (R. DM.), f. 29 Maj 1776 † 4 Sept. 1834.

1834, 30 Sept—1854. Biskop over Sjællands Stift, Dr. theol. **Jakob Peter Mynster** (SK. DM.), f. 8 Nov. 1775 † 30 Jan. 1854.

1865, 4 Decbr.—1884. Biskop over Sjællands Stift, Kongelig Konfessionarius og Hofprædikant, Dr. theol. **Hans Lassen Martensen** (SK. DM.), f. 19 Aug. 1808 † 3 Febr. 1884.

1888, 8 April—1896. Biskop over Sjællands Stift, Dr. theol. & phil. **Bruun Juel Fog** (SK. DM.), f. 11 Marts 1819 † 22 Febr. 1896.

1900, 5 Maj—1909. Biskop over Sjællands Stift, Dr. phil & theol. **Thomas Skat Rørdam** (SK. DM.), f. 11 Febr. 1832 † 25 Sept. 1909.

III.

Ordenskapitulets Officianter.

1. Ordenskapitulets Sekretær og Chef for dets Kontor.

1808, 5 Aug.—1831. Legationsraad **Johan Daniel Timotheus Manthey**, f. 30 Marts 1771 † 1 Okt. 1831, Geheimelegationsraad, Konferensraad, Censor for Hovedstadens politiske Blade, Direktør for Økonomien og Censor ved det Kongelige Teater, (K. DM.).

1831, 27 (30) Dec.—1837. Bogholder ved Ordenskapitulet samt Generalkommissariatskollegiet, Etatsraad **Conrad Caspar Bangert** † 25 Juli 1837, Generalkrigskommissær. Etatsraad, (K. DM.).

1837, 1 Aug.—1863. Kasserer og Bogholder ved Ordenskapitulet (se nfr.), Justitsraad **Hans Jørgen Lindberg**, f. 12 Aug. 1790, blev 1810 Kopist, 1819 Kancellist, 1832 Kasserer † 16 April 1863, Konferensraad (K. DM.).

1863, 7 Aug.—1909. Kancelliraad, Fuldmægtig paa Sjællands Stiftskontor, exam. jur. **Jens Peter Astrup**, f. 13 Dec. 1830, afgaaet 7 Aug. 1909, † 7 Nov. 1911, Konferensraad (SK. DM. Fm.1.).

1909, 11 Aug.—. Fuldmægtig i Ordenskapitulet (1908), Cand. polit. **Henrich Maximilian Greve Knuth**, f. 9 Juli 1870, Kammerherre (K² DM.).

2. *Ordensviceceremonimester.*

1808, 6 Aug.—1828. Kammerjunker, Hofchef hos Prins Ferdinand, Kaptajn i Søetaten *Johan Frederik Bardenfleth*, Ordensceremonimester (s. o.).

1828—33. Generalkrigskommissær, Oberst *Frederik Julius Haxthausen*, Ordensskatmester (s. o.).

3. *Ordenshistoriograf.*

1808, 6 Aug.—1821. Professor ved Universitetet i Historie og Geografi *Abraham Kall*, f. 2 Juli 1743 † 5 Dec. 1821, Etatsraad (R.).

1836, 28 Okt.—1851. Professor ved Universitetet i Historie Geografi og Statistik, Dr. phil. *Laurids Engelsstof*, f. 2 Dec. 1774 † 14 Marts 1851, Konferensraad (SK. DM.).

1851, 31 Marts—1893. Geheimearkivar, kongelig Historiograf, Professor, Dr. phil. *Caspar Frederik Wegener*, f. 13 Dec. 1812 † 9 Maj 1893, Geheimekonferensraad (SK. DM.).

1897, 24 Dec.—1921. Professor, Dr. phil. *Troels Frederik Troels-Lund* (SK. DM. FM.¹⁾, f. 5 Sept. 1840 † 19 Febr. 1921.

1921, 23 Febr.—. Dr. phil. *Louis Theodor Alfred Bobé* (R. DM.).

4. *Ordensbiskoppens Vicarius*¹⁾.

1808, 6. Aug.—1828. Hofpræst *Michael Frederik Liebenberg*, f. 2 April 1767 † 3 Maj 1828, kongelig Konfessionarius (K. DM.).

IV.

Ordensdrabantkorpset

(under Ordensmarskallen)

oprettet 12 Dec. 1808.

1. *Overfører.*

1808, 12 Dec.—1814. Generalmajor *Georg Ludvig Greve von der Schulenburg*, f. 21 Maj 1755 † 29 Marts 1828, Generallieutenant (SK. DM.).

1815—1829. Generalmajor, Kammerherre *Ib Lorentz von Schrødersee* (R. DM.), f. 3 Marts 1753 † 1 Sept. 1829.

1829, 20 Sept.—1853. Overceremonimester, Generalmajor, Chef for Kongens Livjægerkorps, Chef for det kgl. Theater *Friedrich Conrad von Holstein*, f. 19. Febr. 1771 † 21 Juli 1853, Generallieutenant (SK. DM.).

2. *Underfører.*

1808, 12 Dec.—1826. Oberst, Kammerherre *Christian Ove Greve Haxthausen*, Ordensskatmester (s. o.) afg. 25 Maj 1826 ved sin Udnævnelse til Hofmarskal.

1810—17. Kammerherre, Ritmester ved Livgarden til Hest *Christian Ditlev Greve Holstein*, f. 3 Sept. 1775 † 21 Febr. 1855, afg. 1817 23 Marts, tillige fra Krigstjenesten.

¹⁾ Fra 1808—64 opføres i Statskalenderne denne Værdighed efter Ordenshistoriografen.

1817, 23 Marts—1829. Kammerherre, Kaptajn ved danske Livregiment Carl Waldemar Greve Løvendal (R.), f. 30 Jan. 1773 † 20 Dec. 1829; afg. 13 Jan. 1829.

1826, 25. Maj. Kaptajn ved Kongens Regiment, Kammerherre Gerhard Christopher von Krogh, f. 10 Okt. 1785 † 12 April 1860, Generallieutenant (SK. DM.).

1829, 1 Decbr.—1848. Kammerjunker, Kaptajn af Livgarden til Fods Otto Friedrich Magnus Greve Baudissin, f. 5 Juli 1792 † 25 Juni 1865, Oberstlieutenant, Kammerherre (R.), gik 1848 over til Oprørerne, Generalmajor og Chef for Insurgentarmeens 1. Brigade ved Isted¹⁾.

V.

Funktionærer ved Ordenskapitulets Kontorer fra 1808.1. *Bogholder og Kasserer.*

1809—31. 1809—10 Jan.—27 Dec. 1831. Krigskancellisekretær, Bogholder ved Feltkommissariatet Conrad Caspar Bangert (se Sekretærer).

1832—37. 1832, 17 Febr. Hans Jørgen Lindberg, Sekretær ved Ordenskapitulet (s. o.).

1837, 1 Aug.—1841. Anton Ferdinand Smidt, Revisor ved Ordenskapitulet, f. 9 Aug. 1796 † 29 Jan. 1841, Justitsraad, Hofkasserer hos Enkedronning Marie.

1841, 1 Juni—1863. Hans Jørgen Lindberg, Sekretær i Ordenskapitulet, tillige Bogholder og Kasserer.

1863, 24 Juni—1873. Frederik Adolph Mørck, Fuldmægtig † 14 Aug., 1873, Justitsraad.

1873, 30 Sept.—1908. Fuldmægtig i Ordenskapitulet (1867), Justitsraad Adolph Vilhelm Lindberg, f. 15 April 1833, † 24 Maj 1908, Konferensraad (K.¹ DM.).

1908, 24 Maj—1920. Kammerjunker Georg Bull, f. 12 Nov. 1849, Kammerherre (R. DM.).

Bogholder.

1928, 1. Juli— fung. Bogholder Christian Tonboe.

2. *Revisor.*

1809, 20 Juni—1825. Kammerraad og Renteskriver Peter Jacob Hansen, † 17 Dec. 1825, Kontorchef i Rentekammeret og Justitsraad.

1825—1836. Kancellisekretær Jacob Frederik Jacobsen, † 18 Febr. 1836, Kontorchef i Danske Kancelli, Justitsraad.

1836, 3 Marts. Kancellist i Ordenskapitulets Sekretariat (1833). Anton Ferdinand Smidt (s. o.).

1837. Krigsraad, Fuldmægtig i Generalstabens Bureau Christian Andreas Holmer † 22 Sept. 1866, Etatsraad.

1866 (?) Chef for 1. Revisionskontor for Umyndiges Midler Carl Wilhelm Laurup (R.) † 21 Jan. 1869.

¹⁾ Om Drabantkorpset findes enkelte Oplysninger i Ordensmarskallens Protokol (Kapitulets Arkiv). Af Korpsets Uniformer er enkelte bevarede og udhængte i den paa Foranledning af Greve H. M. Knuth indrettede, til Kapitulet knyttede historiske Samling. Overanføreren bar blaa Fløjelsstøvlekraver med Sølvfrynser og sølvforgylde Sporer (Ordensm. Prot. S. 57).

1882, 1. Nov. Overdirektør ved Københavns Sporveje Emil Lautrup (DM. 28 10. 1864), † 12 Okt. 1902.

1902, 1 Nov.—1920. Kasserer ved den kgl. Civilliste, Justitsraad Frederik Carl Christian Harder (R. DM.), † 19 Maj 1920.

1920, 1 Juli.—. Intendant ved Gardehusarregimentet, Kammerjunker Frederik Christian Rosenørn (R.), f. 22 Nov. 1867.

3. Vaabenmaler.

1827—52. Ole Larsen (DM.), f. 1786 † 26 Jan. 1852.

1852—53. Carl Johan Albrecht Löffler, f. 23 Juli 1810 † 28 Juli 1853.

1854, 17 Febr.—1875. Georg Christian Hilker, f. 5 Juni 1807 † 13 Jan. 1875, Dekorationsmaler, Medlem af Akademiet (R*).

1875—83. Christian Rosenberg, f. 8 Febr. 1816 † 10 Febr. 1883.

1883, 7 Juni—1887. Gustav Brock, f. 12 Aug. 1849 † 23 Aug. 1887.

1887, 14 Sept.—1919. Herman Frederik Funch (R.), f. 4 Nov. 1841 † 20 Nov. 1919.

1919, 10 Dec.—. Overlærer ved Det tekniske Selskabs Skole i København Hans Christian Sophus Gether Caspersen (R.).

Generalløjtnant, Dr. phil. August Peder Tuxen.

Søndag d. 6. Januar 1929 afgik Generalløjtnant, Dr. phil. August Peder Tuxen ved Døden.

Tuxen var født 4. Marts 1853 i Tandslet paa Als, hvor Faderen Mandrup Peter Tuxen, da var Sognepræst. Moderen var Louise Antoinette Augusta Bournonville, Datter af Balletmester Antoine Bournonville. Efter i 1871 at være blevet Student betraadte Tuxen den militære Løbebane, der førte ham frem til vort Lands højeste Kommandostilling, idet han i 1917 udnævntes til kommanderende General i 1. Generalkommandodistrikt samt fungerende Overgeneral. Aaret efter, da han fyldte sit 65. Aar, tog han sin Afsked, væsentligst drevet hertil af Ønsket om at kunne fuldende sit Livs litterære Storværk »Bidrag til den store nordiske Krigs Historie«, et Ønske han da ogsaa fik opfyldt, saa vidt som Værkets niende og afsluttende Bind forelaa i Manuskript ved hans Død.

Gennem sin mødrene Slægt nærede Tuxen en levende Sympati for Frankrig, en Følelse, der kun blev overgaaet af hans Kærlighed til Fædrelandet Danmark, og da særlig til hans Fødeegn, Sønderjylland, hvis Genforening med Moderlandet i 1920 fyldte hans Hjerter med den inderligste Glæde og Taknemlighed.

Tidligt kastede Tuxen sig over militærhistoriske Studier, først over ældre franske («Royal Danois» i »Militærhistorisk Tidsskrift« XVII.) og snart efter over danske militærhistoriske Forhold. Det Arbejde, som han paa dette Felt naaede at udrette, er fra alle Sider anerkendt som ypperligt. Den tydeligste Anerkendelse heraf fremkom, da Lunds Universitet i Aaret 1918 viste ham den Hæder at tildele ham den filosofiske Doktorgrad honoris causa.

Tuxen var først og fremmest Militærhistoriker og først i anden Række Personhistoriker. Indenfor Personhistorien syslede han særligt med sin egen Slægts Historie, til hvilken han har givet flere Bidrag, — det sidste udkom faa Maaneder før hans Død. Som alt hvad der i Tidens Løb kom til at foreligge fra hans Haand, viser disse Arbejder omfattende Kundskaber og en stærkt udviklet Teknik. Endvidere udgav han i 1924 den anselige Bog om Poul Vendelbo Løvenørn, et Arbejde der med nogen Ret kan henregnes til Personhistorie, ligesom han i Tidens Løb, bl. a. i Biografisk Lexikon, har skrevet talrige Biografier af Militærpersoner. I Registerne til »Den store nordiske Krigs Historie« har han givet en

Mængde personhistoriske Oplysninger. Hele Tuxens Forfatter-
skab vidner om hans store Belæsthed og om hans store Evner
indenfor historisk Forsknings Omraade.

Det var da kun naturligt, at vort Samfund i Januar 1919
valgte General Tuxen til Medlem af Bestyrelsen, i hvilken han
havde Sæde til sin Død. Han udrettede her indenfor Skriftud-
valget et meget stort Arbejde, idet han aldrig veg tilbage for at
foretage selvstændige Undersøgelser, naar han nærede Tvivl om
de indsendte Arbejders Paalidelighed. Hans Begrundelser var
altid omhyggeligt udarbejdede og hans Domme altid retfærdige,
selv om de ofte kunde være noget haardt formede.

Som Taler var Tuxen klar, lunerig, meget ofte vittig og skarp,
og de Mødeaftener, han talte, vil altid mindes af de Medlemmer,
der har været til Stede.

General Tuxen var »en Hædersmand af den gamle Skole«. Han var en dybt religiøs Natur, en flittig Kirkegænger, der hver Søndag sad paa sin bestemte Plads i Kirken, en Mand, om hvem det gamle »En Mand er en Mand, og et Ord er et Ord« tilfulde gjaldt. Han gik aldrig paa Akkord, og sine Meninger lagde han aldrig Skjul paa. Han kunde undertiden være brysk og affejende, noget stødende og utilgængelig, men altid var han ærlig og retfærdig i sine Dømme.

Tuxen spændte vidt i sin historiske Gerning, og hans Virksomhed paa dette Felt vil for lang Tid bevare hans Navn fra Forglemmelse. Vort Samfund har meget at takke ham for, nu da hans Virke er afsluttet.

H. Hjorth-Nielsen.

Smaa Meddelelser.

Familiengeschichtliche Blätter, Nov.—Dec.-Hefte 1928 indeholder følgende Notits:

Arkivkundskab og Genealogi som Lærefag ved Universitetet.

Det er en glædelig Kendsgerning at se, hvorledes Forelæsninger over genealogiske Problemer for de Studerende ved Tysklands Universiteter efterhaanden trods alt vinder mere og mere Indgang. Ligesom andre Steder maatte der ogsaa i München først hengaa urimelig lang Tid, før Sagen blev til Virkelighed. Medens de medicinske Fakulteter hurtigt aabner deres Auditorier for nyere Aandsretninger, behøves der i de filosofiske Fakulteter paa Grund af forældede Anskuelser, særlig hos Historikerne, næsten overalt rum Tid, før der opnaas Resultater i denne Retning. For nylig har man i München beskikket Arkivdirektør Dr. J. Striedinger til Honorarprofessor ved Universitetet med Arkivkundskab som Lærefag. I det kommende Vintersemester vil han holde Forelæsninger over Almindelig Arkivkundskab og i Sommersemesteret om Vejledning i Benyttelsen af Arkiver med særlig Henblik paa lokal- og familiehistoriske Forskninger. Prof. Rüdiger er bleven udnævnt til Forstander for den psykiatrisk-genealogiske Afdeling af den tyske Forskningsanstalt for Psykiatri i München.

Ifølge Familiengesch. Blätter, 1928 S. 337, anføres i en Ligprædiken over Gertrud Langröttger, f. i Hattingen a. Ruhr i Marts 1616 † smst. 23. Aug. 1685; gift smst. 8. Febr. 1639 med Johan Bertram Märcker (Mercker), evang. lutherisk Præst i Hattingen. Deres Søn angives i Ligprædiken at være Friedrich Georg Märcker, kgl. Landkommisær i Norge. Gennem disse Oplysninger skabes der Klarhed over de genealogiske Forhold i den danske Slægt Mercker, om hvilken se min Bog, Die St. Petri Gemeinde 1925, 443. Overhovedet er de i Familiengesch. Blätter Aargang 1928 andetsteds fremkomne Optegnelser af Indskrifter fra Gravstene i Osnabrück af Interesse for andre fra Westfalen under Trediveaarskrigen til Danmark indkomne Slægters Genealogi som f. Ex. von Essen, von Lengercken og von Lente.

Louis Bobé.

De ældste Led af Slægten Worm.

I Persh. Tidsskr. 43. Aargang (1922) S. 171 findes gengivet Indskriften paa en i Aarhus Domkirke værende Tavle, der anfører Dødsaar og -Dag for 10 Medlemmer af Slægten Worm. Indskriften findes ogsaa i Marmora Danica II. 113, og begge Steder er der en Del Fejl i Aarstallene. Her skal dog blot dvæles ved, at den Hr. Jacob Worm, der døde 1 Maj 1589, kaldes »pastor loci«, hvortil knyttes den Bemærkning i en Fodnote, at en Præst af det Navn ikke findes hos Wiberg og formentlig har været personel Kapellan. I Hertels Beskrivelse af Aarhus Domkirke II. 153 siges endog, at de paa Tavlen nævnte Personer er begravede i Domkirken.

Fornævnte, af Tavlen dragne, Slutninger er imidlertid ikke rigtige, thi Tavlen har ikke oprindeligt hængt i Aarhus Domkirke. Dette fremgaar af den Stamtavle over Slægten Worm, som Rektor Jens Worm har meddelt i sit »Lexicon over lærde Mænd«, Bind II ad S. 636. Her anføres bl. a. Stephan eller Steen Worm, død i Arnhem 3. Juli 1567, og blandt hans 9 Børn Jacob W. som var Præst i Weiss (»pastor loci«) medens Broderen Didrik var Præst i Elst. Weiss og Elst er Smaabyer nær ved Arnhem, som jo er Familien Worms Hjemsted. Tavlen har altsaa oprindeligt

hørt hjemme i — eller været bestemt for — Kirken i Weiss, men da endel af Familiens Medlemmer — i alt Fald Oluf, Johan, Ewert og Mette — flyttede til Aarhus, har de medbragt Tavlen, efterhaanden udfyldt de endnu tomme Rubriker og hængt den op i Domkirken.

Antonius (Tønnes) Worm, der S. 172 i Aargang 1922 formodes at være Son af Steen Worm, findes ikke paa Tavlen, ejheller paa Jens Worms Stamtavle, saa han hører neppe til Slægten.

H. H. Schou.

Det af Byretsdommer A. Drachmann Bentzon udarbejdede Navne-register til de hidtil udkomne 9 Bind af »Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds« er afleveret til Rigsarkivet og vil kunne benyttes af Publikum paa Arkivets Læsesal.

»Norsk slektshistorisk tidsskrift« har nu afsluttet sit første Bind, to Aargange. Det anselige Bind — 402 Sider — indeholder følgende Afhandlinger: S. H. Finne-Grønn: Munk'erne af Gudbrandsdalen. — Henning Sollie og P. R. Sollie: Losna-ætten. — C. M. Munthe: Norske slegtsmerker. — S. H. Finne-Grønn: Jesper Hansen, fogden paa Helgeland — fogden paa Kaupanger. — E. A. Thomle: Bjørnson'slegten og Bratt'erne. — S. H. Finne-Grønn: Annalistiske og andre optegnelser. — Sigurd S. Meidell: En gravsten. Hvem var Ibbe Krabbe? — Johan Agerholt: Galle-ætti i Millomalderen. — S. H. Finne-Grønn: Ringenes-ætten i Krødsherad. — Henning Sollie: Gamle ætter i Sogn. — Ola Aurenes: Amtmand Gunder Hamers sidste vilje. — O. Forstrøm: Maleren Hofefelders navn. — S. H. Finne-Grønn: Hvem har bygget »Vaisenhuset« i Christiania? — Trygve Sundt: Den store prosessen mellem kanselliråden paa Berge og gjestgiverkonen på Bersager og litt til av Lyndals krønike. — Gustav Mørch: Familien von Hadeln i Norge. — B. Tegnagel-Jørgensen: Fortegnelse over Nordmænd der har taget Borgerskab i København 1683—1800. Uddrag af Københavns Borgerskabsprotokoller. — Sigurd S. Meidell: En Krabbe-gaade. Et par ukjendte Krabber. — O. Forstrøm: Landskabsmaleren Ferdinand Gjos.

Som Tillæg bringer Bindet: Dødsfald i Norge 1924.

Vore Medlemmers Opmærksomhed henledes paa, at Medlemsbidraget til »Norsk Slegtshistorisk Forening« for vort Samfunds Medlemmer er 6 Kr. aarligt. Indmeldelse sker gennem Samfundets Sekretær.

»Personhistorisk Tidsskrifts 29. Aargang indeholder:

Bengt Hildebrand: Lars Gathenhielm i historie och sägnen. — Salomon Kraft: Till dateringen av en Karl XII-miniatyr. — Gövert Indebetou: Släkten Hasselhuhn. — Johan Feuk: Ett bidrag till Lunds stifts herdaminne. Anders Roos' anteckningar om ordinarie amiralitetspredikanter i Karlskrona från omkr. 1680 till omkr. 1770. — Gerhard Hafström: Nils Dacke före Dackefejden. — Hedvig af Petersens: Om Torben Bergmans och C. W. Scheeles franska förbindelser. — Albert Eisen: Några anteckningar om modellören och konstsnickaren Johan Jacob Eisenbletter och hans släkt. (Eisenbletter och Eisen). — Einar Hedin: Pietisten Petter Schaefer. En fånge på Gävle slott. — Sten Lewenhaupt: Gustav IV Adolfs olika gravplatser.

Bindet er udstyret med mange Illustrationer.

Spørgsmaal og Svar.

Spørgsmaal.

1.

1. Kan nogen gi oplysning om den *Maurits Andersen Bull* fra Gotland (»Mauritius Andreæ Bull Gothlandus«) som i mars 1576 blev immatrikuleret ved universitetet i Rostock? Det vil særlig være av interesse at få oplyst, om der er nogen forbindelse mellem ham og stamfaren for den trønderske slekt *Bull*, provst *Jens Andersen Bull*, som i 1580 blev sogneprest i Stören.

2. Stamfaren for den norske familie *Malling* (fra Drammen) var *Rasmus Söfrensen Malling* i Eidanger, f. 1663, död 29. mai 1726. Kan nogen gi oplysning om denne mands herkomst?

Legationsråd *Jens Bull*,
Alsenstr. 2. Berlin.

2.

Hvis nogen kender de efterfølgende eller — navnlig — deres Ascendenter, vil jeg være taknemmelig for enhver Oplysning derom:

Poul Larsen Fladberg, Guldsmedesvend, 1770 Borgerskab i København som Brændevinsbrænder (i Borgerskabs-Protokollen oplyses: Født i København). Død Trinitatis, Kbh. $^{30}/_8$ 1773. Viet $^{14}/_2$ 1770 Trinitatis til Enke *Maren Thomasdatter*.

Niels Larsen Fladberg, angives i et Samfrændeskifte at være Broder til foregaaende. Oprindelig Skriver ved Holmen, senere Fuldmægtig hos St. Kongig sammesteds. Død 1776, Kbh. Viet Bremerholm $^{30}/_{10}$ 1767 til *Maria Elisabeth Povelsen*.

Jens Larsen Fladberg, Bødkersvend, viet Fru Kirke $^9/_{10}$ 1771 til Enke *Sophie Pedersdatter*.

Yderligere vil jeg være taknemmelig for at faa at vide, om der kendes Eksempler paa, at samme Personer betegnes i Flæng: *Fladberg*, *Flachberg* og *Flacheberg*.

T. Vogel-Jørgensen,
Martensens Allé 3.

Svar.

1.

Benicken, Ambders.

(8. V. 165. 4)

Eleonora Christina Friderica von Salchow, født *Benicken*, fødtes i Slesvig 4. Marts 1776, døbt 13. s. Md. (St. Michaelis Kbg.), Datter af Kancelli- og Overretsråd *Johann Hinrich Oswald Benicken* og dennes 1. Hustru *Ida Margaretha Ambders*.

Johann Hinrich Oswald Benicken døbt i Sehested 24. Februar 1747 (Kbg.), og hans 2. Hustru var *Christina Helena Clausen*, døbt i Holm Sogn (Slesvig) 25. Marts 1761 (Kbg.), Datter af Sognepræst *Casimir Clausen* og Hustru *Cathrina Gude Ambders*.

En Stamtavle over Familien *Ambders* findes blandt O. H. Mollers Samlinger i Flensborg, og denne vil formentlig kunne give alle øvrige ønskede Oplysninger.

S. Otto Brenner.

2.

Wiglar.

(8. V. 77. V. II.)

Major Ludwig Wiglar's Daab findes antegnet paa følgende Maade: »23de Martii 1756 er fra det Previligerede Jorde-Moderhuus til Conventhuuset hendsendt et Drengbarn 5 Dage gammel, med tegn P., som strax derpaa er vorden døbt i Brøndstrædets Hospitals Kirke af Præsten Herr Wolquartz med det Naun Ludwige (Den alm. Enkekasse, Nyt Nr. 5682); Kbg. findes ikke.

Den 27. Decbr. 1780 ansattes Stykjunker ved Artillerikorpsæt Ludwig Wiglar som Sekondløjtnant à la suite i Danske Livregiment (Generalitet- og Kommissariats Kollegiets refererede Sager af ²⁷/₁₂ 1780, c.); men Akterne giver ingen Oplysninger med Hensyn til hans Herkomst.

S. Otto Brenner.

3.

Frisach.

(8. V. 76)

Bartholomæus Frisach nævnes blandt Baccalaurerne 28. Juni 1747 (Matriklen III, 71), men findes ikke immatrikuleret under dette Navn. Mulig er han identisk med den Adolphus Friishach, som blev indskrevet 16. (14.) Decbr. 1745, privat dimitteret fra Kristiania. 18 Aar gammel (Matriklen III, 59).

S. Otto Brenner.

4.

Mutio.

(8. VI. 172)

Brødrene hannoveransk Major Johann Friedrich Mutio og General Georg Ludwig Mutio, Sønner af hannoveransk Major Carl Mutio fra Venedig, ophøjedes 1755 i den tyske Rigsadel (Stambuch des Adels in Deutschland III, 81, Regensburg 1865). Familien von Mutio siges at være af fælles Oprindelse og førte samme Vaaben med den von Mutius, der siden det 15de Aarhundrede tilhørte den romerske Adel (E. H. Kneschke: Deutsches Adels-Lexikon VI, 430. Leipzig 1865).

S. Otto Brenner.

5.

Sommer — Bruun — Beck.

(8. VI. 266)

2. Byfoged og Byskriver i Maribo Jørgen Christian Bruun Sommer, død 25. Decbr. 1854 i Kbhvn., gift 2. Gang 8. August 1837 i Nyborg (Kbg.) med Axeline Beck, født 9. Oktbr. 1817 i Assens (Kbg.), Datter af Købmand i Assens, senere Gæstgiver i Nyborg Niels Beck og Hustru Charlotte Dorothea Lassen.

4. Laurentius Sommer, 17 Aar gammel, ex sch. pr. Havn., immatrikuleredes 1816 ved Københavns Universitet (Matriklen III. 589).

S. Otto Brenner.

UNDERSØGELSER I ARKIVERNE I OSLO

foretages af

L. SOMMERFELT,
Industrigaten 30, Oslo.

Medlemmer af Samfundet kan ved direkte Henvendelse til *Kraks Legats Kontor, Nytorv 17, Kjøbenhavn K.* erholde *Kraks Blaa Bog* for 11 Kr. (halv Bogladepris).

Archivar, Dr. phil. FRIEDRICH WECKEN
Oetzsch bei Leipzig, Hauptstrasse 76. . . Postscheckkonto: Leipzig 56 034
(1913—1923 videnskabelig Leder af Zentralstelle für Deutsche Personen- und Familiengeschichte)
udfører sagkyndige genealogiske Forskninger i alle Tysklands Egne; besvarer slægtshistoriske Spørgsmaal og prøver Arbejder af denne Art. Ved første Henvendelse bedes 6 Internationale Portomærker vedlagte. Iøvrigt Honorar efter Overenskomst.

Udkommet er:

FREMAGENDE DANSKE MÆND OG KVINDER

FØDT I TIDSRUMMET 1750—1850

SAMLET AF ANNA HARTVIGSEN
GENNEMSET AF P. A. ROSENBERG

*Indeholder korte biografiske Skildringer samt Portrætter af
c: 400 kendte danske Mænd og Kvinder.*

Pris: 8 Kr. — Indbundet m. Guldsnit Kr. 18,50.

Formularer til Udarbejdelse af

AHNETAVLER

FOR 16, 32 OG 64 AHNER

føres altid paa Lager.

☉ ☉ *J. H. Schultz' Forlagsboghandel* ☉ ☉

Samfundet ser sig ikke i Stand til at tilstille Bidragydere Særtryk. Hvis saadanne ønskes, maa Aftale træffes direkte med J. H. Schultz A/S Universitetsbogtrykkeri, Niels Juels-gade 12, København K., inden 14 Dage efter Hefkets Modtagelse.

AAGE FRIIS:
BERNSTORFFERNE OG DANMARK

BIDRAG TIL DEN DANSKE STATS POLITISKE
OG KULTURELLE UDVIKLINGS HISTORIE 1750—1835

I. Bind: Slægtens Traditioner og Forudsætninger. 1903. (450 Sider) (Bogladepris Kr. 7.50) forefindes endnu et mindre Restoplag. Sammen med II. Bind: Johan Hartvig Ernst Bernstorff i Frederik V's Konseil (440 Sider) 1919 (Bogladepris Kr. 18.00) kan nogle enkelte Eksemplarer faas portofrit tilsendt fra Forfatteren, Sol-sortvej 62, København F., ved Indsendelse af ialt 15 Kroner.

Ligeledes kan nogle enkelte Eksemplarer af:

BERNSTORFFSKE PAPIRER

Udvalgte Breve og Optegnelser vedrørende Familien Bernstorff
i Tiden fra 1732—35

I.—III. Bind. Bogladepris ialt 36 Kr.

faas portofrit tilsendt sammesteds ved Indsendelse af ialt 20 Kr.

Medlemmer af Samfundet kan erhverve:

DR. K. CARØE:

DEN DANSKE LÆGESTAND I—V.

I. Doktorer og Licentiater 1479—1788.

II. Kirurger. 1738—1785.

III. Den danske Lægestand 1786—1838.

IV. Den danske Lægestand.

Supplementsbind til 7. Udg. (Læger, der har taget
Eksamen efter 30. Januar 1838 og er døde inden
1. Januar 1901.)

V. Supplementsbind til I—IV.

for 8 Kr. Bind I—IV enkeltvis à 1 Kr. 50 Øre. Bind V 2 Kr.

Prisen for Ikke-Medlemmer er 12 Kr. Enkelte Bind 3 Kr.

HENRY BRUUN:

DANMARKS AMTSFORVALTERE 1660—1848

for 3 Kr. Prisen for Ikke-Medlemmer er 5 Kr.

samt

FRITZ JÜRGENSEN WEST:

DE KONGELIGE AMTMÆND I HERTUGDØMMET

SLESVIG 1660—1864

for 1 Kr. 50 Øre. Prisen for Ikke-Medlemmer er 3 Kr.

**Bestillinger bedes indsendt til Sekretæren: H. Hjorth-Nielsen,
Malmøgade 5, København Ø.**